

Årsrapport 2017

Leders beretning

Forventningen til kvalitet i tjenestene, og til effektivitet og profesjonalitet i forvaltningen er økende. Vi har de siste årene fått flere store oppgaver innenfor kommunalt barnevern, på familievern- og voldsområdet, inkluderingsområdet og på likestillingsfeltet. Den teknologiske utviklingen går raskt, og innenfor stadig flere av våre områder er det ikke bare behov for mer effektive digitale tjenester, men også tjenester som er intuitive og lette å bruke. Det fordrer i enda større grad enn tidligere at vi klarer å gjøre gode prioriteringer, at vi har god intern kontroll, at vi gjør de riktige tingene og at vi samarbeider godt med andre offentlige aktører for å møte borgernes behov.

Etter flere år med store nedbemanninger for å møte budsjettutfordringene, har vi i 2017 kunnet konsentrere arbeidet om å utvikle organisasjonen i tråd med våre strategier. Dette gir mulighet for å kunne levere enda bedre kvalitet i våre tjenester og på de oppdrag vi får i tildelingsbrevet. Jeg er stolt av våre mange dyktige ledere og medarbeidere som står i mange krevende oppgaver

hver eneste dag, og som samtidig evner å løfte blikket og bidra til videre utvikling. Samlet sett er jeg svært fornøyd med resultatene vi har oppnådd i 2017, selv om det fortsatt er forbedringsområder vi skal jobbe med det kommende året.

Endrede krav til kunnskap og kompetanse

I 2017 har vi gjennomgått utfordringsbildet på nytt og utarbeidet nye strategier for direktoratet og etaten. For å nå målene vi har satt oss, sikre at vi har riktig kompetanse, at vi jobber effektivt og i tråd med brukernes behov, må vi være villige til å endre oss og tenke nytt. I høst og vinter har vi hatt spesiell oppmerksomhet på hvordan vi må organisere oss for å møte utfordringsbildet. På bakgrunn av dette har jeg igangsatt en omstilling av direktoratet. Vi skal jobbe på nye måter for å få større gjennomføringskraft. Endringer er krevende, men når resultatet er et bedre tilbud for barn, ungdom og familier, er jeg sikker på at vi vil kunne gjøre de grepene som trengs for å sikre at vi har en godt tilpasset organisasjon og innehar den nødvendige kompetansen i årene som kommer.

Vi er svært bevisste på at de ulike rollene vi har som direktorat krever ulike ting av oss. Vi har generelt et godt samarbeid med etaten og relevante sektorer, og jeg mener at utviklingen på både barnevernsområdet og familievernområdet går i riktig retning.

Styrkingen av familievernet fortsatte i 2017 med profesjonalisering og standardisering av tilbudet. Det å standardisere tjenestene er en viktig del av forbedringsarbeidet vårt. Standardisering er nødvendig for å redusere uønsket variasjon, kunne sammenligne kvaliteten, og for å kunne digitalisere arbeidsprosessene. Dette gjelder for administrative støttefunksjoner, men også for kjerneprosessene våre. Det er utarbeidet forløp for akutfasen, inntak og fosterhjemsrekruttering i barnevernet, og for mekling i familievernet, som skal sikre kompetanse og gjensidig erfaringsutveksling. Vi er særlig stolte av arbeidet med å differensiere meklingsforløpet i tre spor. Differensieringen bidrar til en bedre tilpasset tjeneste for brukerne, og utviklingen videre skal på sikt gi mulighet for å kunne tilby en heldigital meklings-tjeneste. Vi er i full gang med å standardisere nye forløp i barnevernsinstitusjonene.

Vårt inntrykk er at kvaliteten i institusjonene øker, men vi trenger mer informasjon om hvilket utbytte barna har av tjenestene. Derfor arbeider vi med å innføre mål på endring i ungdommenes opplevde problembelastning og tilfredshetsmålinger i institusjonene. Mange ungdommer har svært komplekse og alvorlige problemer som også i enkelttilfeller har fått tragiske utfall. Selv om

det legges ned store ressurser for å hjelpe, ser vi behov for å utvikle bedre tjenester for barna. Dette arbeidet vil fortsette i 2018.

Vi ser også at det er avvik på enkelte viktige områder. Til tross for stor oppmerksomhet i regionene på å ha fleksibel og riktig kapasitet hadde regionene ni brudd på bistandsplikten i 2017. Dette var i hovedsak knyttet til at det ikke rekrutteres nok riktige og tilpassede fosterhjem. Vi følger disse utfordringene tett og har særlig oppmerksomhet på å styrke rekruttering i slekt og nettverk.

Samarbeid mellom skole og barnevern, mellom psykisk helse og barnevern og samarbeid med flere sektor på barnefattigdomsområdet har avgjørende betydning for hvordan barn vil klare seg senere i livet.

- Mari Trommald

Kunnskapsutvikling i fokus

Norske kommuner strekker seg fra de små øykommunene i Nordland til bykommuner som Bergen og Oslo, og de lokale utfordringene er svært forskjellige. Jeg vet fra mitt gode samarbeid med fylkesmennene at flere kommuner gjør en uvurderlig jobb for å følge opp utsatte barn og ungdom, men at noen fortsatt har en vei å gå. Vi vet at en viktig årsak til svikt i barnevernstjenestene i kommunene, er manglende kunnskap og kompetanse hos de ansatte. Dette er noe jeg ser svært alvorlig på, og noe som krever høy oppmerksomhet fra kommuneledelsen og oppfølging fra Fylkesmannen. Vi er meget tilfreds med at regjeringen har styrket satsningen på kompetanse i kommunene, og sammen med fylkesmennene har vi iverksatt en rekke kompetansehevende tiltak som både skal styrke tjenesten og den enkelte ansatte. Vi har arbeidet godt med standardisering og begynt utviklingen av et kvalitetssystem for barnevernet.

For å bedre styringsinformasjonen for kommuneledelsen har vi nå samlet tilgjengelig statistikk og informasjon om alle landets barnevernstjenester i en kommunemonitor for barnevernsfeltet. Jeg er svært fornøyd med at vi har laget dette verktøyet som vil gjøre det enklere både for direktorat, etat, fylkesmenn og kommunene ikke bare å følge med på utviklingen, men også å sikre at vi utvikler tjenester og veiledningsmateriell i tråd med de lokale behovene.

Vi begynner å få på plass et solid statistikkmiljø i Bufdir og har systematisk jobbet opp et statistikkgrunnlag på mange av våre områder, noe jeg er svært stolt av. Statistikkssidene våre blir stadig bedre, og gir aktuelle aktører viktig informasjon om våre fagområder. Jeg ønsker å trekke frem barnefattigdom og kjønnslikestilling som områder hvor vi har opparbeidet oss et spesielt godt statistikkgrunnlag, mens det fortsatt er behov for bedre indikatorer og statistikk på resten av våre fagområder. Vi må foreta nødvendige utredninger og analyser slik at vi avdekker behov for endringer og utvikling av tjenestene våre.

Samordning og samarbeid

Det er ikke tilstrekkelig at kompetansen i tjenestene heves. Vi må også bli bedre på å samarbeide med relevante aktører på alle våre fagområder. Det er min mening at vi har kommet et godt stykke på vei, men at vi må jobbe enda bedre for å kunne tilby helhetlige tjenester. Vi har de siste

årene jobbet med flere store satsinger som skal bidra til mer brukerorienterte og samordnede tjenester. Samarbeid mellom skole og barnevern, mellom psykisk helse og barnevern og samarbeid med flere sektor på barnefattigdomsområdet har avgjørende betydning for hvordan barn vil klare seg senere i livet.

Jeg er fornøyd med hvordan vi har klart å bygge opp meget gode fagmiljøer med felles satsinger og gode nettverk på tvers av sektorer. Dette har resultert i viktige produkter som fattigdomsindikatorer og Oppvekststatus. I tillegg bidrar vi inn i samarbeidet om andre direktoraters leveranser, for eksempel 0-24-samarbeidet og Bolig for velferd.

Digitalisering og netsatsing

Vi har over tid gjennomført omfattende omstillinger av administrative funksjoner i etaten. Arbeidet fortsetter for å møte nye krav til informasjonssikkerhet og krav om brukervennlige digitale tjenester. En viktig del av omstillingen i direktoratet er å effektivisere og flytte stillinger slik at vi kan øke kompetansen på IKT-området.

Digitalisering og bruk av teknologi er en satsing for oss fremover, og vi har de siste årene arbeidet for å styrke organisasjonen innen IKT og digitalisering. Vi har utarbeidet en IKT-strategi og prioritert etablering av digitale grunnstrukturer og digital samhandling med blant annet skybaserte plattformer som vil effektivisere arbeidsprosessene i virksomheten.

Digitalisering fordrer effektive og lett tilgjengelige tjenester som treffer brukernes behov. Jeg er spesielt fornøyd med at vi har videreutviklet de digitale løsningene for kommunerapporteringen, arbeidet med borgerplattform for sikker innlogging, og arbeidet med utvikling av beslutningsstøtte i kommunalt barnevern i form av faglig rammeverk (kvalitetssystem) og digitalisering av saksbehandlingssystemer. I etaten arbeides det med flere utviklingsprosjekter med digitale komponenter slik som meklingsordningen og brukerrapportering i institusjonene. Vi videreutvikler nettsidene og nettløsningene våre kontinuerlig. Jeg er spesielt fornøyd med at vi har doblet antall besøk på Bufdir.no og at Foreldrehverdag.no og Ung.no ser ut til å treffe målgruppene godt, med svært gode besøkstall.

Mari Trommald

Direktør

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet

Del II Introduksjon til virksomheten og hovedtall

Vårt samfunnsoppdrag

Bufdir skal styrke enkeltmenneskets muligheter til mestring og utvikling gjennom å fremme en trygg barndom, gode oppvekstvilkår, likestilling og ikke-diskriminering.

Bufdirs rolle og ansvar

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) er underlagt Barne- og likestillingsdepartementet (BLD) og er et fagorgan på områdene barnevern, barn, ungdom og oppvekst, adopsjon, familievern, likestilling og ikke-diskriminering, samt vold og overgrep i nære relasjoner.

Bufdir behandler saker på vegne av departementet blant annet knyttet til barnevernloven, adopsjonsloven, barneloven, ekteskapsloven og rettsferdsvederlagsordningen, og er fra 1. juni 2016 sentralmyndighet for barnevernsområdet internasjonalt. Direktoratet har også ansvar for driften av LHBT-senteret, Deltasenteret og nasjonalt kontor for gjennomføringen av EU-programmet Erasmus+. Bufdir forvalter dessuten i overkant av 20 tilskuddsordninger på vegne av departementet.

Bufdir mottar fullmakter fra departementet på vegne av Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) og har ansvaret for den faglige og administrative ledelsen av etaten. Direktoratet har ansvaret for at etaten tilbyr barnevernstjenester og familievernstjenester på statens vegne, samt drifter bo- og omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere under 15 år.

Våre roller:

Fagrollen: Bufdir er faglig rådgiver for departementet og et kompetanseorgan for sektoren, andre offentlige organer og allmennheten.

Iverksettelsesrollen: Bufdir iverksetter vedtatt politikk, forvalter regelverk og tilskudd og yter tjenester til borgere, næringsliv og organisasjoner.

Etatslederrollen: Bufdir styrer, organiserer og leder de fem regionene i Bufetat og Bufetat senter for administrasjon og utvikling (BSA).

Direktoratet skal skaffe relevant kunnskap, gi råd, informere og veilede på egne fagområder. Dette utviklingsarbeidet blir utført i tett dialog med brukerorganisasjoner, praksisfeltet og

forskere. Våre virkemidler skal bygge på beste tilgjengelige kunnskap gjennom statistikk, forskning og kunnskapsoversikter.

Direktoratets oppgaver går på tvers av mange sektorer og samfunnsområder og må løses gjennom et bredt spekter av virkemidler, der vi ikke kan gjøre jobben alene. Vi er derfor avhengig av godt samarbeid med andre for å løse oppdraget vårt. For å ha god systematikk i samarbeidet, har vi etablert et relasjonsprogram der vi prioriterer hvem vi skal møte og på hvilket nivå. Programmet blir gjennomgått hvert halvår. Les mer om vårt samarbeid med andre under tverrgående arbeid.

Mål for direktoratet

Bufdir har fire hovedmål i sitt Tildelingsbrev fra BLD i 2017:

- Trygge rammer for familiene
- Et samfunn med like muligheter og uten diskriminering
- Gode oppvekst- og levekår for barn og ungdom
- Utsatte barn og ungdom gis omsorg, trygghet og utviklingsmuligheter

Strategi for Bufdir (2017-2020)

Bufdir ferdigstilte våren 2017 arbeidet med ny virksomhetsstrategi for perioden 2017–2020. Strategien skal bidra til at vi kan møte utfordringene som står foran oss og løse samfunnsoppdraget vårt på en god måte. Vi har fire mål og fem innsatsområder med tilhørende prioriterte aktiviteter. Strategien vil følges opp i den årlige virksomhetsplanleggingen og i vår interne rapportering.

Mål:

- Vi skaper positive endringer og kan dokumentere effekt av arbeidet vårt
- Vi har solid kunnskapsgrunnlag for alle beslutninger, råd og tiltak
- Vi samarbeider godt og bidrar til helhetlige løsninger
- Vi er effektive, nytenkende og har riktig kompetanse

Bufdirs organisering

[Se organisasjonskart for Bufdir.](#)

Bufdir har 222 årsverk i 2017. Se oversikt over menneskelige ressursene i del IV.

Buldir har 235 årsverk i 2017. Se omtale av bemanningssituasjonen i del IV.
Direktoratet har hovedkontor i Oslo, med medarbeidere også i Tønsberg, Bergen og Trondheim.

Bufetats roller og ansvar

Bufetat har ansvaret for det statlige barnevernet og familievernnet, og skal gi barn, unge og familier som trenger det, tiltak med høy og riktig kvalitet i hele landet. Bufetat skal sikre riktige tjenester av riktig kvalitet til riktig tid for følgende områder:

- Barnevern
- Enslige mindreårige asylsøkere
- Familievern
- Adopsjon

Regionene i Bufetat leverer statlige barne- og familietjenester på vegne av staten. Ansvaret er blant annet regulert av barnevernloven og familievernkontorloven. Bufdir instruerer og delegerer myndighet til regionene i Bufetat gjennom årlige disponeringsbrev.

Mål for Bufetat

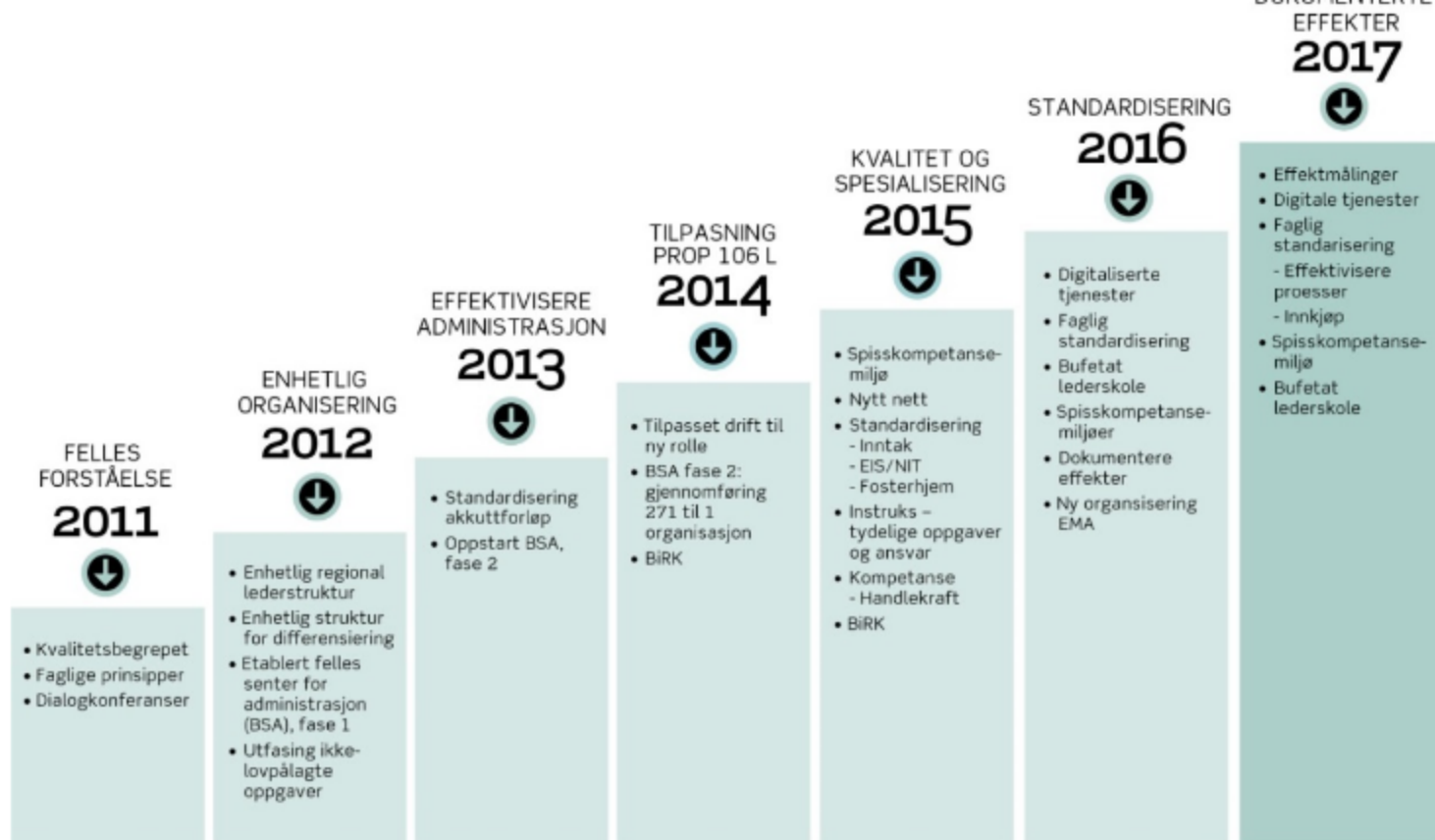
Visjonen til Bufetat er Vekst og utvikling for barn, unge og familier. I 2017 har vi videreutviklet Bufetats strategi, kvalitetsutviklingsprogrammet, fram mot 2020. Kvalitet ligger til grunn for alt vi gjør, og vi vil framover konsentrere våre aktiviteter til innsatsområdene ledende praksis, kompetanse, medvirkning og teknologi.

Figur 2 Langsiktige mål i Bufetats strategi- og kvalitetsutviklingsprogrammet

Innsatsområdene i strategien ligger fast, og hvert år prioriteres tiltak og aktiviteter som vil bygge opp under etatens måloppnåelse. Noen tiltak gjelder det aktuelle året, mens andre går over flere år. I 2017 har vi startet arbeidet med effektmålinger samtidig som vi har videreført og utvidet tidligere arbeid med standardisering. Kompetansesatsinger gjennom spisskompetansemiljøer og Bufetats lederskole har også vært høyt prioritert.

Figur 3 Tiltak i kvalitetsutviklingsprogrammet 2011-2017

Bufetats organisering

Bufetat består av fem regioner og Bufetat senter for administrasjon og utvikling (BSA).

- Region øst: dekker fylkene Akershus, Østfold, Oppland og Hedmark (i tillegg til Oslo når det gjelder familievern). Regionskontoret ligger fra 2018 i Lillestrøm.
- Region sør: dekker fylkene Buskerud, Vestfold, Telemark, Aust-Agder og Vest-Agder. Regionskontoret ligger i Tønsberg.
- Region vest: dekker fylkene Rogaland, Hordaland og Sogn og Fjordane. Regionkontoret ligger i Bergen.
- Region Midt-Norge: dekker fylkene Møre- og Romsdal, Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag. Regionkontoret ligger i Trondheim.
- Region nord: dekker fylkene Nordland, Troms og Finnmark. Regionkontoret ligger i Alta.
- BSA er etatens interne tjenesteleverandør for oppgaver innen regnskap, lønn, personaladministrasjon, IKT og arkiv/dokumentasjon. BSA skal støtte opp under Bufetats medarbeidere og bidra til tilstrekkelig kvalitet i administrative aktiviteter og prosesser. BSA har hovedkontor i Tønsberg.

Se organisasjonskart for Bufetat fra bufdir.no

Utvalgte hovedtall for virksomheten

Vi viser også til statistikksidene på bufdir.no.

Antall ansatte	6 361	6 402
Antall utførte årsverk ¹	3 845	3 838
Samlet tildeling post 01-99	10 844 504 097	9 919 591 423
Utnyttelsesgrad post 01-29	92,9	93,7
Driftsutgifter	7 901 658 052	7 411 032 902
Lønnsandel av driftsutgifter	0,45	0,48
Lønnsutgifter per årsverk	970 294	961 001
Antall unike barn med barnevernstiltak fra Bufetat	5 470	5 329
Oppholdsdager i det statlige barnevernet	1 825 560	1 820 312
Utgifter per oppholdsdag	3 410	3 606
Antall saker til familievern	56 566	56 384

¹Pga. tidsseriebrudd for årsverk legges det inn tall for 2016 med ny uttrekksmåte. Jf omtale under del IV.

Tilskuddsordninger forvaltet av Bufdir

Staten bruker tilskudd som virkemiddel for å nå prioriterte mål. Ofte vil staten stimulere til ekstra innsats på viktige områder, prøve ut ideer, drive fram utvikling eller sikre at gode metoder tas i bruk også av andre aktører enn offentlige. Bufdir behandlet over 2 500 søknader og 1 200 rapporter om tilskudd i 2017.

Tilskuddsordning	Innvilgede søknader	Innvilget beløp
Barn og ungdoms deltakelse og innflytelse i samfunnet:		
Nasjonalt driftstilskudd LNU, Ungdom og Fritid, Unge funksjonshemmede	3	11650000
Internasjonalt driftstilskudd LNU, Ungdom og Fritid, Unge funksjonshemmede	3	3425000
Nasjonal grunnstøtte til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner**	91	119650040
Internasjonal grunnstøtte til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner**	30	4525000
Aktiv ungdom Erasmus+	102	40000000
Storbymidler – åpne møteplasser	62*	31180000
Nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom	544	219412000

Inkludering og tiltak for å fremme likestilling og hindre diskriminering:

Bedre levekår lhbti	21*	11274000
Funksjonshemmedes organisasjoner**	134	153490585
Fritidstiltak for personer med nedsatt funksjonsevne	51	15609700
Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon og Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner	2	16025000
Foreningen Norges døvblinde og Landsforbundet for kombinert Syns- og hørselshemmede/døvblinde	2	3640000
Stiftelsen Klar tale og Stiftelsen SOR	2	9050000
Bedre levekår funksjonshemmede	19*	6478000
Kunnskapsutvikling, kompetanseheving og informasjon innen universell utforming	71	15597000
Oppfølgings- og losfunksjoner for ungdom	75*	31700000
Familie og omsorg – Samliv og oppdragerrollen:		
Familie- og likestillingspolitiske organisasjoner	33	5583000
Samlivstiltak	161	9941000
Organisasjoner i Barnevernet	8	15600000
Utviklings- og samhandlingsprosjekter i barnevernet	13*	6900000
Foreldrestøttende tiltak	118*	26699730
Videreutdanning barnevern	70	4490987
Arbeid mot vold og overgrep i nære relasjoner:		
Sentre mot incest og seksuelle overgrep***	24	89110996
Bo- og støttetilbud for utsatte for tvangsekteskap og kjønnslemlestelse	5	13703000
Tiltak mot vold og overgrep	26	17659000
Kommunale modeller for barn av psykisk syke foreldre og barn av foreldre som misbruker rusmidler	34	24050000
Totalt ****	1 703	906444038

I del III svarer vi på hvordan vi har prioritert for å nå målene i tildelingsbrevet. Se vedlegg 1 for utkvikling av enkeltoppdrag. Utgiftsutviklingen omtales i del VI.

Mål 2: Trygge rammer for familiene

En god oppvekst for barn og ungdom og trygge rammer for familien er grunnlaget i vårt samfunnsoppdrag. Våre tjenester og tiltak skal støtte familier og bidra til trygge familierelasjoner, likestilte foreldre og godt foreldresamarbeid til det beste for barna. På oppvekstområdet har vi ansvaret for familievernstjenesten, nasjonal og internasjonal adopsjon, ulike former for foreldrestøtte og arbeid mot vold i nære relasjoner.

Tiltak og tjenester tilpasset brukernes behov

Familievernstjenesten har et bredt tilbud som skal bistå ved relasjonelle vansker og utfordringer for familier som trenger det. I perioden 2014 - 2017 er familievernstjenesten tilført økte midler. Det har gitt et godt grunnlag for å styrke tjenestens faglige tilbud og øke tilgjengeligheten, slik at brukerne skal få likeverdige tjenester uavhengig av bosted. Spisskompetansemiljøene er videreutviklet i 2017 for å styrke praksis og fagutvikling i tjenestene. Dette gjenspeiler satsingen på politiske prioriteringer og kvalitetsutviklingen i tjenesten på familie- og barnevernsområdet. Vi har jobbet særskilt med å profesjonalisere og standardisere tjenestetilbudet vårt, og et nytt miljø for forebygging og foreldrestøtte er etablert.

De aller fleste foreldre er i stand til å gi barna sine god omsorg og å støtte dem i utviklingen. I vår moderne og ofte krevende hverdag er det likevel mange som søker og ønsker råd og tips om hva som er godt foreldreskap. Foreldrehverdag.no ble lansert mot slutten av 2016. Nettressursen skal gi foreldre veiledning og støtte, og bidra til at barn i Norge får gode oppvekstvilkår.

Foreldrehverdag.no har blitt godt mottatt, men det er behov for videreutvikling dersom tilbudet skal befeste seg som en viktig kilde til informasjon for foreldre flest. Gjennom året har arbeidet med en nasjonal strategi for familie og foreldrestøtte, *Trygge foreldre. Trygge barn*, blitt prioritert. Bufdir har samarbeidet tett med andre direktorater, og hatt dialog om hvor viktig det er å se familien som en helhet. Vi har bidratt inn i strategien med et faglig godt forankret kunnskapsgrunnlag, analyser og anbefalinger om tiltak.

Barns rett til informasjon og involvering i saker som gjelder dem

Barns rett til informasjon og deltakelse i saker som gjelder dem har vært et innsatsområde i familievernstjenesten og meklingsordningen også i 2017. Andelen foreldre som inkluderer barna sine i mekling og i foreldresamarbeidssaker hos familievernet er økende, men vi er likevel ikke fornøyd med måloppnåelsen. Vi arbeider målrettet for å øke deltakelsen og kvaliteten i tilbudet til barn, men ser at det tar tid å motivere foreldre til å ta barna med til samtaler. Alle foreldre får tilbud om å ta med barna. Vi må allikevel styrke arbeidet innad i tjenesten for å nå ut med tilbudet til barn.

Arbeid mot vold og overgrep

Vold og overgrep i nære relasjoner er et stort samfunnsproblem. Samordning mellom tjenester på tvers av sektorer er helt nødvendig for at de som er utsatt for vold og overgrep skal få god hjelp. Dette er krevende å få til i praksis, og noe vi har brukt mye ressurser på i 2017. Å skape gode strukturer for samhandling har vært sentralt også i arbeidet med oppfølgingen av tilskuddsordningen for systematisk identifikasjon og oppfølging av utsatte barn, og i prosjektene for et bedre krisesentertilbud til voldsutsatte med tilleggsproblematikk.

Prioriterte innsatsområder for 2018

Vi har gjennomført både en befolknings- og en brukerundersøkelse om familievernet for å sikre god kvalitet og riktig innretning av tjenestetilbudet. Det viser seg at familievernstjenesten er lite kjent i befolkningen. Samtidig har både befolkningen og brukerne et relativt godt inntrykk av tjenesten. Noen har imidlertid fortsatt en høy terskel for å oppsøke familievernet. Dette ønsker vi å gjøre noe med. Informasjon om tilbudet vil bli gitt prioritet i 2018.

Delmål 2.2 - Trygge familierelasjoner, likestilte foreldre og godt foreldresamarbeid til beste for barna

De først leveårene er grunnleggende for barns utvikling. Tilknytning, stabilitet og trygghet er viktige elementer i et omsorgs- og utviklingsperspektiv. Kunnskap om hvilke emosjonelle, kognitive og sosiale betingelser som er viktige i barns liv og oppvekst, kan støtte foreldre i omsorgsoppgavene på gode måter – enten de bor sammen eller i hver sine hjem. Kunnskapsbasert informasjon og veiledning er derfor noen av de viktigste virkemidlene vi har for å nå målet.

I 2017 har vi arbeidet med å utvikle kunnskapsbasert informasjon og veiledning til foreldre om barns behov og rettigheter. Vi har kartlagt kunnskap om hvilke betingelser som fremmer gode oppvekstrammer og utvikling for barn generelt, og i familier med foreldre som ikke lever sammen spesielt. Særlig har vi hatt oppmerksomhet på tiltak som kan bidra til å fremme likestilt foreldreskap og godt samarbeid mellom foreldre. Vi arrangerte i 2017 en

konsensuskonferanse med forskere fra Norge, Norden og Europa for å enes om sentrale prinsipper som kan danne grunnlag for våre råd til foreldre. Vi har parallelt påbegynt en kartlegging av eksisterende forskning om foreldrestiler, og vil i 2018 gjennomføre en befolkningsundersøkelse for å få mer kunnskap om foreldres behov for råd og veiledning. Disse tiltakene svarer også ut oppdrag 7.1. om informasjon til foreldre om barns tilknytningsbehov (tillegg 3 til Tildelingsbrevet 2017).

Tabell 1 Styringsparametere for delmål 2.2

Styringsparameter 2017	Resultatkrav 2017	Resultat 2017
S 2.2.1 Andel barn som får tilbud om å bli hørt i mekling	R 2.2.1 Alle barn over syv år får et aktivt tilbud om å bli hørt i mekling.	Alle foreldre som møter til mekling blir orientert om barns rett til å uttale seg, og at barn kan få en samtale med en mekler ved familievernkontoret når foreldrene blir innkalt til mekling. Meklerne er pålagt å snakke med foreldre om barnets rett til medvirkning når de møter til meklingstidspunktet.
S 2.2.2 Andel barn som høres i mekling	R 2.2.2 Minimum 25 % av barn over syv år høres i forbindelse med mekling.	21,4 % Resultatkravet er ikke nådd, men utviklingen er god. Se ytterligere omtale av tiltak under Samtaler med barn i mekling
S 2.2.3 Andel avtaleinngåelser i saker der foreldrene vurderer å reise sak for retten	R 2.2.3 35 % avtaler i saker der foreldrene vurderer å reise sak for retten.	32 % Resultatkravet er ikke nådd, men har holdt seg stabilt over mange år. Se nærmere omtale under Bruk av det frivillige tilbudet og avtaleinngåelse i de vanskelige sakene
S 2.2.4 Avdekking og oppfølging av vold i familievernets saker	R 2.2.4 Økt antall saker i familievernet hvor vold avdekkes som en del av problembildet og som følges opp i 2017.	Andelen nye kliniske saker hvor vold er registrert som hovedtema er tilsvarende som 2016. I 2017 har kontorene i tillegg registrert om vold har vært ett av flere tema i saken. Her vil vi ikke få sammenliknbare tall før i 2018. Se nærmere omtale under Familievernets behandlingstilbud til voldsutsatte og voldsutøvere
S 2.2.5 Tilgjengelige og virkningsfulle tiltak som gir bedre hjelp og støtte til foreldre.	R 2.2.5 Økt bruk av foreldrestøttende tiltak fra 2016-nivå.	Bufdir har i 2017 prioritert videreutvikling av foreldrehverdag.no og opprettelse av spisskompetansemiljø for foreldrestøtte i familievernet. Se nærmere omtale under Foreldrestøttende tiltak. Familievernet har gjennomført en rekke foreldrestøttende tiltak direkte rettet mot foreldre i 2017. Blant annet en rekke Hva med oss?-kurs, Fortsatt foreldre-grupper, sinnemestringsgrupper og andre foreldreveiledningsgrupper til foreldre. Familievernet har

også gjennomført foreldreveiledningsgrupper rettet mot kommunalt ansatte. Vi fikk i 2017 for første gang regionale tall på bruk av foreldrestøttende tiltak i familievernet. Neste år vil vi kunne presentere utviklingstall.

Foreldrestøttende tiltak

Det er i 2017 etablert et spisskompetansemiljø for familievernstjenestens tilbud til familier som har behov for veiledning og støtte i sitt forhold til barna sine. Spisskompetansemiljøet skal utvikle erfaringsbasert kunnskap og bidra til kunnskapsbasert praksisutvikling på feltet. De har også fått et særskilt ansvar for forvaltningen av International Child Development Programme (ICDP).

ICDP er et viktig virkemiddel i det foreldrestøttende arbeidet, og arbeidet med å spre det universelle programmet til alle landets kommuner fortsetter. Programmet har fått stor utbredelse og er tilpasset og prøvd ut for ulike målgrupper. På bakgrunn av erfaringer og anbefalinger fra forskningsstiftelsen FAFO, har vi valgt å styrke tilbudet rettet mot foreldre til ungdom. Vi har også utarbeidet en plan for å øke bruken av ICDP som foreldrestøttende tiltak i kresentre (S 2.3.1). Vi ser gode resultater av å bruke ICDP når nyankomne flyktninger skal integreres. Vi har i samarbeid med Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDI) arrangert veilederopplæring i ICDP for ansatte i introduksjonsprogrammet for nyankomne innvandrere i alle IMDIs seks regioner siden 2016. ICDP står sentralt i vårt foreldrestøttende arbeid. Vi har derfor gitt Folkehelseinstituttet i oppdrag å gjennomføre en femårig effektstudie som avsluttes i 2020.

Det ble i 2017 gitt om lag 27 mill. kroner i tilskudd til kommuner for foreldrestøttende tiltak. De foreldrestøttende metodene begynner å bli godt kjent i kommunene. 60 av de 62 innvilgede søknadene var fra nye søkerkommuner, jf. prioriteringen i regelverket for tilskudd til kommuner til foreldrestøttende tiltak (Bufdirs rundskriv nr. 13/2017). Dette betyr at stadig flere kommuner er i ferd med å bygge opp kompetanse innen foreldreveiledning, og viser at ordningen er med på å bidra til et mer likeverdig tilbud i kommunene. Flere kommuner har, eller er i ferd med å opprette, lavterskel, tverrfaglige familiesentre eller team som tilbyr ulike foreldrestøttende tiltak. Samtidig ser vi at mange prosjekter som i utgangspunktet vurderes som gode, mangler en konkret og realistisk plan for videreføring. Sluttrapportene som vil komme i løpet av 2018, vil vise i hvilke grad kommunene prioriterer å videreføre tiltaket over egne budsjetter etter endt tilskuddsperiode.

Det er ikke gjennomført effektevaluering av tilskuddsordningen, men det er foretatt evalueringer av foreldreveiledningsprogrammene som viser positive resultater på foreldrekompetanse, tilknytning og samspill mellom foreldre og barn, og på barn og foreldres trivsel og psykiske helse.* Det er derfor grunn til å anta at også tilskuddsordningen er med på å bedre de aktuelle barnas oppvekstvilkår, og forebygger vold og seksuelle overgrep mot unge. Rapportering fra kommunene underbygger at mange foreldre selv opplever foreldreveiledningsprogrammene som nyttige. Se vedlegg 4 med oversikt over rapportering på tilskuddsordningene som Bufdir forvalter.

Foreldrehverdag.no har eksistert i ett år. Ambisjonen er å gi foreldre god og kvalitetssikret veiledning. Nettressursen skal være et lavterskeltilbud for alle og ha forebyggende effekt.

veiledning. Nettressursen skal være et lavtersketilbud for alle og ha forebyggende effekt. Tjenesten har blitt godt mottatt og er besøkt av mange i målgruppen. Vi har, i dialog med Utdanningsdirektoratet, videreutviklet materialet i foreldrehverdag til bruk på foreldremøter i grunnskolen, og vi planlegger å utvikle tilsvarende for barnehage og helsestasjon.

For å nå målene vi har for tjenesten, må vi analysere statistikk og gjennomføre brukerundersøkelser som kan gi retning i videreutviklingen. Vi vil også gjennomføre en befolkningsundersøkelse om tjenesten som følges opp over tid. Det vi har sett så langt, er at det er flest kvinner som benytter seg av tjenesten. Vi vil jobbe målrettet med å nå flere menn.

Familievernstjenestens arbeid og måloppnåelse

Familievernstjenesten skal gi tilbud om behandling og rådgivning til alle som opplever utfordringer, konflikter eller kriser i familien. Familievernstjenesten har over flere år fått økte bevilgninger. Det har gitt en økt behandlingsskapitet de to siste årene totalt på 7,1 prosentpoeng, og styrket kvaliteten gjennom ansettelse av medarbeidere med særlig kompetanse på samtaler med barn, høykonflikt og vold. Antall konsultasjoner i familievernet har i samme periode økt med 14,3 prosentpoeng.

Det har vært høy produksjon og god måloppnåelse på de fleste styringsparametere i 2017. Andelen barn over syv år som høres i forbindelse med mekling (S 2.2.2) er økende, men lavere enn det fastsatte målet etter opptrappingsplanen. Iverksatte tiltak for å bedre måloppnåelsen blir omtalt nærmere under Barns medvirkning og deltagelse i saker som angår dem.

I 2017 fikk familievernstjenesten inn nesten 30 000 nye kliniske saker, og over 16 000 nye meklingssaker. De eksterne meklerne utførte over 4200 meklinger. Tilsammen utgjør dette i overkant av 50 000 saker og innebærer at ca. 160 000 foreldre og barn har fått hjelp av familievernet og eksterne meklere totalt i 2017.

Pågangen av nye kliniske saker er stabil sammenlignet med tidligere år, mens det er en liten nedgang i antall foreldre som har bedt om mekling. Ventetiden for å få time til de kliniske tilbudene i familievernstjenesten har gått ned. I 88 prosent av sakene fikk foreldrene tilbud om time innen fire uker. I meklingene skal foreldre få tilbud om time innen tre uker, og dette klarte vi i 95 prosent av sakene. Vi er godt fornøyd med den korte ventetiden på begge områder.

Barns medvirkning og deltagelse i saker som angår dem

Barn har rett til informasjon og til å uttale seg i saker som angår dem. Dette innebærer at barn skal få anledning til å uttale seg og uttrykke sine ønsker og behov, før foreldrene lager avtaler om bosteds- og samværsordninger for barna.

Familievernstjenesten skal gi foreldrene kjennskap til rettighetene til barna sine. I tillegg skal foreldre gjøres oppmerksomme på at meklerne og terapeuter kan tilby samtaler til barna, og at de har kompetanse i å snakke med barn både i mekling og i foreldresamarbeidssaker. Foreldre skal også bli gjort oppmerksomme på at langvarige konflikter om barn kan være skadelig og påvirke deres utvikling og livskvalitet negativt.

For å styrke tilbudet til barn, samt meklernes kompetanse, har vi i 2017 utarbeidet en faglig

For å styrke tilbudet til barn, samt meklernes kompetanse, har vi i 2017 utarbeidet en faglig veileder for samtaler med barn i mekling. Denne lanseres i 2018. Prosessen med å etablere et spisskompetansemiljø for samtaler med barn i familievernstjenesten er også startet.

Samtaler med barn i mekling (S 2.2.2)

Det er en økende andel barn som deltar i samtale med mekler hos familievernet. Det er positivt at andelen har økt, men vi er likevel ikke fornøyd med måloppnåelsen. Blant alle barn som har foreldre som har vært til mekling, har 5,2 prosent av barna under syv år og 21,4 prosent av barna over syv år deltatt. Det er særlig i sakene som gjelder ferske ekteskaps- og samlivsbrudd at barn over syv år deltar (23,8 prosent). Andelen er noe lavere i sakene med fastlåste og langvarige foreldrekonflikter (17,4 prosent). Årsaken til forskjellen er trolig konfliktnivået mellom foreldrene. Ut fra faglige vurderinger mener vi at det er riktig at det er færre barn som deltar i disse sakene, enn i de sakene hvor foreldrene nettopp har gått fra hverandre.

Vi har også i 2017 arbeidet målrettet for å styrke barns rettigheter og tilrettelegge for at barn deltar og blir hørt i meklings sakene, men det vil ta tid før vi vil se resultater.

Opptrappingsplanen for samtaler med barn i mekling fra 2016, har ligget til grunn for arbeidet nasjonalt og regionalt. Vi ser at måloppnåelsen ved de familievernskantorene som over tid har jobbet systematisk med å inkludere barn, er god. Det er fortsatt variasjon mellom kantorene, men forskjellene innad i enkelte regioner har blitt mindre. På landbasis er spennet fra 7 til 57 prosentdeltakelse. 18 kantorer har nådd målkravet, ti av kantorene har en måloppnåelse på 17 til 24 prosent, mens elleve kantorer har en måloppnåelse på bare 7 til 15 prosent. Flere av disse kantorene ligger i pressområder på indre Østlandet og i de større byene hvor det er færre meklere per innbygger. Regionene med lavest måloppnåelse har utarbeidet planer, hvor tett oppfølging av de enkelte familievernkantorene og deling av beste praksis er sentrale tiltak.

Måloppnåelsen for eksterne meklerne er jevnt over lavere enn i familievernet, og lå i 2017 på 2,9 prosent for barn under syv år og 17,8 prosent for barn over syv år. For å sikre kontinuerlig kompetanseheving jobber vi med å i større grad inkludere de eksterne meklerne til fagmiljøene som finnes på familievernkantorene.

Samtaler med barn i kliniske saker hos familievernet

For kliniske saker er det særlig viktig at barn deltar i saker hvor foreldrene ber om hjelp til å samarbeide om barna. I 2017 deltok barn i 11,3 prosent av alle kliniske saker. Dette utgjør 18,9 prosent hvis man kun ser på foreldresamarbeidssaker og familierapisaker, hvor det er særlig relevant at barn er med. Vi jobber med å bevisstgjøre foreldre om barns rettigheter og øke deres motivasjon til å ta med barna til samtale. Vi ser at andelen barn som deltar i foreldresamarbeidssakene er økende.

Foreldresamarbeid til beste for barna

Vedvarende konflikter er belastende for barn, og kan påvirke deres utvikling, mestring og livskvalitet negativt. Det er viktig å gi foreldre et tilbud som bidrar til å forebygge eller dempe konflikter, legge til rette for et godt foreldresamarbeid, god tilknytning for barnet med begge foreldre, og stabile avtaler som samtidig kan «vokse med barna». Familievernstjenesten har

ulike tilbud til foreldre og barn. Noen tilbud er rettet mot å bistå foreldre med veiledning, mens andre tilbud er metoder for å bedre foreldresamarbeidet og å forebygge konflikter og behovet for mekling. Inkludering av barn er en viktig del av dette arbeidet.

I 2017 har vi prioritert utvikling av meklingsordningen gjennom differensierte meklingsforløp. Erfaringene så langt er gode, og vi ser at målsettingen om å hjelpe foreldre i høy konflikt til å få til en god prosess, oppnås. Vi arbeider også med å utvikle et digitalt meklingstilbud, hvor målet er å sette foreldrene helt eller bedre i stand til selv å komme fram til godt samarbeid og gode ordninger for barna. Vi ser at foreldre som møter til mekling har ulike behov, og vi er positive til mulighetene et slikt tilbud vil gi til foreldrene.

Bruk av det frivillige tilbudet og avtaleinngåelse i de vanskelige sakene (S 2.2.3)

Vi har et mål om at tilbudet vårt skal være til så god hjelp for foreldrene at de ønsker å fortsette med meklingstimer etter at den første obligatoriske timen er gjennomført. Vi er derfor fornøyd med at flere foreldre velger å ta imot tilbudet om ytterligere meklingstimer i saker hvor den ene eller begge foreldrene vurderer å gå til retten. I 2017 utgjorde dette 46,4 prosent av sakene. Andel saker hvor foreldrene benytter det frivillige tilbudet ligger jevnt over noe høyere blant eksterne meklere enn i familievernstjenesten.

Ved de kontorene som har pilotert det nye meklingsløpet for saker med høyt konfliktnivå, er det en svak trend at antall saker som kun benytter en time går ned, mens antall saker som benytter det frivillige tilbudet øker. Dette underbygger vår forventning om at det differensierte tilbudet, med særlig vekt på prosess i de vanskelige sakene, skal bidra til at flere benytter seg av det frivillige tilbudet.

Det har også vært en liten økning i antall foreldresamarbeidssaker sammenlignet med 2016-nivået. Det kan være et uttrykk for at familievernstjenestens tilbud oppleves som tilgjengelig og nyttig for foreldre og at de ser at de kan ha nytte av flere tilbud i familievernet.

Blant foreldre som vurderer å bringe saken inn for retten, har andelen som inngår avtaler holdt seg stabil over mange år (S 2.2.3), men vi når ikke resultatkravet om avtaler i 35 prosent av sakene. For familieverntjenesten var andelen i 2017 på 32 prosent, mens den var på 40,6 prosent for eksterne meklere. For enkelte i denne gruppen er konfliktnivået høyt, og det kan derfor være krevende å komme fram til gode avtaler for barna. Andre har fungerende avtaler, men store samarbeidsproblemer. I disse sakene viser det seg ofte underveis i meklingen at det ikke er selve avtalen som er utfordringen, men foreldresamarbeidet. Får de bistand i hvordan de kan løse samarbeidsutfordringene, har foreldrene i disse sakene ofte ikke behov for å inngå en ny avtale, men viderefører avtalen de allerede har.

Fokuset vårt i disse sakene har dermed ikke nødvendigvis vært avtaleinngåelse, men heller å få til godt samarbeid. Vi vurderer derfor at vi, selv om ikke resultatkravet for styringsparameteret er nådd, hjelper disse familiene på en god måte, noe den økende andelen som benytter seg av det frivillige meklingstilbudet kan antyde.

Familievernets behandlingstilbud til voldsutsatte og voldsutøvere (S 2.2.4)

Familievernet er et lavterskeltilbud til befolkningen. Gjennom familievernstjenesten kommer vi i kontakt med mange familier hvor vold kan forekomme, særlig gjennom den obligatoriske meklingstjenesten. Ofte kan det ta noe tid å avdekke vold, og tilbudet om oppfølging varierer

mellom familievernkontorene. Bufdir har de siste årene hatt fokus på å styrke familievernets arbeid med og tilbud til familier med voldsproblematikk. Igangsett fagutviklingsaktivitet og kompetansehevingstiltak i tjenesten skal sikre at familier med voldsproblematikk blir møtt av kompetente terapeuter ved familievernkontorene, og at de får et godt tilpasset tilbud av faglig høy kvalitet, uavhengig av hvor de bor i landet.

Vold var hovedtemaet i 3,7 prosent av alle kliniske saker i familievernet i 2017. Dette er stabilt sammenliknet med foregående år. I 2017 har familievernet også registrert når vold har vært ett blant flere tema i en sak. I 9,1 prosent av alle de kliniske sakene er partnervold registrert som et tema, mens vold mellom foreldre og barn er et tema i 5 prosent av de kliniske sakene. Når vi ser på andelen saker, hvor vold er registrert som et tema på de ulike kontorene, kan dette si noe om hvordan kontoret jobber med vold, hvor kjent det er i lokalmiljøet at familievernkontoret har et slikt tilbud og hvor stor bevissthet det er rundt avdekking av vold hos terapeutene på kontoret. Denne registreringsrutinen ble innført i løpet av 2016, og det vil ta noe tid før disse tallene vil gi et riktig bilde av virksomheten. Det har i 2017 blitt jobbet systematisk med å bevisstgjøre ledere og terapeuter både om temaet vold og om riktig registrering i slike saker. I Bufetat region nord økte for eksempel registreringen av partnervold og vold i foreldre-barn relasjoner som problemstilling i avsluttede saker med om lag 150 prosent fra 2016 til 2017.

I meklinger ble vold registrert som et tema i 8,2 prosent av sakene. Bekymringsmeldinger til barnevernet ble sendt i 1,5 prosent av de kliniske sakene og i 2,9 prosent av meklingene. De eksterne meklerne sendte bekymringsmeldinger i 1,3 prosent av meklingene. Ved de kontorene som har pilotert det nye differensieringsverktøyet for meklingsaker, som spør spesifikt om vold og rus er en problemstilling, har en i snitt fordoblet antall saker registrert med voldsproblematikk. Dette tyder på at differensieringsverktøyet bidrar til å avdekke vold i flere meklinger. Denne erfaringen tar vi med oss videre i familievernets voldsarbeid.

En viktig samarbeidspartner for å gi et bedre tilbud til befolkningen er stiftelsen Alternativ til vold (ATV). ATV har spisskompetanse på behandling av voldsutøvere, og har de siste årene fått et utvidet familiemandat. Det er etablert en nasjonal intensjonsavtale om samarbeid mellom Bufdir, familievernet og ATV for å styrke kompetansen og behandlingsskapiteten på arbeid med vold i nære relasjoner i familievernstjenesten (O 2.2.2). Se vedlegg 1 for mer informasjon om samarbeidet.

Øke kompetansen i familievernets arbeid mot vold (O 2.2.1)

Selv om familievernet samlet sett har lang erfaring med å arbeide med familier berørt av vold, er kompetansen per i dag ujevnt fordelt i tjenesten. Dette kan medføre ulikhet i tilbudet til befolkningen. Direktoratet har det siste året, i samarbeid med spisskompetansemiljøet på familievernets tilbud til familier der vold forekommer, arbeidet med å utvikle strukturer, arenaer og verktøy for oppbygging og vedlikehold av nødvendig kompetanse i tjenesten over tid og over hele landet.

Den første nasjonale fagutviklingsplanen for familievernet innen prioriterte områder ble vedtatt og distribuert i juni 2017. Å etablere gode strukturer og arenaer for fagutvikling i tjenesten, på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå, står sentralt i fagutviklingsarbeidet på voldsområdet. Regionale ressursmiljøer for arbeidet med vold, veileder og bistår andre familievernkontorer i sin egen region og bidrar til økt kompetanse i tjenesten.

Det er utarbeidet et utkast til veileder for arbeidet mot vold i familievernet, som er videreutviklet og pilotert i 2017. Dette arbeidet fortsetter i 2018. Veilederen skal utgjøre et faglig grunnlag som kan understøtte fagutviklings- og kompetansehevingsarbeidet og en felles forståelse av beste praksis i tjenesten. I veilederen er det blant annet fokus på å styrke terapeutenes avdekkings-, håndterings- og behandlingskompetanse i voldssaker. En styrking av denne kompetansen skal sikre at vold blir avdekket og kartlagt så tidlig som mulig og at familiene raskt skal få tilgang til et tilpasset tilbud. Se oppdragsvedlegg for mer informasjon om hvilke utprøvinger som er igangsatt.

Adopsjon

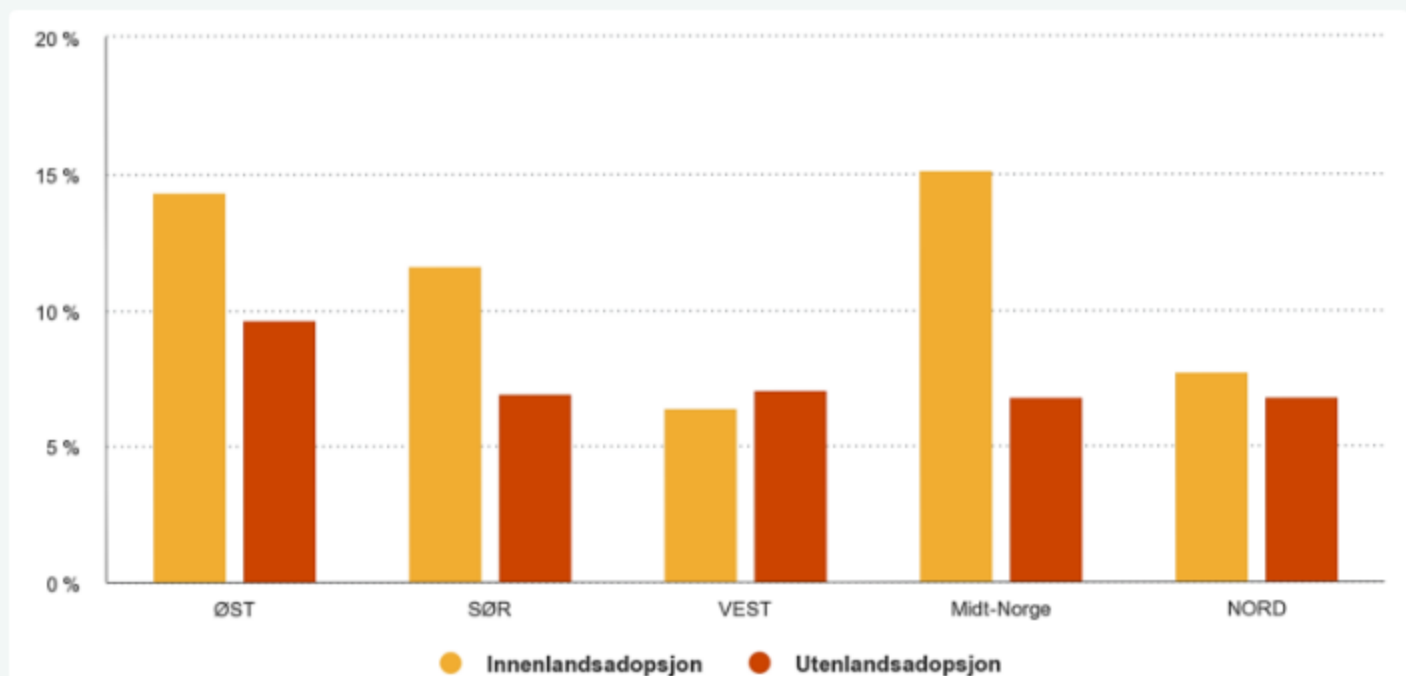
Hovedformålet med adopsjon er å sikre at barn som ikke kan bli tatt hånd om av sine biologiske foreldre, får et godt og varig hjem i en ny familie. Bufdirs ansvar er å tilrettelegge og sikre en trygg og sikker adopsjonsprosess, slik at adoptivbarnets rettigheter og behov blir ivaretatt. [Les mer om adopsjon på bufdir.no](http://bufdir.no).

De fleste adopsjonene som blir gjennomført i Norge er fortsatt norske stebarnadopsjoner. Antall utenlandsadopsjoner har falt de siste årene, men ser ut til å ha stabilisert seg. Det ankom 127 ** adoptivbarn fra utlandet til Norge i 2017, mot 128 i 2016. Av disse ble to barn adoptert utenom en adopsjonsorganisasjon.

I 2017 mottok Bufetat 224 søknader om forhåndssamtykke til adopsjon fra utlandet og ferdigbehandlet 130 søknader. Dette er en liten nedgang fra 2016. Nedgangen kan ha sammenheng med den lange ventetiden i enkelte land og den generelle utviklingen på adopsjonsområdet med færre adopsjoner. Saker som ikke omfattes av forhåndssamtykke for adopsjon skal forelegges for Faglig utvalg. I 2017 behandlet Faglig utvalg 61 utenlandsadopsjoner, 53 av disse ble godkjent.

Bufetat ga i 2017 tilbud om adopsjonsforberedende kurs til alle nye søkere for utelandsadopsjon med formidlingsbekreftelse fra en av adopsjonsorganisasjonene. Det er i dag ikke venteliste på adopsjonsforberedende kurs.

Tabell 2 Total saksbehandlingstid for innenlands- og utenlandsadopsjoner

Saksbehandlingstiden knyttet til behandlingen av norske adopsjonssaker og søknader om forhåndssamtykke til utenlandsadopsjon varierer i regionene (fra 6 måneder til nær 14 måneder i de norske sakene og 6 til 11 måneder i utenlandssakene).

Dimensjoneringen og organiseringen av adopsjonsområdet vil bli gjennomgått i forbindelse med iverksettelsen av den nye adopsjonsloven i 2018. Dette skal sikre lik og effektiv behandling av søknadene uavhengig av hvor i landet søkerne har sitt bosted.

Fag- og tjenesteutvikling

Bufdir begynte i 2016 et arbeid med å bedre kvaliteten i adopsjonstjenesten. I 2017 har vi sett på kvaliteten i utredningen av adopsjonssøkere, og gjennomført en kartlegging av adoptivbarn og adoptivfamiliers behov for bistand og støtte etter adopsjonen er gjennomført. Folkehelseinstituttet fikk i 2017 i oppdrag å utrede og anbefale hvilke utredningsverktøy vi bør bruke for å identifisere egnede søkere. Arbeidet vil ta tid, og ferdigstilles i 2020. I mellomtiden har vi begynt arbeidet med å forbedre det utredningsverktøyet som brukes i dag. I tillegg gjennomgår vi sosialrapportene og det adopsjonsforberedende kurset. Utviklingen av utredningsverktøyet bygger på elementer fra PRIDE-utredningene og erfaringene fra fosterhjemstjenestens arbeid med utredninger av adopsjonssøkere etter oppstarten i 2015. Det nye utredningsverktøy og sosialrapportene vil bli tatt i bruk av alle regioner fra høsten 2018.

Bufdir påbegynte også i 2017 et arbeid for å utvikle metoder for økonomisk risikovurdering knyttet til internasjonalt adopsjonssamarbeid og drift av adopsjonsorganisasjoner. Dette var for å sikre at det internasjonale adopsjonsarbeidet til Norge skjer til barnets beste og at søkerne ivaretas på en god måte gjennom hele adopsjonsprosessen. Målet er at Bufdirs og adopsjonsorganisasjonenes ansvar, oppgaver og tjenester har riktig kvalitet og utøves i tråd med rettslige, etiske og faglige krav til virksomheten og barns beste.

Adopsjonsorganisasjonene

De tre norske adopsjonsorganisasjonene har i dag adopsjonssamarbeid med 15 land. Formidlingsvirksomheten er organisasjonenes primære inntektskilde. Vi vurderer at de tre organisasjonene i dag har god nok økonomi til å opprettholde virksomheten. De har i 2017 fortsatt å effektivisere og redusere kostnadene knyttet til driften. Fortsetter nedgangen i antall adopsjon fra utlandet, vil organisasjonenes økonomi fortsatt være under press. Årsaken til nedgangen i antall adopsjoner skyldes hovedsakelig bedre barnevernssystemer og flere innenlandsadopsjoner i landene organisasjonene samarbeider med, og at etablering og oppstart i nye samarbeidsland både er tids- og kostnadskrevende.

Bufdir gjennomførte i 2017 en informasjons- og tilsynsreise til Colombia. Colombia er det samarbeidslandet vi har flest adopsjoner fra. Colombianske myndigheter har iverksatt en rekke tiltak for å styrke det nasjonale barneverntilbudet og tilrettelegge for innenlandsadopsjoner. De har fortsatt behov for bistand og et adopsjonssamarbeid med andre land. Vi vurderer at de sentrale kravene for et fortsatt adopsjonssamarbeid er oppfylt.

* *Foreldreveiledning – virker det?* En kunnskapsstatus, Fafo (2016) og *Gruppetiltak og kurs for foreldre*, Nasjonalbarnvernforbudsvesenets effektiviseringsprosjekt, Folkehelseinstituttet (2017)

** Adoptivbarn kommer ikke nødvendigvis til Norge samme år som de ble adoptert. Fordi SSB fører statistikk på antallet adopsjoner og ikke antall ankomne adoptivbarn, vil antallene som oppgis her kunne avvike fra tallene til SSB.

Delmål 2.3. Effektive virkemidler i arbeidet mot vold og seksuelle overgrep

I arbeidet mot vold og seksuelle overgrep har Bufdir tre overordnede målsettinger:

- Vold skal forebygges
- Befolkningen og hjelpetjenestene skal ha bedre kunnskap om vold
- Hjelpetjenestene skal være tilgjengelige og av høy kvalitet

Barnevoldsutvalget leverte på forsommeren sin gjennomgang av saker hvor barn har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt. Et av funnene i rapporten er at hjelpeapparatet i alt for liten grad snakker med og lytter til barna de skal hjelpe. Vi håper arbeidet med kunnskap og kompetanse i å snakke med barn om vold og overgrep skal bidra til at terskelen for å ta den vanskelige samtalen blir lavere for lærere, helsepersonell og andre. Oppdraget er gitt til [RVTS med RVTS Øst](#) som prosjektleder i samarbeid med Bufdir. Det er utviklet en kunnskaps- og øvingsportal hvor målgruppa kan øke kompetansen og lære enkle prinsipper for samtale med barn. Det er også utviklet et dataspill hvor man kan trene på å samtale med barn og unge. Portalen lanseres 10. april 2018.

For å nå fram til våre brukere, må vi ha kunnskap om hva de ønsker og trenger. Det er nødvendig å innhente råd fra både eksperter i praksisfeltet, brukere av våre tjenester og hjelpetilbud, brukerorganisasjoner og befolkningen generelt. I utviklingen av veiledere eller andre produkter, involverer vi derfor de ulike brukergruppene og andre interessenter helt fra starten av. I arbeidet med fagveileder for krisesentertilbudet har vi avholdt en rekke workshops med fagarbeidere ved sentrene for å identifisere temaer og å gi innspill på utkast. Videre har vi gjennomført et tjenstedesignprosjekt om hva brukerne opplever som et godt krisesentertilbud. Samme metoder har vi benyttet i arbeidet med digital ressurs for opplæring om vold og overgrep i barnehage og skole, som blir lansert i april 2018.

Når det gjelder handlings- og tiltaksplaner på voldsfeltet, viser vi til oversendt rapportering:

- *Et liv uten vold* - handlingsplan mot vold i nære relasjoner (2014-2017) 19. desember 2017
- *En god barndom varer livet ut* - tiltaksplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og unge (2014 - 2017) 15. januar 2017
- *Retten til å bestemme over eget liv* - handlingsplan mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse (2017 - 2020) 5. februar 2018

Tabell 3 Styringsparametere for delmål 2.3

Styringsparameter 2017	Resultatkrav 2017	Resultat 2017
S 2.3.1 Utvikling av	R 2.3.1a Følge opp evalueringen av	Vi vurderer at resultatkravene er nådd. Se nærmere omtale

Utvikling av
krisesentertilbudet, jf.
evaluering fra 2015

Følge opp evalueringen av
krisesentertilbudet fra 2015, blant
annet faglig veileder til
krisesenterloven og videreutvikling
av tilbudet til utsatte grupper
R 2.3.1b
Utarbeide plan for å øke bruk
foreldrestøttende tiltak ved
krisesentrene.

er nådd. Se nærmere omtale
under Utvikling av
krisesentertilbudet i
kommunene.

S 2.3.2.
Kunnskap og bevissthet i
befolkningen om vold og
overgrep, jf.
Opptrappings-planen
mot vold og overgrep

R 2.3.2
Formidle kunnskap om vold og
overgrep til befolkningen.

Vi vurderer at resultatkravet er
nådd i 2017. Se redegjørelse
under Kunnskap og bevissthet i
befolkningen om vold og
overgrep.

Kvalitet i tjenestene

Utvikling av krisesentertilbudet i kommunene(S 2.3.1)

Utviklingsprosjekter for å styrke krisesentertilbudet til særlige voldsutsatte grupper har i 2017 pågått i seks kommuner (R 2.3.1a). Målsettingen med prosjektene er å sikre et likeverdig tilbud til utsatte grupper med tilleggsproblematikk knyttet til rus, psykiatri og funksjonsnedsettelse. Flere av kommunene har fått på plass samarbeidsavtaler med relevante hjelpeinstanser og samarbeidskommuner som skal garantere at målgruppen får et krisesentertilbud eller et tilsvarende tilbud i kommunen/-e. Flere av krisesentrene har gjennomført tilrettelegginger i eget bygg for å kunne ta imot brukere med tilleggsproblematikk. En sentral del i videreutvikling av tilbudet har vært kompetanseheving for ansatte, gjennomført i samarbeid med RVTs, for å få riktig kunnskap om en gruppe med svært sammensatte utfordringer.

En gjennomgående utfordring er å nå ut til de voldsutsatte med tilleggsproblematikk. Det er vanskelig å vite hvilke kanaler som når ut til grupper som ikke oppsøker hjelpetilbudene. Oslo er en av kommunene som ble med i utviklingsprosjektet i 2017. Det blir spennende å se resultatene i en storby med et synlig og omfattende rusmiljø.

I løpet av 2017 har flere utfordringer knyttet til krisesentertilbudet i de nordligste fylkene blitt tydelige, og noe vi ønsker å arbeide videre med i 2018:

- Forskning viser høyere forekomst av vold i nære relasjoner i samiske miljøer og at den samiske befolkningen i mindre grad enn majoritetsbefolkningen benytter seg av hjelpetilbudene
- Flere av krisesentrene er små med begrensede ressurser. Statistikken fra sentrene viser at flere av disse er i nord og at beboerne ofte får et svakere tilbud enn på de mer robuste sentrene. Vi er bekymret for tilbudet til menn og særlig utsatte grupper i kommunene med de minste sentrene.

Fagveilederen for kommunenes krisesentertilbud skal bidra til at kommunene lettere kan

identifisere mangler ved sitt tilbud, og hjelpe kommuner og krisesentre til å øke kvaliteten (R 2.3.1a). For å sikre brukermedvirkning, er det i 2017 gjennomført flere workshoper med deltagere fra omtrent halvparten av landets krisesentre og noen kommuner. Formålet var å identifisere aktuelle temaer og å få innspill på innhold, presentasjon og struktur. For å få synspunkter fra brukerne om hva et godt krisesentertilbud er, er det gjennomført et tjenestedesignprosjekt. Funn og anbefalinger fra dette prosjektet vil stå sentralt både i fagveilederen og i utviklingsprosjektene for å styrke krisesentertilbudet for særlig utsatte grupper.

Vi vet at barn med opphold på krisesentre ofte har store utfordringer også etter oppholdet. Bufdir har utarbeidet en plan for å øke bruk av foreldrestøttende tiltak (ICDP) ved krisesentrene (R 2.3.1b). Målet er å gi foreldre som har levd med vold hjelp til å gi barna den støtten og tryggheten de har behov for i en krevende livssituasjon. Planen legger vekt på at det skal gis god informasjon om programmet til ledelsen og de ansatte ved krisesentrene. Det skal også legges til rette for årlig ICDP veilederopplæring for ansatte ved krisesentrene. Planen legger opp til samarbeid mellom krisesentrene og kommunene om drift av ICDP foreldregrupper. Gjennomføring av planen følges opp av spisskompetansemiljøet for foreldrestøtte i Region sør.

Tildelte midler gjennom tilskuddsordningen Drifts- og prosjekttilskudd til tiltak mot vold og overgrep har i 2017 bidratt til at barn på krisesentre har fått bedre inne- og uterom, tilrettelagte aktiviteter og økt oppmerksomhet fra personalet. Bufdir vurderer ut fra de innrapporterte opplysningene at tilskuddene har bidratt til å styrke mestringsevnen og livskvaliteten til over 500 barn og unge som har vært utsatt for eller berørt av vold eller seksuelle overgrep.

Støttesentrene mot incest og seksuelle overgrep

Støttesentrene mot incest og seksuelle overgrep og ressursentrene mot voldtekt skal gi utsatte for incest, seksuelle overgrep og voldtekt, og deres pårørende, et tilbud om hjelp og støtte av god kvalitet og god tilgjengelighet. Det skal være et lavterskeltilbud og et supplement til det ordinære hjelpeapparatet. Bufdir forvalter en tilskuddsordning som skal sikre driften av sentrene.

Bufdir har i 2017 tildelt tilskudd til alle de 24 sentrene som mottok tilskudd i 2016. Driften av sentrene videreføres. Direktoratet har innvilget tilskudd ut over rundskrivets ramme på 3,9 prosent til drift av åtte sentre, og vurderer at dette har bidratt til å styrke sentrenes kvalitet og tilgjengelighet.

NOVA har på oppdrag fra Bufdir evaluert sentrenes arbeid og rammevilkår, og rapporten ble ferdigstilt høsten 2017. Bufdir vurderer at rapporten gir nyttig kunnskap om sentrene, og at den vil utgjøre en viktig del av kunnskapsgrunnlaget i det videre arbeid med tilbudet. Vi har videre igangsatt en helhetlig gjennomgang av tilbudet i Finnmark, med tanke på hvordan det kan utformes og styrkes for å sikre et godt tilbud til befolkningen i fylket.

Kunnskap og bevissthet i befolkningen om vold og overgrep (S 2.3.2)

For å arbeide målrettet med informasjonsarbeidet vårt, trenger vi å vite hva ulike målgrupper allerede vet om vold og overgrep, hva de trenger ytterligere informasjon om, og hvordan vi

kan nå fram på best mulig måte til befolkningen med relevant informasjon. For å kunne innrette informasjonen mer strategisk, har vi i 2017 gjennomført en survey for å måle befolkningens kunnskap om og holdninger til vold i nære relasjoner. Et representativt utvalg svarte på spørsmål om voldsforståelse, kunnskap og forestillinger om vold og kjennskap til relevante hjelpetjenester. Funn fra undersøkelsen vil bidra til at vår informasjon til befolkningen i større grad møter det faktiske behovet for kunnskap om vold og hjelpetjenestene våre. Rapport fra undersøkelsen offentliggjøres i 2018.

En studie om vold mot menn i nære relasjoner ble lansert våren 2017 (Den mannlige smerte. Menns erfaringer med vold i nære relasjoner). Studien viste at tilbudet til menn som opplever vold er lite kjent. Direktoratet fulgte opp med å lage en informasjonskampanje mot menn. Nettannonser med fire ulike filmer om vold mot menn i nære relasjoner fikk 700 000 eksponeringer på sosiale medier. Kampanjen på radio ble hørt av nesten 20 prosent av befolkningen. Vi er fornøyd med eksponeringen, og håper dette vil gi resultater.

Bufdir har et særlig ansvar for å sikre at barn får informasjon om vold og overgrep. Bufdirs informasjonsinnsatser på dette området skal bidra til at barn har kunnskap om vold, er godt kjent med sine rettigheter og vet hvem de kan snakke med dersom de trenger det. Vi har prioritert følgende arbeid i 2017:

- Utvikling av digital ressurs for opplæring i barnehager og skoler som skal forebygge vold og fremme livsmestring. Ressursen, med primærmålgruppe lærere/barnehagelærere, lanseres i april 2018. Bufdir har også bidratt inn i produksjonen av filmene Kroppen min eier jeg om barn utsatt for seksuelle overgrep.
- Som en del av arbeidet med å sørge for god og tilpasset informasjon til barn og unge om vold og overgrep har Bufdir, i samarbeid med andre relevante velferdsdirektorater,* utviklet en plan for offentlig tverrsektoriell informasjonsformidling om vold og overgrep til barn under 13 år
- Resultater fra nyere medieundersøkelser viser oss at barn under 13 år i stor grad søker informasjon i uformelle kanaler, f.eks. youtube.com. Med dette som utgangspunkt gjennomførte mediebyrået Trigger på vegne av Bufdir en eksplorerende kampanje om vold i nære relasjoner. Kampanjen ble gjennomført i desember 2017 i samarbeid med profiler på youtube som har mange barn og unge som følgere. En av filmene, som omhandlet det å oppleve vold hjemme, hadde ved kampanjeperiodens slutt fått over 215 000 visninger. Bufdir vil integrere kunnskap fra denne kampanjen i inn i det videre arbeidet med målretting av informasjonsinnsatser mot barn og unge.

For å sikre gjennomslag i informasjonsarbeidet er det avgjørende at ulike innsatser sees i sammenheng. Bufdir har flere informasjonsinnsatser rettet mot barn og unge. Vi forsøker å se offentlige digitale tjenester i sammenheng med annen informasjon om vold til barn og unge, blant annet i barnehage og skole. Bufdir har i 2017 hatt særlig fokus på at informasjonsinnsatsene skal være samkjørte, og at de skal utfylle hverandre. Dette arbeidet vil fortsette i 2018.

Kompetanseteamet mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse

Teamets primære målgruppe er tjenesteapparatet som møter utsatte for tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og æresrelatert vold i sitt arbeid. I tillegg veileder enkelte av

kjønnslemlestelse og tvangsekteskap. I noen grad også de som er utsatt for tvangsekteskap og/eller kjønnslemlestelse.

I 2017 har Kompetanseteamet veiledet i 560 enkeltsaker. Sammenliknet med 2016, er dette en mindre nedgang i antall saker. Nedgangen i henvendelser gjelder saker fra UDI, og skyldes sannsynligvis nedgangen i asylankomster. Ellers er henvendelsene til teamet på nivå med fjoråret. Dette innebærer at henvendelser som angår personer med norsk statsborgerskap eller lang tilknytning til Norge har vært relativt stabilt siden økningen fra 2015 til 2016.

Tabell 4 Hovedbekymring ved første henvendelse, i antall og prosent

KATEGORI	Antall saker 2015	Antall saker 2016	Antall saker 2017
Frykt for tvangsekteskap	69	139	75
Gjennomført tvangsekteskap	90	123	138
Trusler/vold	126	158	154
Negativ sosial kontroll	8	23	25
Frykt for ufrivillig opphold i utlandet	9	21	20
Ufrivillig opphold i utlandet	35	44	79
Frykt for kjønnslemlestelse	20	31	31
Gjennomført kjønnslemlestelse	2	3	2
Mistanke om gjennomført kjønnslemlestelse ¹	-	-	3
Frykt for kjønnslemlestelse og tvangsekteskap	3	3	0
Annet ²	37	51	33
TOTALT	399	597	560

¹Kompetanseteamet innførte kategorien "mistanke om gjennomført kjønnslemlestelse" i registreringssystemet vårt i 2017.

²Kategorien "annet" omhandler saker som faller utenfor teamets mandat, og hvor de som henvender seg blir veiledet til å ta kontakt med rette instans. Det gjaldt blant annet henvendelser om barnebortføring, menneskehandel og generell omsorgssvikt.

Bufdir har deltatt i et koordineringsteam med Integrerings- og mangfoldsdirektoratet og Helsedirektoratet for ny handlingsplan mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Arbeidet med enkelte av Bufdirs tiltak i planen har startet opp og vil videreføres i 2018.

* Hdir, IMDi, POD, AVDir, UDI og NKVTS. Udir ble forespurt å delta men ønsket ikke dette.

Mål 3: Et samfunn med like muligheter og uten diskriminering

Bufdir skal bidra til et samfunn med like muligheter og uten diskriminering. For å få til dette, har vi flere virkemidler til rådighet. Vi jobber målrettet for å få et godt kunnskapsgrunnlag og utarbeider statistikk og indikatorer for å følge utvikling over tid. Vi prioriterer arbeid som bidrar, indirekte og direkte, til mer likeverdige tjenester i samfunnet. Utstrakt samarbeid med andre sektormyndigheter og sivilt samfunn står sentralt. Generelt har måloppnåelsen vært god for de oppdragene vi har jobbet med i 2017.

Av resultater vi har oppnådd i 2017, vil vi trekke fram arbeidet mot hatefulle ytringer. Våren 2017 arrangerte vi Nordisk konferanse om hatefulle ytringer som satte tematikken på dagsorden. Senere på året initierte vi en svært vellykket kampanje mot hatefulle ytringer. Kampanjen oppfordret unge til å si nei til hatprat, og mange engasjerte seg i dette gjennom emneknaggen #ikkegreit. Én kampanje i seg selv stopper ikke hatefulle ytringer. Arbeidet for å bekjempe hatefulle ytringer krever innsats på flere områder, slik som kunnskapsutvikling, holdningsarbeid og kompetanse både hos foreldre og andre voksne som jobber med barn og unge.

Det har også vært stor aktivitet på området universell utforming i 2017. Ikke minst ser vi at nettverk mellom aktører er en god metode. Nettverk bidrar til erfaringsutveksling og læring, og derfor også til å forbedre aktørenes innsats i arbeidet for et universelt utformet samfunn. I arbeid med kommunenettverket for universell utforming erfarer vi at kommuner som jobber systematisk med kompetanseheving, planarbeid og kartlegging også klarer å prioritere arbeidet med universell utforming i egne bygg, uteområder og tjenester. Gjennom nettverket bidrar kommunene til å løfte hverandre.

Hovedmål 3 er overordnet og av langsiktig karakter. Arbeidet vårt med å utvikle indikatorer er vesentlig for å vise om vi er på riktig vei for å nå målet om et mer likestilt samfunn. Bufdir er en av flere aktører som bidrar til dette målet. Derfor mener vi det er viktig å være enda tydeligere på hva som er direktoratets rolle, hovedoppgaver og virkemidler, og på hvilken måte vi bidrar til samordning og koordinering på feltet. Vi er derfor glade for at vi i 2018 skal utforme en strategi og plan for å videreutvikle vår rolle som fagdirektorat på likestillings- og ikke-diskrimineringsfeltet.

Mange av oppdragene vi har jobbet med i 2017 fortsetter i 2018. Vi er spesielt opptatt av å få til en god utprøving av TryggEst i kommunene og at Veikart for skole kan bidra til at flere skoler blir universelt utformet, slik at alle barn kan gå på nærskolen sin. #metoo-kampanjen har tydeliggjort at seksuell trakassering er et alvorlig samfunnsproblem og en likestillingsutfordring. Det er behov for å arbeide mer systematisk for å forhindre seksuell trakassering i årene framover.

Delmål 3.1. Et mer likestilt samfunn med like rettigheter

Bufdir arbeider tverrfaglig og på tvers av sektorer for å bidra til et mer likestilt samfunn. Måloppnåelsen i 2017 er god, og vi er i rute med arbeidet under delmålet. Arbeidet vårt handler i stor grad om å legge til rette for kompetanseheving og likeverdige tjenester gjennom å utarbeide statistikk og indikatorer, utvikle faglige veiledere og bruk av andre pedagogiske virkemidler. I tillegg arbeider vi sektorovergripende for å iverksette handlingsplaner og strategier. Vi retter oppmerksomhet rundt diskrimineringsgrunnlagene

kjønn, nedsatt funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, etnisitet og livssyn og vi arbeider for å motvirke hatefulle ytringer og for å sikre et universelt utformet samfunn.

Tabell 5 Styringsparametere for delmål 3.1

Styringsparameter 2017	Resultatkrav 2017	Resultat 2017
S: 3.1.1 Oppdatert kunnskap om likestilling og ikke-diskriminering	R 3.1.1 Bufdir skal utvikle og sørge for oppdatert kunnskap og statistikk om likestilling, levekår, universell utforming og diskriminering.	Vi vurderer at vi har møtt målkravet i 2017. Se omtale under de ulike diskrimineringsgrunnlagene og under statistikkutvikling under annen rapportering
S: 3.1.2 Sektorsamarbeid for å fremme likestilling og hindre diskriminering.	R 3.1.2a Kompetansen om likestilling i statlige virksomheter er økt R 3.1.2b Handlingsplaner er godt koordinert og tiltak igangsatt eller gjennomført R 3.1.2c Gjennomført erfaringsutveksling og formidlet gode eksempler med internasjonale samarbeidspartnere	Vi vurderer at vi har møtt resultatkravene i 2017. A: Se bl.a. under Universell utforming. B: Se bl.a. under Nedsatt funksjonsevne, Hatefulle ytringer, Seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk. C: Se for eks under Kjønnlikestilling og Nedsatt funksjonsevne.
S: 3.1.3 Informasjons- og utviklingsarbeid	R 3.1.3 Formidle kunnskap og råd om likestilling til kommuner og organisasjoner.	Vi vurderer at vi har møtt resultatkravet i 2017, se nærmere omtale bl.a. under overskriftene Nedsatt funksjonsevne og Seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk.

Nedsatt funksjonsevne

I 2017 har Bufdir jobbet aktivt med å øke kunnskaps- og statistikkgrunnlagene om levekårene til personer med nedsatt funksjonsevne, samt arbeidet med en rekke prosjekter med mål om å forhindre diskriminering og forbedre levekår. Arbeidet med å informere om rettigheter og tilbud stått sentralt. Mye av arbeidet på feltet har vært rettet mot kommunene, for å gi dem et

solid kunnskapsgrunnlag de kan benytte for å sikre funksjonshemmedes rettigheter.

Arbeid med kommuner (S 3.1.3.)

Bufdir har i 2017 gjort forarbeid til pilotering av TryggEst, som vil starte i utvalgte kommuner i 2018 (O 3.1.6.). TryggEst er en modell kommuner kan bruke i arbeidet for å forebygge, avdekke og håndtere vold og overgrep mot risikoutsatte voksne. Bevisstgjøring og samarbeid på tvers av etater og tjenester er sentralt i prosjektet. Les mer om bakgrunnen til TryggEst i [årsrapporten for 2016](#).

Bufdir ble i 2015 bedt om å oppdatere og revidere Informasjons- og utviklingsprogrammet (2010 - 2013). I tillegg har flere kommuneansatte de siste årene spilt inn behov for en samlet oversikt over rettigheter for personer med utviklingshemming. Bufdir utviklet [en nettressurs om rettigheter for personer med utviklingshemming](#) for å møte behovet. Nettressursen har, i tillegg til kommuneansatte, også utviklingshemmende og deres pårørende som målgruppe. Økt kunnskap hos kommuneansatte, pårørende og brukere kan bidra til bedre og mer likeverdige tjenester for personer med utviklingshemming. Kommunene er forpliktet til å følge menneskerettskonvensjoner som Norge har sluttet seg til, herunder FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD). Det er imidlertid lite kunnskap om i hvilken grad og på hvilken måte norske kommuner jobber for å realisere CRPD innenfor sin virksomhet. Likestillingssenteret og KUN, senter for kunnskap og likestilling, har derfor fått i oppdrag om å gjennomføre en kunnskapsinnhenting hos utvalgte kommuner og fylkesmenn (Jf. tillegg 6 til tildelingsbrev). Vi vil bruke kunnskapsoppsummeringen som grunnlag for videre arbeid i 2018.

Veileder om barn med nedsatt funksjonsevne som får tjenester fra barnevernet og helsesektoren

En felles veileder om barn med nedsatt funksjonsevne (tildelingsbrev 2012) som får tjenester fra barnevernet og helsesektoren skulle i henhold til tidligere rapportering vært ferdig i 2017. Arbeidet har imidlertid vist seg å være mer komplekst enn antatt. Det handler om en vanskelig tematikk i seg selv, og gråsoner i regelverk. Det er behov for kompetanse og innspill fra flere ulike fagfelt i arbeidet, og vi samarbeider nært med Helsedirektoratet. Veilederen skal være ferdig til høsten 2018.

Statistikk og indikatorer om levekår til personer med nedsatt funksjonsevne (S 3.1.1)

[Levekårsstatus for personer med nedsatt funksjonsevne](#) er internettsidene der Bufdir samler og presenterer kunnskap og statistikk om personer med funksjonsnedsettelse. I dag inneholder disse sidene nasjonale tall. Bufdir har i 2017 arbeidet med å forbedre dokumentasjonen om levekårene til personer med funksjonsnedsettelse. Tallene i levekårsstatus har blitt oppdatert og sidene har blitt utvidet med statistikk om tilgjengelighet i bolig og bygg. Les mer under universell utforming. Nettressursen har gode besøkstall, og vi erfarer at målgruppen opplever det som nyttig å ha statistikk om levekårene til personer med nedsatt funksjonsevne samlet på ett sted.

Et viktig arbeid videre er å få på plass kommuneindikatorer, som en del av levekårsstatus (Les mer om kommunestatistikk under tverrgående områder). Kommunemonitoren vil styrke mulighetene til å sammenligne kommunenes tjenesteyting til funksjonshemmede, og dette vil blant annet gi et bedre kunnskapsgrunnlag for kommunenes arbeid med å forbedre

tjenestetilbudet og funksjonshemmedes levekår.

Bufdir tok i 2016 initiativ til et forprosjekt for å utrede mulighetene for å utvikle en offisiell registerbasert levekårsstatistikk for personer med funksjonsnedsettelse. Dette er et samarbeid med SSB og NAV, og det tar utgangspunkt i NAVs hjelpemiddeldata og uføreregister. Nedbrutt statistikk på alder, kjønn, geografi og type funksjonsnedsettelse, herunder statistikk for utviklingshemmede, vil være viktige gevinster ved prosjektet. Dette prosjektet svarer på viktige deler av den kritikken som har vært framsatt om mangler i kunnskapsgrunnlaget på funksjonshemmetområdet fra deres organisasjoner og fra Kaldheimutvalget i [NOU 2016:17](#). Funksjonshemmedes organisasjoner er svært positive til prosjektet som vil fortsette frem til driftsfasen i 2020.

Tilskuddsordninger som skal bidra til likestilling av personer med nedsatt funksjonsevne

Bufdir forvalter flere tilskuddsordninger som skal bidra til å forbedre funksjonshemmedes levekår. Hovedområdene som blir dekket av disse tilskuddsordningene er fritidstiltak for personer med nedsatt funksjonsevne, tilskudd som forbedrer funksjonshemmedes levekår og tilskudd til funksjonshemmedes organisasjoner. I 2017 prioriterte vi prosjekter som

- bekjemper diskriminering på flere grunnlag
- bidrar til å gjøre arbeidslivet enklere tilgjengelig for personer med nedsatt funksjonsevne
- bidrar til positive holdningsendringer i samfunnet ovenfor personer med nedsatt funksjonsevne, og særlig arbeider for å motvirke hatefulle ytringer mot denne gruppen (jf. regjeringens strategi mot hatefulle ytringer)
- bidrar til voldsforebygging
- bidrar til bedre tjenester for familier med barn med nedsatt funksjonsevne

Se vedlegg 4 for ytterligere omtale av Bufdirs tilskuddsordninger.

Universell utforming

Bufdir jobber bredt og sektorovergripende for et universelt utformet samfunn. Vi benytter ulike virkemidler, som utvikling og spredning av kunnskap, nettverksarbeid, tilskudd og statistikk- og indikatorarbeid. Vi følger opp regjeringens handlingsplan for universell utforming, og flere av våre innsatser er forankret som tiltak i denne handlingsplanen.

Statistikk- og kunnskapsutvikling

Det er viktig at de ansvarlige for offentlige bygninger følger prinsippene om universell utforming, for å oppnå likestilling for alle, uavhengig av funksjonsevne. Bufdir har i 2017 samlet og presentert [statistikk for statlige og kommunale bygninger](#). Registeringene og tallene gir ikke noe entydig bilde, og ulike registreringssystemer gjør det vanskelig å sammenligne. Statistikken gir likevel et inntrykk av situasjonen, og viser at det fortsatt er store utfordringer med tilgjengelighet i eksisterende bygningsmasse. Spesielt ser det ut til at kommunale bygg har mange gjenstående mangler.

I 2017 tok Bufdir initiativ til å gjennomføre en medieanalyse av temaet universell utforming

I 2017 tok Bufdir initiativ til å gjennomføre en medieanalyse av temaet universell utforming . Over halvparten av artiklene som ble analysert, hadde en positiv vinkling. Offentlige aktører, særlig kommuner, men også interesseorganisasjonene, er de mest synlige både når det gjelder antall oppslag og positiv holdning. Særlig på lokalt plan fikk universell utforming oppmerksomhet, i forbindelse med tilrettelegging av fysisk miljø i nærområdet og oppfyllelse av pålagt krav. Kun to prosent av alle artiklene hadde et direkte negativt fokus. Negative holdninger, primært knyttet til kostnader, kom fra deler av byggebransjen, arkitektmiljøer og politikere. Innføringen av [TEK 17](#), offentlige bygg og transport var de temaene som i størst grad preget oppslagene.

Holdnings- og informasjonsarbeid i fylker og kommuner (S 3.1.2. og S 3.1.3.)

Kommunene er en viktig aktør i å skape et tilgjengelig samfunn, både når det gjelder utforming av vårt fysiske miljø, og i arbeidet med å lage tilgjengelige kommunale tjenester. I 2017 gjennomførte vi en undersøkelse om kommunenes arbeid med universell utforming. Kommunene arbeider med universell utforming med ulik styrke og fart, og på ulike måter. Retningen er i hovedsak positiv. 41 prosent av kommunene har en tverrfaglig prosjektgruppe for universell utforming, 29 prosent av kommunene samarbeider med andre kommuner om universell utforming og 69 prosent har universell utforming som en del av kommuneplanen. Prosjektet har også undersøkt om kommunene kartlegger tilgjengelighet, og hvilke kartleggingsverktøy de bruker. Så å si alle kommuner gjør en form for kartlegging av tilgjengelighet i sine bygg og/eller uteområder, men i ulik grad og med ulike verktøy. Kartlegging vil fortsatt være et innsatsområde i vårt arbeid mot kommunene.

For kommunene og for regionale aktører er planverket et sentralt verktøy for å implementere universell utforming. Arealplanleggingen er viktig fordi den er grunnleggende for å oppnå universell utforming av blant annet tettsteder, infrastruktur og friluftsområder. Plan- og bygningsloven stiller krav om universell utforming i formålsparagrafen, og er viktig for utvikling av et universelt utformet samfunn. I 2017 ble det inngått avtale mellom BLD og KMD om samarbeid mellom Planavdelingen i KMD og Bufdir om universell utforming i planlegging, byutvikling og geodata.

Nettverk som metode i arbeidet med universell utforming (S 3.1.2a og S 3.1.3.)

Bufdir har etablert og driver nettverk for universell utforming innen IKT, kollektivtransport og et byggfaglig nettverk. Vi bidrar også med faglig rådgiving inn i KS kommunenettverket for universell utforming. Vår vurdering er at nettverksarbeid bidrar til kompetansebygging, kunnskapsdeling og deling av erfaringer fra egen virksomhet, samt bedre samordning mellom tjenester og innsatsområder. Alle disse nettverkene, bortsett fra byggfaglig nettverk, er egne tiltak i Regjeringens handlingsplan for universell utforming (se også vedlegg 1 for oppfølging av handlingsplanen).

- Nettverket for universell utforming i regional og lokal kollektivtransport bidrar til kompetansebygging for aktørene innen kollektivtransporten. Det avholdes halvårlige samlinger med bred deltakelse. Bufdir har som ambisjon at det blir startet lokal nettverksaktivitet, regionale og lokale prosjekter som oppfølging av samlingene. Et eksempel er arbeidet med en strategi for økt tilgjengelighet i kollektivtransporten, som har blitt igangsatt av Akershus fylkeskommune etter solid deltakelse i nettverket.
- Bufdirs byggfaglige nettverk for universell utforming er en arena for statlige virksomheter

med ansvar for bygg. Nettverket tar opp temaer som kartlegging av universell utforming, utvikling av FoU-prosjekter, og styrking av kompetanse innen arkitektur og byggfag. Vi anser nettverket som en viktig plattform for konkretisering av tverrsektorielle tiltak.

- Kommunenettsverk til KS for universell utforming består i dag av 50 kommuner og fylkeskommuner, som gjennom tre årlige samlinger deler erfaringer og metoder for å øke tilgjengeligheten til eksisterende bygninger og uteområder. Nettverket er populært. Antall deltakere stiger årlig, og resultatene er gode – både med hensyn til kompetanse, prosjektgjennomføring og engasjement. Bufdir deler ut tilskudd til kompetanseheving, registrering og god planlegging som nettverksmedlemmene kan søke på, noe som fører til fortgang i arbeidet. I 2017 ble det tildelt tilskudd til 32 KS-kommuner. Tilskuddene ble fulgt opp i nettverkssamlingene og Bufdir har fått tilbakemeldinger fra kommunene om at årets innretning og arbeidsform fungerte godt.

Nettverkene er verdifulle både for deltakerne og for kommunene i sin helhet. Resultatene er at arbeidsformene blir forbedret og universell utforming inngår i stadig større grad i kommunal og fylkeskommunal praksis. I forlengelse av nettverket har vi de siste to årene, også sammen med KS, arrangert en erfaringskonferanse, med fokus på gode prosjekter fra kommuner og fylkeskommuner. 2017-konferansen samlet deltakere og innledere fra alle de nordiske landene. Tema var hvordan arbeide med universell utforming på lokalt nivå, og hva slags tiltak som fungerer.

Utvikling av veikart for universell utforming av grunnskolen

Bufdir har høsten 2017 ledet arbeidet med utvikling av Veikart for universell utforming i grunnskolen, som er planlagt ferdigstilt i 2018 (tillegg 1 og 4 til tildelingsbrev 2017). Veikartet vil forsøke å omdanne en kompleks og sammensatt samhandlingsstruktur mellom stat, kommune og næringsliv til et anvendbart og enkelt redskap for å skape en universelt utformet grunnskole. Gjennom veikartet vil vi foreslå tiltak vi mener er nødvendige for å oppnå målet fram mot 2030, slik at alle barn kan gå på nærskolen sin. Veikartmetodikk kan være et effektivt verktøy for å få fram ulike aspekter av kompleksiteten som ligger i samhandlingen mellom aktører på ulike nivåer. Bufdir vil i løpet av våren 2018 anbefale nye veikartprosjekter innenfor rammen av dette tiltaket i regjeringens handlingsplan.

Standardisering av universell utforming og tilgjengelighet (S 3.1.2a)

I januar 2017 leverte Bufdir et forslag til en strategi for universell utforming av standarder. Strategien skal få myndigheter, organisasjoner og næringsliv til å bruke ressurser på standardiseringsarbeid. Dessverre møtte vi lav interesse fra viktige aktører, og vi har vurdert at vi bør endre framgangsmåte. Dette følges opp i 2018, hvor vi heller retter oppmerksomheten mot universell utforming i anskaffelser, og vil samarbeide med Difi om dette.

Tilskuddsordningen for universell utforming

Vi erfarer at tilskuddsordningen bidrar til å få satt i gang nyttige aktiviteter på universell utforming-området. Den åpner opp for nye ideer og nye aktørers bidrag, og bidrar til å skape oppmerksomhet og aktivitet i interessante miljøer. I hovedutlysningen fikk 39 prosjekter til sammen 12,6 mill. kroner. Søknadene spente over mange ulike områder. I 2017 dekket

tildelingene blant annet områdene teknologiutvikling og utvikling av metodikk og kunnskapsinnhenting. [Les om hvem som har fått tilskudd på Bufdirs nettsider.](#)

Seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk (SKK)

Bufdir bidrar gjennom kompetanseheving, informasjons- og pådriverarbeid og tilskuddsordninger til å bedre levekår og livssituasjon til lesbiske, homofile, bifile, transpersoner og interkjønnpersoner (lhbti). Bufdir ser at det fortsatt er behov for en bred og systematisk innsats for å hindre diskriminering og for å forbedre levekår og livssituasjon for lhbti-personer i Norge.

Utvikling av statistikk og annen kunnskap om levekår, samarbeid med interesseorganisasjonene og arbeid med implementering av regjeringens handlingsplan mot diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk har vært viktige arbeidsområder på feltet i 2017.

Handlingsplan på SKK-området (O 3.1.9)

I forbindelse med handlingsplanarbeidet har Bufdir opprettet en samarbeidsgruppe på direktoratsnivå. Det har bidratt til å sikre en helhetlig oppfølging av planen og lagt til rette for samarbeid på tvers av sektormyndigheter. Brukermedvirkning er et viktig hensyn i handlingsplanarbeidet, og Bufdir tok blant annet initiativ til å arrangere et dialogmøte mellom direktoratsgruppen og sentrale sivilsamfunnsaktører på lhbti-feltet. Møtet ledet til tettere samarbeidsflater, og skal gjennomføres årlig gjennom handlingsplanperioden. I tråd med handlingsplanen etablerte og gjennomførte vi også et forskerforum på lhbti-feltet i 2017. Hensikten med et slikt forum er å bidra til bedre kvalitet i forskningen og å etablere metodestandarder på feltet. I tillegg har Bufdir hatt jevnlig dialog og samarbeid med organisasjoner og andre ressursmiljøer i gjennomføringen av enkelttiltak. Eksempel på dette er kompetanseheving av ansatte som jobber i omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere om lhbti-tematikk (les mer under etnisitet) og gjennom å arrangere en regional kommunesamling for å styrke lhbti-arbeidet på lokalt plan.

Statistikk- og kunnskapsutvikling

Bufdir gjennomførte en befolkningsundersøkelse om holdninger til lhbti-personer i 2017. Vi ser at utviklingen går i positiv retning, men det er fremdeles en betydelig andel som har negative holdninger til lhbti-personer. Funnene er viktige fordi de viser at det fortsatt er barrierer mot samfunnsdeltakelse for lhbti-personer. Undersøkelsen viser i tillegg at holdninger varierer etter særlig landsdel og kjønn, men også alder og utdanningsnivå. Denne type kunnskap kan brukes til å utarbeide lokale tiltak og handlingsplaner på lhbti-feltet, for eksempel i form av holdningsskapende arbeid. Arbeidet med å utvikle indikatorer på lhbti-feltet (S 3.1.1) har i løpet av 2017 gått inn i en slutfase. Indikatorene skal legge til rette for at vi kan følge utviklingen i levekår over tid for lhbti-befolkningen, identifisere utfordringer, og utvikle tiltak som møter utfordringene. Indikatorsidene skal sammenfatte og gjøre eksisterende tall og statistikk på feltet tilgjengelig. Videre vil de dekke både etablerte levekårsområder som arbeidsliv og helse, og lhbti-spesifikke temaer. Nasjonale og lokale myndigheter kan nyttiggjøre seg dette kunnskapsgrunnlaget for å utvikle politikk, tiltak og

handlingsplaner på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå. Indikatorsidene publiseres i 2018, og holdningsundersøkelsen fra 2017 vil være en del av datamaterialet.

Bufdir har tatt initiativ til flere FoU-prosjekter for å øke kunnskapen om levekår og livssituasjon blant lhbti-personer:

- Livssituasjon for personer med variasjon i kroppslig kjønnsutvikling
- Levekår for lhbti-personer med innvandrerbakgrunn
- Enslige mindreårige asylsøkere som er lhbti (les mer under etnisitet)
- Befolkningens holdninger til lhbti-personer 2017
- Holdningsundersøkelse om likestilling, diskriminering og hatefulle ytringer

Etnisitet

Ulike rapporter, kartlegginger og statistikk tyder på at rasisme og etnisk diskriminering er et voksende problem i samfunnet.* Det er nødvendig med langsiktig og kontinuerlig innsats for å endre, samt forebygge holdninger og handlinger som bunner i rasisme og forskjellsbehandling av mennesker på grunn av etnisitet, hudfarge og/eller religion. Bufdir har i 2017 bidratt til økt kunnskap og statistikk om samspillet mellom etnisitet og livssyn og andre diskrimineringsgrunnlag, som nedsatt funksjonsevne og seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, og arbeidet for likeverdige og ikke-diskriminerende offentlige tjenester. Vi har opparbeidet god oversikt over kilder til tall og statistikk som omhandler levekår og diskrimineringssituasjonen for etniske minoritetsgrupper (S 3.1.1.).

Samarbeid med sivil samfunn og andre myndighetsaktører

Brukermedvirkning er en viktig kilde til kunnskap om diskriminering og utfordringer på feltet, og vi arrangerte derfor dialogmøter med ulike interesseorganisasjoner i 2017. Representanter for interesseorganisasjoner bidrar med sine kunnskaper og erfaringer fra feltet, og er viktige rådgivere i arbeidet for å motvirke etnisk diskriminering og å fremme likeverdige offentlige tjenester til minoritetsbefolkningen. Dialogmøtene har for eksempel gitt innsikt i at mange i innvandrerbefolkningen opplever problemer med å komme inn i arbeidslivet, og at det er behov for tiltak for å fremme mangfoldsrekruttering.

Det er et behov for å samordne arbeidet mot etnisk diskriminering når det gjelder offentlig myndighets- og tjenesteutøvelse. Bufdir koordinerer Forum om etnisk diskriminering som består av seks direktorater, KMD og Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO). Forumet er en møteplass for statlige aktører som skal sikre at offentlige tjenester er likeverdige og ikke diskriminerer etniske minoriteter.

Kunnskapsutvikling

Kompetansesenteret KUN fikk i oppdrag å kartlegge situasjonen for enslige mindreårige asylsøkere som er lhbti. Som nevnt under seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk er det, basert på kunnskapsgrunnlaget, utviklet et kompetansehevingsprogram for ansatte på institusjoner som mottar enslige mindreårige asylsøkere. Bufdir har også arbeidet med kompetanseheving av ansatte som jobber i omsorgssentre for enslige

arbeidet med kompetanseheving av ansatte som jobber i omsorgssentre for enslige mindreårige om lhbti-tematikk. Slikt arbeid med å styrke kunnskapsgrunnlaget er viktig for å sette en særlig sårbar gruppe i fokus, og er et viktig grunnlag for å gi god oppfølging til enslige mindreårige som er lhbti.

Bufdir var initiativtager til et større nordisk forskningsprosjekt om levekår for samer med nedsatt funksjonsevne. Funnene viser at disse personene kan oppleve utfordringer i møtet med hjelpeapparatet. Manglende kulturell forståelse og manglende informasjon på samisk språk ble trukket fram som problemområder, og det ble også løftet fram hvordan FN-konvensjonen om rettigheter for personer med funksjonsnedsettelse bør bli fulgt opp med et urfolksperspektiv.** Gjennom dette prosjektet er det etablert en møteplass for kunnskapsutvikling og erfaringsutveksling for forskningsmiljøer fra Norge, Sverige og Finland. [Les mer om prosjektet.](#)

* Oslo politidistrikt (2016) *Hatkriminalitet*. Anmeldt hatkriminalitet 2016; Hoffman, Christhard og Vibeke Moe (red.) (2017), *Holdninger til jøder og muslimer i Norge*, Oslo, HL-senteret; Antirasistisk senter (2017) *Vi vil ikke leke med deg fordi du er brun* – En undersøkelse av opplevd rasisme blant ungdom.

** Konvensjonen om rettigheter for personen med nedsatt funksjonsevne (CRPD) er ikke tilstrekkelig kjent i norske kommuner, og heller ikke i kommunene som inngår i forvaltningsområdet for samiske språk. I arbeidet med å gjøre konvensjonen kjent er det viktig å ha kunnskap om utfordringer som samer med funksjonsnedsettelse møter. Et viktig tiltak vil for eksempel være å ha god og tilgjengelig informasjon på samiske språk om de rettigheter som samer med funksjonsnedsettelse har.

Kjønnslikestilling

I 2017 har Bufdirs arbeid på kjønnslikestillingsfeltet både vært relatert til kunnskaps- og statistikkutvikling, kunnskapsformidling, tilskudd til og samarbeid med aktører på feltet og internasjonalt utviklingsarbeid.

Kunnskaps- og statistikkutvikling

Nettressursen kjønnslikestilling.no viser statistikk, indikatorer og kvalitativ forskning på nasjonalt nivå, og ble lansert i januar 2017. Gjennom året ble nettsidene videreutviklet og fungerer nå som en oppdatert og faglig solid kunnskaps- og statistikkoppsummering på kjønnslikestillingsområdet (S 3.1.1). I tråd med SSBs videreutvikling av lønnsstatistikken har Bufdir på kjønnslikestilling.no presentert mer detaljerte analyser av forskjellene i menns og kvinners inntekt innenfor ulike sektorer, næringer, yrkeskategorier og i utbetaling av bonus og overtidsgodtgjørelser. I tillegg har vi i forbindelse med stortingsvalget skrevet en artikkel om kjønnsforskjeller i politisk deltakelse, som viser at særlig alder og innvandringsbakgrunn har betydning for valgdeltakelse. Nettsiden har gode besøkstall, og tilbakemeldinger fra brukere viser at de opplever det som nyttig å ha relevant statistikk og forskning på feltet samlet på ett sted.

Den 61. sesjon i FNs kvinnekommisjon (CSW) fant sted i FNs hovedkvarter i mars 2017.

Myndigheter, forskere, eksperter, praktiskere og sivilsamfunn var samlet for å diskutere årets hovedtema, som var kvinners økonomiske selvstendighet i et arbeidsliv i endring. Bufdir var representert i Norges delegasjon, og direktoratet hadde ansvar for å skrive Norges rapport (O 3.1.1). [Les rapporten her](#) 📄. Rapporten gir oss en pekepinn på hvilke områder som prioriteres internasjonalt. I tillegg deltok Bufdir under forberedelser og i gjennomføringen av Norges høring i FNs kvinnekommisjon i november 2017 (O 3.1.3).

Bufdir deltar for Norge i Europarådets [Gender Equality Commission](#). I år har arbeidet i stor grad dreid seg om å arbeide fram Europarådets nye strategi for kjønnslikestilling. Vi har vært aktivt med i debatten for å fremme Norges syn. Den nye strategien lanseres i 2018.

Tilskudd til frivillige organisasjoner på familie- og likestillingsområdet

Bufdir forvalter tilskudd til frivillige organisasjoner på familie- og likestillingsområdet. I 2017 ble 18 søknader om driftstilskudd og 15 søknader om aktivitet innvilget. Tilskuddsordningen prioriterer tiltak som bidrar til å styrke likestillingsarbeid for kvinner med minoritetsbakgrunn, likestillingsarbeid knyttet til menns roller, og aktiviteter som bidrar til å motvirke kjønnsstradisjonelle utdanningsvalg. 10 av 15 støttede prosjekt i 2017 gjelder likestillingsarbeid for kvinner med minoritetsbakgrunn, og fire gjelder likestillingsarbeid knyttet til menns roller. Vi har ikke mottatt søknader som gjelder å motvirke kjønnsstradisjonelle utdanningsvalg. Se vedlegg 4 for mer informasjon om organisasjonene som mottar støtte.

Samarbeid med andre aktører på kjønnslikestillingsfeltet

Bufdir utbetaler tilskudd og har dialog med [de tre likestillingssentrene](#) ⓘ. Sentrenes arbeid med kunnskapsutvikling og praktisk likestillingsarbeid er svært nyttig for direktoratet, og vi vurderer dem som en del av vårt utvidede fagmiljø. Sentrene har dessuten nettverk i regioner og kommuner som er svært verdifulle for oss.

Vi har videreutviklet samarbeidet med Likestillingssenteret og KUN i 2017, ved at vi har fått god faglig bistand med flere oppgaver. De har blant annet ledet en workshop om kjønn i forskning om funksjonshemming, bidratt til utvikling av kriterier og beskrivelse av sertifiseringsprosessen i Likestilt Arbeidsliv (Agder) og vært hovedbidragsytere under den regionale samlingen [Skeiv i helse-Norge](#).

Hatefulle ytringer

Hatefulle ytringer er til hinder for god offentlig meningsutveksling med gjensidig respekt mellom deltakerne. I 2017 har Bufdir fortsatt arbeidet med å forebygge og skape bevissthet om hva hatefulle ytringer er, konsekvenser både på individ-, gruppe- og samfunnsnivå, og hvordan de skal bekjempes. Det er viktig å skape arenaer for dialog om konsekvenser av hatefulle ytringer, og Bufdir har lagt til rette for flere møteplasser for å forebygge at hatefulle ytringer skjer.

Direktoratet har hatt ansvar for å iverksette flere av tiltakene i regjeringens flerårige strategi mot hatefulle ytringer (O 3.1.4). I dette arbeidet har Bufdir hatt et tett samarbeid med den norske Stopp hatprat-kampanjen.

Hatefulle ytringer mellom ungdom har ofte en annen form enn hatefulle ytringer mellom voksne, og konsekvensene kan være ulike for barn og unge enn de er for voksne. Uttrykket hatefulle ytringer har vært lite brukt blant ungdom. Unge referer til det gjennom andre begreper slik som mobbing, netthets, osv. Ungdom «troller» ikke, hatet kan være pakket inn som spøk, slengkommentarer, og enkelte ganger kan et fravær av tilbakemeldinger oppfattes som hat. Bufdir har derfor tilpasset virkemidlene til denne gruppen på ulike vis. Følgende tiltak på feltet har gitt god effekt og fått stor oppslutning:

- Informasjonsmateriell om hatefulle ytringer hvor ungdom kan henvende seg for å få hjelp. Materialet er oversatt til nord-samisk og det er også tilpasset de andre landene i Norden (tillegg 1 til tildelingsbrev 2017).
- Kampanjen #ikkegreit ble lansert på sosiale medier og løftet fram kjønnsbaserte hatefulle ytringer blant ungdom. Kampanjen var en suksess og fikk stor oppslutning i sosiale medier.
- Ovennevnte kampanje ble etterfulgt av en kampanje rettet mot voksne (tillegg 6 til tildelingsbrev). Kampanjen bidro til å løfte foreldrenes ansvar for å forebygge, avdekke og forhindre hatefulle ytringer, og fikk svært god oppslutning.
- Nettsiden Hatytringer.no (O 3.1.4 og tillegg 1 til tildelingsbrev 2017) inneholder relevant informasjon om arbeidet mot hatefulle ytringer, blant annet hva man kan gjøre om man blir utsatt for hatefulle ytringer og informasjon om myndighetenes arbeid.
- Nordisk konferanse om hatefulle ytringer ble arrangert våren 2017.

I 2017 har vi igangsatt forskning som omhandler tiltak mot hatefulle ytringer, omfang av hatefulle ytringer og en studie om holdninger til likestilling (tillegg 1 til tildelingsbrev). Prosjektene blir ferdigstilt i 2018.

Mål 4: Gode oppvekst- og levekår for barn og ungdom

Familien er den grunnleggende basen for barns utvikling, og direktoratet skal jobbe for å sikre at barn og unge får gode og trygge oppvekstvilkår. Selv om barn og unge i Norge i gjennomsnitt har det veldig bra, lever noen barn og familier i fattigdom, og har større risiko for å falle utenfor og ikke kunne delta i aktiviteter på lik linje med andre barn. Regjeringens strategi for barn som lever i fattigdom hadde sitt siste år i 2017. Bufdir har hatt ansvaret for å koordinere og følge opp strategien. Fattigdom er et komplekst fenomen som krever helhetlig innsats. Vår vurdering er at strategien har styrket innsatsen innenfor flere sektorer, styrket tverrsektorielt samarbeid og bidratt i viktig forebyggende arbeid.

Direktoratet er bekymret over at andelen barn som vokser opp i lavinntektsfamilier i Norge øker. Arbeidet med å redusere konsekvenser for barn som lever i vedvarende fattigdom må videreføres i årene framover. Tilskuddsordningen mot barnefattigdom er et viktig virkemiddel. I 2017 ble det tildelt om lag 220 millioner kroner til dette formålet.

I 2017 arrangerte Bufdir Oppvekstkonferansen, der oppvekstrapporten Økte forskjeller – gjør det noe? ble lansert. Forskere og praktikere belyste betydningen av å utjevne forskjeller i samfunnet, både for det enkelte individ og familier, men også for samfunnet som helhet. Under Arendalsuka ble temaet tatt opp igjen under et av våre arrangementer. Begge arrangementene bidro til at konsekvenser av vedvarende lavinntekt i barnefamilier ble satt på dagsorden i 2017.

En god oppvekst handler blant annet om å ha lik mulighet til deltakelse. En måte direktoratet jobber med dette på, er gjennom å utvikle informasjon og veiledning på nett. Portalen ung.no er det offentliges informasjonskanal til ungdom, som er svært godt besøkt. I 2017 ble informasjon og spørsmål om helse ytterligere utvidet ved at nettsiden Klara Klok ble integrert i ung.no. Integreringen er en del av målsettingen om å ha én kanal inn for informasjon til unge om tema de lurer på. Resultatene er svært gode, og antall søk og spørsmål på ung.no har doblet seg. Vi mener dette har bidratt til en mer effektiv og helhetlig spørretjeneste for ungdom.

Delmål 4.1. Like muligheter til deltakelse for barn og ungdom

En god barndom gir et godt grunnlag for barns utvikling. Like muligheter er en forutsetning for alle barn og unges deltakelse i oppveksten. Bufdir forvalter Erasmus+-programmet, som nettopp fremmer unges deltakelse og inkludering av alle. Nettstedet ung.no forvaltes også av Bufdir og er det offentliges kvalitetssikrede informasjonskanal til ungdom på nett.

Et godt og effektivt samarbeid mellom Bufdir og andre direktorater på oppvekstfeltet er av stor betydning for å bidra til koordinerte og samordnede statlige føringer rettet mot regionalt og kommunalt tjenestenivå. God forvaltning av tilskuddsordninger knyttet til oppvekstvilkår er sentralt for dette målet.

Bedre samordning for utsatte barn og unge

Alle barn og unge skal få den støtten og hjelpen de har behov for slik at de kan mestre eget liv. En utfordring er at tjenestene som skal støtte opp under barna og de unges behov, ikke er godt nok samordnet. Bufdir deltar sammen med Helsedirektoratet, Arbeids- og velferdsdirektoratet, Integrerings- og mangfoldsdirektoratet og Utdanningsdirektoratet i 0-24-

samarbeidet, som handler om å få til bedre koordinerte tjenester for utsatte barn og unge under 24 år. Gjennom samarbeidet vil vi, i fellesskap, bidra til at alle barn og unge får den støtten og hjelpen de trenger for å mestre eget liv. Målsettingen er at stat og kommune skal samhandle bedre om tiltak for at flere skal lykkes i skolen, fullføre videregående opplæring og delta i sam-funnsliv, som grunnlag for en varig tilknytning til arbeidslivet. Arbeidet med 0-24 samarbeidet har bidratt til å etablere samarbeidsstrukturer på tvers av velferdsdirektoratene. Det er store forventninger til 0-24-samarbeidet, både fra fylkesmenn og kommunesektoren.

For å tydeliggjøre og spisse arbeidet framover, utviklet direktoratene i 2017 en strategi som skal gå fram mot 2020. Strategien beskriver hvilke utfordringer programmet skal bidra til å løse, målsettinger og prioriterte tiltak i strategiperioden. Tiltakene i programmet er strukturert i fire innsatsområder:

1. Felles kunnskapsgrunnlag og utfordringsbilde
2. Samordning av virkemidler
3. Tverrsektorielle utviklingstiltak
4. Bygge kapasitet for tverrsektoriell innsats

Bufdir er involvert i, og har hovedansvar for, flere tiltak innenfor 0-24 samarbeidet. Les mer på [nettsiden for 0-24-samarbeidet](#).

Bolig for velferd

Å ha et godt og trygt sted å bo er en grunnleggende rettighet hjemlet i lov og konvensjon, og det er en viktig forutsetning for at barn og unge skal ha mulighet å delta i ulike aktiviteter. Strategien Bolig for velferd skal samle og målrette den offentlige innsatsen overfor vanskeligstilte på boligmarkedet. Fem departementer deltar i samarbeidet som ledes av Husbanken. Strategien har tre hovedmål:

- Alle skal ha et trygt sted å bo
- Alle med behov for tjenester skal få hjelp til å mestre boforholdet
- Den offentlige innsatsen skal være helhetlig og effektiv

De fleste planlagte tiltak har blitt gjennomført, jf. status- og avviksrapport 2017. Bufdir har særlig arbeidet med tekster til Veiviseren.no, som beskriver arbeidsprosesser ved sårbare overganger fra institusjoner til egen bolig. Tekstene vil bli lagt på veiviseren.no i 2018.

I 2017 har vi sett arbeidet med strategien *Barn som lever i fattigdom* i sammenheng med Bolig for velferd, noe vi antar har fått synergieffekter. Førstnevnte strategi er over, men utsatte barnefamilier er en av målgruppene i *Bolig for velferd*. Innenfor direktoratenes boligosiale arbeid vil derfor barn og unge som lever i fattigdom fortsatt stå høyt på dagsorden.

Erasmus+

[Erasmus+](#) har som bæresøyle å fremme interkulturell læring, aktiv deltakelse og inkludering for alle typer ungdom. Dette er hovedfokus i opplæringen av ungdomsarbeidere og ledere, og prioriteres i søknadsbehandlingen. Resultatene fra forskningsnettverket RAY som Bufdir deltar i, viser at programmet langt på vei lykkes med dette.

I 2017 ble alle prosjektmidlene delt ut. Det var en økning i antall søknader på 25 prosent sammenlignet med 2016. Dette er svært gledelig, og noe som skjerper konkurransen og øker kvaliteten på de innvilgede prosjektene. Vi ser det som et uttrykk for at informasjons- og opplæringstiltakene fungerer godt. Se vedlegg 6 for mer informasjon om fordeling av prosjektmidler.

Informasjon til ungdom på nett

[Ung.no](#) skal tilby informasjon som setter ungdommen i stand til å utvikle sin handlingskompetanse og treffe gode valg. Portalen får stadig flere brukere og opplever en voldsom økning i antall henvendelser til spørretjenesten, mer enn en dobling siden året før.

Det nye helseinformasjonstilbudet (inkorporeringen av Klara Klok) var på plass 1. januar 2017 med et utvidet fagpanel og en felles spørretjeneste. I 2017 har vi prioritert administrativ oppfølging av fagpanelet, praktiske og tekniske tilpasninger og en generell profesjonalisering av redaksjonsarbeidet. Den økte pågangen på spørretjenesten medfører høyt press på redaksjonens kapasitet. Det pågår også interessante diskusjoner om videreutvikling på helsefeltet i samarbeid med Helsedirektoratet og direktoratet for e-helse.

Målet er at nettsiden i enda større grad enn tidligere skal møte ungdommens behov for informasjon som er tilpasset dem. Vi har mange og fornøyde brukere, men ønsker hele tiden å videreutvikle nettsiden, både med tanke på innhold og funksjonalitet. Vi gjennomførte derfor høsten 2017 undersøkelser blant ungdom og en interaksjonsanalyse som grunnlag for dette arbeidet. I tillegg gjennomførte vi den årlige Easyfact-undersøkelsen blant om lag 850 brukere av tjenesten. Vi vil følge opp disse undersøkelsene i 2018. Det vil også bli utarbeidet en flerårig strategi for nettressursen.

Bruk av tolk

Det er et overordnet mål at minoritetsperspektivet i større grad skal bli integrert i barnevernets tjenester. I 2017 har det blitt levert en rapport som en del av prosjektet Myter og realiteter – møter mellom innvandrere og barnevern, som er gjennomført på oppdrag for Bufdir i perioden 2013 – 2017 av NTNU Samfunnsforskning. Prosjektet har jobbet etter denne overordnede målsetningen.

Familievernet benyttet tolk i 570 kliniske saker i 2017, noe som utgjør 1,5 prosent av disse sakene og er en svak nedgang fra 2016. I meklinger ble tolk benyttet i 1147 meklinger og utgjør 6,5 prosent av alle meklingene. Dette er en oppgang på 1,6 prosentpoeng fra 2016. Det er rimelig å anta at det brukes tolk der det er nødvendig.

Delmål 4.2. Redusere konsekvenser av fattigdom for barn og ungdom

Fattigdom blant barnefamilier i Norge er økende, og mange barn har en utfordrende oppvekst på grunn av familiens økonomiske situasjon. Samtidig er det slik at familiens økonomiske utfordringer ofte opptrer sammen med andre typer problemer. Helhetlig, tidlig og forebyggende innsats for å redusere konsekvenser av fattigdom for barn og ungdom er viktig for å motvirke at fattigdom skal gå i arv mellom generasjoner.

Buudir er fagdirektorat og pådriver for arbeidet med å redusere konsekvensene av fattigdom blant barn og unge. Vi samarbeider med andre sektorer for å bidra til helhetlig innsats, og skal styrke og videreutvikle kunnskapen om fattigdom i barnefamilier. Buudir har jobbet for å sette temaet på dagsorden i ulike sammenhenger, blant annet gjennom Oppvekstkonferansen, den tilhørende oppvekstrapporten *Økte forskjeller – gjør det noe?* og deltakelse på Arendalsuka. Dette har bidratt til at fattigdom i barnefamilier har fått økt oppmerksomhet i offentligheten og i media. For øvrig har arbeidet i 2017 i stor grad vært knyttet til koordinering og oppfølging av regjeringens strategi *Barn som lever i fattigdom* (2015-2017).

Tabell 6 Styringsparametere for delmål 4.2

Styringsparameter 2017	Resultatkrav 2017	Resultat 2017
S 4.2.1 Koordinert og utviklet samarbeidsnettverk om Fritidserklæringen.	R 4.2.1 Gjennomføre regelmessige møter i avtalegruppen, sekretariatet og samarbeidsnettverket.	Samarbeidsgruppen (samarbeidsnettverket) er godt etablert og har hatt regelmessige møter. Det har ikke vært møter i avtalegruppen (alle som har skrevet under erklæringen).

Strategien *Barn som lever i fattigdom*

2017 var det siste året for regjeringens strategi for barn som lever i fattigdom, og Buudir har sørget for rapportering på alle tiltak i strategien, i samarbeid med Arbeids- og velferdsdirektoratet, Helsedirektoratet, Husbanken, IMDi, Kulturdepartementet og Utdanningsdirektoratet. Det er også utarbeidet en felles rapport *Barn som lever i fattigdom* – rapport om arbeidet med regjeringens strategi 2015-2017 (O 4.2.2). Rapporten presenterer kunnskap, erfaringer og utfordringer fra strategiperioden, samt vurderinger av utvalgte tiltak. Rapporten viser fram fattigdom som et komplekst fenomen som krever helhetlig innsats, og at strategien har styrket innsatsen innenfor flere sektorer, og bidratt i viktig forebyggende arbeid.

Buudir mener strategioppfølgingen har medført økt fokus på temaet fattigdom blant barn i de ulike sektorene. Behovet for tverrfaglig og tverrsektorielt samarbeid mellom sektorene og mellom det offentlige og frivilligheten har blitt tydeliggjort, og arbeidet har støttet opp om dette.

Det er arbeidet med en rekke tiltak som har bidratt til å dempe konsekvensene av å vokse opp i fattigdom for mange barn og unge, i tillegg til en rekke forebyggende tiltak. Arbeidet har også omfattet tiltak rettet mot styrking av foreldres muligheter på arbeidsmarkedet, men har likevel vært avgrenset fra den totale arbeidslivs- og velferdspolitikken. Disse områdene er avgjørende for å motvirke og redusere fattigdom i barnefamilier. Det er behov for å se innsatsen rettet mot barn (tiltak som forebygger og reduserer konsekvenser av fattigdom) i sammenheng med tiltak rettet mot familienes inntektsgrunnlag. Uten at inntektsgrunnlaget til familiene bedres, vil ikke andelen barn i lavinntektsfamilier gå ned.

Selv om strategiperioden endte i 2017, vil en rekke av tiltakene fra strategien følges opp videre. Buudir fortsetter sitt samarbeid med andre direktorater på oppvekstfeltet, blant annet

videre. Bufdir fortsetter sitt samarbeid med andre direktorater på oppvekstfeltet, blant annet for å styrke kommunenes arbeid.

Fritidserklæringen

Fritidserklæringen startet opp i 2016 som en del av strategien for barn som lever i fattigdom. Gjennom oppfølgingen av erklæringen skal stat, kommune og frivillighet jobbe sammen for at alle barn, uavhengig av foreldrenes sosiale og økonomiske situasjon, skal få mulighet til å delta jevnlig i én organisert fritidsaktivitet. Bufdir er sekretariat for samarbeidsgruppen for fritidserklæringen, og det har vært avholdt seks møter i 2017. Samarbeidsgruppen består av KS og frivillige organisasjoner, i tillegg har BLD og KUD deltatt på de fleste møtene. Arbeidet i gruppen har fungert godt og engasjementet er stort. På våren ble det gjennomført en kampanje for å gjøre fritidserklæringen bedre kjent. Kampanjen var på sosiale medier, men spredningen ble ikke som ønsket. På høsten ble det gjennomført to seminar med hovedvekt på erfaringsutveksling. Deltakere på seminarene var blant annet kommunene som mottok tilskudd fra KUD i 2015 og 2016. Tilbakemeldingene var positive, det var behov for å utveksle erfaringer og ideer. Samarbeidsgruppen ble bedt om å levere en samlet anbefaling til KUD på bruk av tilskuddsmidler i 2018. Det ble utarbeidet et grundig notat og en anbefaling om tiltak og samarbeid for å øke deltakelse blant barn og unge i 2018.

Indikatorer og veileder om fattigdom blant barn

Nettressursen barnefattigdom.no viser indikatorer relatert til fattigdom i barnefamilier på kommune- og bydelsnivå. Indikatorene har vært svært godt besøkt siden lanseringen i 2016. Etter Oppvekstkonferansen i mars 2017, økte besøkstallet kraftig. Dette er vi svært fornøyd med.

Som en oppfølging av indikatorarbeidet har Bufdir også fått i oppdrag å utvikle en faglig veileder med gode eksempler og pedagogiske verktøy om hvordan kommunene kan jobbe bedre med fattigdom i barnefamilier. Arbeidet er igangsatt, men ferdigstillelse av veilederen ble utsatt til 2018.

Bufdir arrangerte den 30.-31. oktober 2017 et nordisk seminar om barnefattigdom i forbindelse med Norges formannskap i Nordisk ministerråd. Seminaret var vellykket, bidro til kunnskaps- og erfaringsutveksling og la et godt grunnlag for videre samarbeid med de nordiske landene om barnefattigdom. Seminaret ble holdt med støtte fra Nordisk ministerråd gjennom NORDBUK.

Nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom

Målet med tilskuddsordningen er å motvirke og/eller dempe konsekvensene av fattigdom blant barn og ungdom. Tilskuddsordningen skal være et virkemiddel for å bedre mulighetene for at flere barn og ungdom skal få delta på viktige sosiale arenaer, som ferie- og fritidsaktiviteter, uavhengig av foreldrenes inntekt og sosiale situasjon. Bevilgningen for 2017 var på nærmere 220 millioner kroner, og 544 søknader ble helt eller delvis innvilget. Bufdir viser til tidligere oversendt oversikten over tildelinger. Ordningen prioriterte i 2017 søknader fra kommuner og bydeler med store levekårsproblemer, tiltak som skjer i samarbeid mellom frivillig sektor og forebyggende tjenester, tiltak som fremmer integrering av barn og unge

Mål 5: Utsatte barn og ungdom gis omsorg, trygghet og utviklingsmuligheter

Bufdir skal sikre at barn og unge som trenger det, gis omsorg, trygghet og utviklingsmuligheter. Bufdir bidrar til dette gjennom virkemidler som faglig standardisering, regelverksfortolkning, tilskudd og kompetansetiltak for kommunalt og statlig barnevern. Direktoratet har som etatstyrer også ansvar for det statlige barnevernet og familievernet. For å nå målet har vi prioritert å øke kunnskap og kompetanse hos de ansatte, og vi må bli enda bedre på samarbeid og samhandling. Vi må også i større grad involvere barna i sakene som omhandler dem.

Barnevern er et komplekst samfunnsområde hvor det stilles store krav til kompetente og trygge barnevernsarbeidere. Forskning viser at en av hovedårsakene til svikt i tjenestene er manglende kunnskap og kompetanse hos de ansatte (NOU 2017:12 *Svikt og Svik* - Gjennomgang av saker hvor barn har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt). I 2017 har vi derfor prioritert kompetansehevende tiltak som både skal styrke den samlede tjenesten og den enkelte ansatte. Vi er i gang med utviklingen av [et kvalitetssystem for barnevernet](#), og jobber med standardisering. Vi mener dette arbeidet vil bidra til høyere kvalitet i den barnevernsfaglige praksisen. I Bufetat videreføres satsingen på Handlekraft som er ett av våre viktigste kompetansehevingstiltak for ansatte i statlige og private barneverntiltak. Satsingen skal bidra til at tiltak er trygge og sikre, både for barn og ansatte i tiltakene.

For å få til en samordnet og brukerorientert tjeneste må sektorene samarbeide om gode tiltak til barn og familier. Direktoratet har de senere årene arbeidet med større satsinger knyttet til å bedre samarbeidet mellom skole og barnevern, og mellom psykisk helse og barnevern. Disse forholdene har avgjørende betydning for hvordan utsatte barn klarer seg senere i livet. Vår vurdering er at slike satsinger vil kunne gi resultater, men det fordrer omdisponering av ressurser, en særskilt oppmerksomhet over tid både på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå. Mange av satsingene som er iverksatt er langsiktige, og det vil ta tid før effekt vises.

Det er fremdeles risiko for svikt i noen av tjenestene. Dette krever høy oppmerksomhet fra kommuneledelsen og oppfølging fra Fylkesmannen. Det er også en utfordring at vi har lite systematisert kunnskap om hva som skjer i kommunene. Gjennom direktoratets nye [kommunemonitor](#) på barnevernsfeltet er relevant informasjon om alle landets barnevernstjenester samlet ett sted, men det er fortsatt behov for bedre indikatorer og statistikkutvikling på feltet. Det er videre utfordrende at vi ikke vet nok om hvilke forebyggende innsatser som virker, og at det er stor variasjon i bruken av hjelpetiltak i kommunene. Vi har derfor igangsatt utviklingen av en modell for bruk av hjelpetiltak som vil være normerende for tjenestene. En slik modell vil kunne gi en bedre omsorgssituasjon i barnets hjem og kunne forebygge behov for omsorgsplassering.

Behovet for fosterhjem er fortsatt stort, og mange barn og unge venter for lenge på det riktige fosterhjemmet. Direktoratet jobber med å finne virkningsfulle tiltak som skal møte utfordringene på fosterhjemsområdet og som vil bidra til at Bufetat kan ivareta bistandsplikten.

Direktoratets overordnede vurdering er likevel at vi er fornøyd med årets resultater, og at barnevernet i all hovedsak yter gode tjenester til utsatte barn og familier. Den økte oppmerksomhet rettet mot utvikling av kunnskapsbaserte tjenester bidrar til at barn og familier mottar tjenester som gir gode utviklingsmuligheter i trygge omsorgsmiljøer. Som direktorat har vi i større grad enn tidligere oppmerksomhet rundt effekten av våre innsatser, og vi fortsetter å videreutvikle vår rolle som faglig premissleverandør. Vi har utviklet samarbeidet med Fylkesmannen ytterligere og fortsetter å involvere Bufetat, kommuner og bruker- og interesseorganisasjoner på en mer aktiv måte i fagutvikling og implementering.

Delmål 5.1: Et barnevern som gir tiltak og tjenester av riktig kvalitet til riktig tid

Et barnevern som gir tiltak og tjenester av riktig kvalitet til riktig tid er nødvendig for å oppnå målet om forsvarlige tjenester og ivaretagelse av barnevernets seks kvalitetsmål som er beskrevet i [Prop 106 L \(2012-2013\)](#). Det trengs ansatte med god barnevernfaglig kompetanse, gode faglige redskaper, god ledelse, god organisering, samhandling og tilstrekkelig med ressurser. Det betinger også at tjenestene har tilgang på og bruker kunnskapsbaserte tiltak og metoder, at bruken av skjønn skjer innenfor en forsvarlig faglig ramme, og at riktige tiltak settes inn tidlig.

I 2017 har tiltak for å bidra til bedre kompetanse blant barnevernsarbeidere vært høyt prioritert. Men det er fortsatt utfordringer på området, deriblant variasjon i praksis og kvalitet i tjenestene, kompetanseutfordringer, mangel på virksomme tiltak og manglende involvering av barna selv. Det er avgjørende at direktoratets utviklingsarbeid på disse områdene videreføres og gis nok tyngde, slik at alle barn får tilstrekkelig hjelp til riktig tid.

For Bufetat er den største risikoen knyttet til bistandsplikten at det ikke rekrutteres nok riktige og tilpassede fosterhjem til barn som har behov for det. Det er for mange barn som venter på fosterhjem, og det er utfordrende å finne gode tiltak som kan øke rekrutteringen. Bruk av familieråd er et tiltak som ser ut til å gi gode resultater, og vi ønsker derfor å jobbe videre med kommunene for å øke bruken av familieråd.

Mange av barna som bor i statlige barnevernstiltak har sammensatte behov i grenseland mellom psykiatri, kriminalomsorg og barnevern. Barna har behov for skreddersydde tiltak som krever særskilt tilrettelegging, og setter store krav til kompetanse og innhold i tjenestene. For mange av barna blir resultatet ofte ivaretagelse i enetiltak. Direktoratet vurderer at opprettelsen av de to nye omsorgsinstitusjonene som etableres i tett samarbeid med de regionale helseforetakene vil bli et godt tilbud for flere av disse barna. Arbeidet med etableringen er godt i gang, og det er et mål at institusjonene står klare for inntak mot slutten av 2018.

Under dette delmålet omtales kompetanseutvikling i barnevernet, kvalitetssystem i barnevernet, akuttarbeid, fosterhjem, barn med tiltak i Bufetat og barn med etnisk minoritetsbakgrunn i barnevernet.

Tabell 7 Styringsparametere for delmål 5.1

Styringsparameter
2017

Resultatkrav 2017

Resultat 2017

S 5.1.1 Kommunenes akuttberedskap	R 5.1.1 Det er iverksatt tiltak som legger til rette for at alle kommuner innen utgangen av 2017 har etablert en ordning for akuttberedskap.	Resultatkravet er ikke nådd. Bufdir har fulgt opp status på akuttberedskapen i kommunene i tett samarbeid med fylkesmennene (se egen omtale). Målet om full dekning i 2017 viste seg å være noe ambisiøst og satsingen videreføres i 2018.
S 5.1.2 Fosterhjem til barn i målgrupper som det er vanskelig å rekruttere fosterhjem til.	R 5.1.2 Færre barn og unge enn i 2016 som venter på fosterhjem etter dato for ønsket oppstart, og som venter i midlertidige tiltak.	246 barn venter på fosterhjem i midlertidige tiltak etter dato for ønsket oppstart. Vi kan ikke sammenligne med 2016 som følge av at rapporteringen ble endret f.o.m. 2017. (se nærmere omtale i tema fosterhjem)
S 5.1.3 Effekt av kunnskapsbaserte tiltak, som MultiFunC, FFT, MST og PMTO.	R 5.1.3 Lavere problembelastning etter fullført tilbud versus ved innskriving.	Resultatkravet vurderes nådd. Kartlegging av barna som har mottatt tiltak viser bedring fra inntak til utskrivning (se nærmere omtale her).
S 5.1.4 Kapasitet i omsorgssentrene for enslige mindreårige asylsøkere	R 5.1.5 En kapasitet i omsorgssentrene som er tilpasset behovet for plasser til enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger under 15 år.	Resultatkravet vurderes nådd. Alle enslige mindreårige flyktninger under 15 år har fått plass i omsorgssentre.

Kvalitets- og kompetanseutvikling i barnevernet

Regjeringen lanserte i 2017 kvalitets- og kompetansestrategien *Mer kunnskap - bedre barnevern*, Kompetansestrategi for kommunalt barnevern. Kompetansestrategien tar sikte på å imøtekomme identifiserte behov for å øke kompetansen innenfor en rekke områder. Arbeidet med strategien kom sent i gang i begynnelsen av 2017 og har stilt store krav til ressurser og organisering. Nå vurderer vi at vi har god framdrift og når de målsettinger som ble lagt for arbeidet med satsingen (O 5.1.2).

Som et utgangspunkt for Bufdirs arbeid med kompetanseheving i barnevernstjenesten har vi kartlagt kommunale barnevernstjenesters kompetansebehov (Tillegg 2 til tildelingsbrev 2016). Rapporten er ferdigstilt og ble oversendt departementet februar 2018. Vi har utviklet og tilbudt utvalgte kommuner tjenestestøtteprogrammet med fokus på undersøkelser og hjelpetiltak. Programmet er evaluert og anses som vellykket, og vil i 2018 bli videreutviklet og tilbudt flere deltagere. Videre har vi holdt dialogmøter og igangsatt arbeidet med å etablere veiledningsteam. Arbeidet med å utvikle retningslinjer for læringsnettverk og forvaltning av stimuleringsmidler ble ferdigstilt og oversendes fylkesmannen i 2018. Til slutt er det anskaffet tre nye videreutdanninger og utviklingen av et felles nasjonalt kvalitetssystem er påbegynt.

Etter opprinnelig plan er arbeidet med å utvikle et faglig rammeverk for beslutningsstøtte i kommunalt barnevern (*Kvalitetssystemet*) noe forsinket. Likefullt har Bufdir gjennomført prosjektets planlagte konseptfase og kommet over i en planleggingsfase. Arbeidet er organisert som et delprosjekt under prosjektet DigiBarnevern, som er en felles satsing

mellom stat og kommune (O 5.1.3). Se ytterligere omtale av DigiBarnevern under del IV. Arbeidet med et kvalitetssystem tar utgangspunkt i kommunenes behov. Det er innhentet faglige innspill fra relevante aktører og vi har etablert et samarbeidsnettverk med Sverige og Danmark. Målsettingen er et nasjonalt faglig fundert arbeid i barnevernet, og mer enhetlig arbeid i kommunene.

Arbeidet med kvalitets- og kompetansesatsingen har krevd mange ressurser i direktoratet. Dette har ført til en nedprioritering av oppdraget med å utrede formelle kompetanse- og kvalifikasjonskrav for barnevernsledere, og vurdering av en autorisasjonsordning knyttet til disse kravene (O 5.1.4). Oppdraget blir videreført og prioritert i 2018.

Tiltakene i kompetansestrategien skal evalueres i løpet av strategiperioden. [Les mer om kvalitets- og kompetansesatsingen og de igangsatte tiltakene.](#)

Akuttarbeid og akuttberedskap i kommunalt barnevern

Dersom et barn eller en ungdom er i en utsatt situasjon, og trenger umiddelbar hjelp, har barnevernstjenesten rett og plikt til å gripe inn. Dersom tjenesten vurderer at barnet skal flyttes ut av hjemmet gjennom et midlertidig akuttvedtak, er det Bufetat som skal tilby et egnet akutttiltak. [Les mer om Bufetats ivaretagelse av bistandsplikten på Bufdir.no.](#)

Både tilsyns- og forskningsrapporter,* og brukere har pekt på at kommunalt barnevern ikke håndterer akutte saker godt nok. Direktoratet har de siste årene, i tett samarbeid med fylkesmennene, lagt betydelig innsats ned i å bedre kommunenes akuttarbeid. Vi har blant annet utviklet et digitalt verktøy til bruk i situasjoner hvor barnevernstjenesten har besluttet å [hasteflytte barn](#). Det ble arrangert en konferanse om akutt barnevern i samarbeid med Politidirektoratet, som et tiltak for å fremme samarbeid på tvers. Et mer langsiktig mål for direktoratet er å utvikle en helhetlig veileder for akuttarbeid i kommunalt barnevern. Direktoratet jobber også tett og målrettet med fylkesmennene for å nå målet om at [alle kommuner skal ha en akuttberedskap](#).** Det gjennomføres blant annet felles samlinger om temaet, og direktoratet har i samarbeid med noen av embetene utarbeidet en kortfattet håndbok som viser til forskjellig praksis for å organisere akuttberedskapen i ulike fylker.

Direktoratet måtte, som tidligere meldt, justere målsettingen om at alle kommuner skal ha en ordning med akuttberedskap innen 2017 (S 5.1.1). Det er fortsatt et høyt antall kommuner som mangler en slik beredskap, og direktoratet ser at det kreves et systematisk, langsiktig og strategisk arbeid på flere forvaltningsnivåer for å få til gode lokale og regionale løsninger. På bakgrunn av fylkesmennenes tilbakemelding er det imidlertid Bufdirs vurdering at situasjonen er i ferd med å bedre seg. Vi regner med at det er realistisk å sette som mål at alle landets kommuner skal ha en forsvarlig akuttberedskap innen utgangen av 2018. Fylkesmennene har fått i oppdrag å følge utviklingen i sine fylker.

* *Se bl.a. Bufdir (2014). Akuttarbeid i kommunalt barnevern for omtale av forskning og erfaringer.*

** *Akuttberedskap vil si at kommunene skal ha tilstrekkelig og riktig kompetanse tilgjengelig utenfor vanlig kontortid, slik at alle barn som trenger det får nødvendig hjelp og beskyttelse til*

Fosterhjem er det mest brukte omsorgstiltaket for barn som av ulike årsaker ikke kan bo hjemme. Ved utgangen av 2016 bodde 11 800 barn og unge i fosterhjem, en økning på i overkant av 20 prosent siden 2011. Vi mener at det i de fleste tilfeller er best for barna å vokse opp i trygge rammer hos en familie, og vridningen fra opphold i institusjon til fosterhjem, er derfor en ønsket utvikling.

I overkant av 80 prosent av barna i fosterhjem bor i kommunale fosterhjem, hvorav ca. 25prosent fosterhjem i slekt og nettverk. De øvrige bor i statlige familie- og beredskapshjem . Bufetat og kommunen kan også inngå kontrakt med private leverandører av fosterhjem dersom et egnet hjem ikke er tilgjengelig i statlige tiltak.

Barn som venter på fosterhjem (S 5.1.2)

Selv med stor aktivitet på fosterhjemsområdet er det likevel for mange barn som venter på fosterfamilie. Bufetat fikk nærmere 1 900 nye henvisninger om fosterhjem fra kommunene i 2017. Bufetat rekrutterte og lærte opp 1 284 nye fosterfamilier, og bistod barnevernstjenesten i kommunene med 1 322 flyttinger til fosterhjem i 2017. En del av henvisningene resulterer ikke i flytting, men blir trukket underveis i prosessen. Bufetat har som målsetning at ingen barn skal vente på fosterhjem etter dato for ønsket oppstart. Vi har ikke nådd målet, og antallet barn som ventet økte til 287 mot slutten av året. Blant disse ventet 246 barn i midlertidige tiltak som beredskapshjem eller akuttinstitusjon (S 5.1.2).** De resterende barna bor mest sannsynlig hos slekt/nettverk eller i andre løsninger som kommunen har funnet. Av barn som venter har 35 prosent ventet mer enn seks måneder, 25 prosent ventet mellom tre og seks måneder, og 40 prosent ventet kortere enn tre måneder. Denne utviklingen er ikke direktoratet fornøyd med.

Det er mange årsaker til at ventetiden for barna øker. Når en familie vurderes som fosterhjem til et barn, er det mange forhold som må tas hensyn til som geografi og alder på familiens egne barn. Vi strever med å finne nok egnede familier som er villige til å stå i den krevende oppgaven over tid. I tillegg ser vi at kommunene i noen tilfeller bruker lang tid på godkjenning av hjemmet, noe som også bidrar til lang ventetid.

Det er særlig utfordrende å rekruttere fosterhjem til de eldste barna. Omlag 90 prosent av barna som venter på fosterhjem var over seks år ved utgangen av 2017. Mange av de klargjorte fosterfamiliene har egne barn, noe som er utfordrende når kommuner eller vedtak fra fylkesnemnda legger føringer for at barna ikke skal bo i hjem der det er andre barn. Det er utfordrende å finne familier med annen etnisk bakgrunn og familier som kan ta i mot søsken.*** Mange av barna som har ventet lenge har ofte store problembelastninger knyttet til psykiske vansker av ulik grad. Disse barna har særlige omsorgs- og hjelpebehov, og det er krevende å finne fosterhjem som kan ta i mot denne barnegruppen.

For å redusere ventetiden for barna, har enkelte regioner fulgt opp klargjorte fosterfamilier for å vurdere om de kan ta i mot barn utenfor sin definerte målgruppe. Dette har bidratt positivt, og er noe vi vil følge opp videre.

Hva gjøres for å skaffe nok fosterhjem til barna som trenger det?

Rekruttering av fosterhjem er en prioritert oppgave både for Bufdir og Bufetat, men det er utfordrende å finne gode tiltak som bidrar til å rekruttere flere fosterfamilier. Vi ser at flere regioner opplever nedgang i henvendelser fra potensielle fosterforeldre på tross av at vi jobber målrettet med tiltak både på nasjonalt og regionalt nivå. Vi ser alvorlig på dette, og et av områdene internrevisjonen vurderte i 2017 var nettopp fosterhjemsrekrutteringen i Bufetat. Rapporten ble ferdigstilt i desember, og vi kommer til å følge opp risikoområdene nøye i 2018.

Overgangen til fosterhjem kan bli lettere når barnet allerede kjenner fosterforeldrene. Vi har derfor satsset mye på å finne fosterhjem i barnets slekt og nettverk de senere årene. Direktoratet har også støttet kommunene i bruk av familieråd for å mobilisere barnets slekt og nettverk. Dette har vist seg å være et virkningsfullt tiltak (se nærmere omtale av familieråd under delmål 5.2). De kommunene som aktivt bruker familieråd kan vise til gode resultater. I Bergen kommune førte bruk av familieråd til at 77 prosent av fosterhjems plasseringene ble gjort i slekt og nettverk i 2017. Totalt bodde 26 prosent av barn i fosterhjem i slekt og nettverk i 2016. Der Bufetat og kommunene samarbeider om slekt og nettverks plasseringer, økte andelen nye plasseringer fra 20 til 32 prosent siste år. Utviklingen har vært positiv i alle regioner, men andelen var særlig høy i Region vest og Region nord, med om lag 40 prosent siste halvår. For å lykkes med slekts- og nettverks plasseringer må bruk av familieråd i kommunene bli enda mere utbredt. I tillegg må Bufetat fortsette å utvikle samarbeidet med kommunene på dette området.

Alle fosterhjemstjenestene i Bufetat har jobbet med å bedre oppfølgingen av potensielle fosterhjem. Fosterhjemmene som formidles til kommunene blir i større grad enn tidligere systematisert og prioritert. Regionene jobber med gjenrekruttering av familier som er eller har vært fosterhjem. I tillegg blir oppfølgingen av familiene som er ferdig på kurs og som venter på fosterbarn stadig bedre.

Bufetat arbeider systematisk med å rekruttere de riktige familiene gjennom å ha gode oversikter over barnas alder, problembelastninger og behov. Vi har innført et elektronisk informasjonssystem ROS (Rekruttering og oppfølgingservice) som skal holde oversikt over alle henvendelser fra potensielle fosterhjem og bidra til bedre og mer systematisk oppfølging av alle interesserte familier. Bufetat blir stadig bedre til å utnytte informasjonen i systemet, og systemet utvikles med nye funksjoner som vil gjøre regionene i bedre stand til å rekruttere nok og riktige fosterhjem. Det jobbes også systematisk med å få de familiene det er behov for inn på PRIDE-kurs.

Kampanjer og markedsføring

På nasjonalt nivå er det utarbeidet en felles strategi for kampanjer og markedsføring for perioden 2017-2020, som skal sørge for koordinert og langsiktig innsats for å redusere ventetiden. Nordlandsforsknings rapport *Fosterhjem og rekruttering* fra 2017 viser blant annet at 57 prosent av de spurte sier at de kunne tenke seg å være fosterforeldre for barn i egen familie. Dette indikerer at slekt og nettverk kan utnyttes enda bedre, og har derfor vært et satsingsområde i vår markedsføringsstrategi for 2017. Kampanjefilmen Matboksen

fokuserte på nettopp slekt og nettverk, og ble sett av over 350 millioner over hele verden. Rapporten viste også at det er et potensiale i å gjøre muligheten for å bli fosterforeldre bedre kjent i befolkningen, noe vi håper kampanjene har bidratt til.

Et annet virkemiddel for å synliggjøre behovet for flere fosterhjem, var sendingen *Et annerledes foreldremøte*, en samtale om det å være fosterforeldre, som gikk live og nådde ut til over 550 000. Foreldremøtet er i etterkant klippet til intervjuer med fosterfamilier, fosterbarn og fagpersoner. Disse små historiene har gitt oss mye nyttig informasjon og gir svar på spørsmål folk har om det å bli fosterfamilie. Året ble avsluttet med julekampanjen om Tanja fra Molde og hennes julehilsen til fosterfamilien sin. Filmen ble sett av mange, og vi hadde 40 prosent økning i trafikk til nettsidene i romjulen målt mot året før.

Vi ser at aktivitetene i 2017 generelt har gitt betydelig økning i etterspørsel og aktivitet på fosterhjem.no hvor antall besøkende gikk opp med 54 -103 prosent målt mot tilsvarende periode året før. Besøkende til nettsidene har vært tydelig interesserte i å komme i kontakt med fosterhjemstjenestene, og det har vært en økning i henvendelser fra internett på 50 prosent målt mot fjoråret. Vi ser at der de nasjonale kampanjene virkelig har hatt effekt, er der de ble fulgt opp med lokale initiativ. Det ble blant annet produsert flere korte animasjonsfilmer hvor det aktuelle barnet som trengte fosterhjem selv bidro i utarbeidelsen av manuset. Filmene ble annonsert på sosiale medier og segmentert på familier i barnets nærområde, noe som resulterte i mange henvendelser og flere mulige fosterhjem i de konkrete tilfellene.

Selv om vi vurderer at rekrutteringskampanjene har vært vellykkede, med økt trafikk på nettsidene og godt besøkte informasjonsmøter, er det fortsatt for mange barn som venter. Kampanjene som fokuserer på fosterhjem i slekt og nettverk har hatt som målsetting å bidra positivt i kommunenes rekrutteringsarbeid og bidra til at kommunene rekrutterer flere fosterhjem i målgruppen. Totalt sett mener vi fosterhjemskampanjene er med på å holde oppmerksomheten om behovet for fosterhjem oppe, da de er gode hjerteåpnere og sikrer god informasjon om hva det innebærer å være fosterforeldre. Vi høster mye erfaringer om hvordan vi kan segmentere, spisse budskapene og tilpasse tiltakene slik at Bufetat og kommunene lykkes i rekrutteringsarbeidet. Kampanjene får oss allikevel bare et stykke på vei. Det er viktig at resten av rekrutteringsforløpet er godt og treffende, og at oppfølgingen av potensielle fosterhjem er god for at rekrutteringskampanjene skal ha bedre effekt og bidra til flere rekrutterte fosterhjem tilpasset barna som venter.

Opplæring og oppfølging av fosterfamilier

I tillegg til ansvaret for fosterhjemsrekruttering har Bufetat ansvaret for opplæring og generell veiledning av fosterforeldre. Alle statlige og kommunale fosterhjem som formidles gjennom Bufetat får grunnopplæring gjennom [PRIDE](#).****

For å bidra til at barn som bor i en fosterfamilie har det godt og stabilt i fosterhjemmet, er det avgjørende at familien og barnet får den oppfølgingen og veiledningen som de trenger. Bufetat har ansvaret for å ha et tilbud om generell veiledning til fosterforeldre og kurs som gir fordypning i viktige temaer for fosterfamilier. Alle nye fosterfamilier som Bufetat kjenner til får tilbud om veiledningsgruppe innen seks måneder etter at barnet har flyttet inn til dem. Barnevernstjenesten i kommunen har ansvaret for den individuelle oppfølgingen og

veiledningen som handler om det enkelte barn som bor i fosterhjem.

Kunnskap og brukerinnsikt viser at det er nødvendig å se opplæring, veiledning og oppfølging i en større sammenheng, for å bedre dekke behovet til den enkelte fosterfamilie. Bufetat har utarbeidet en digital faglig veileder for innholdet i opplæringen av fosterforeldre. Arbeidet vil danne et viktig faglig grunnlag for utviklingen av et modulbasert opplærings- og oppfølgingsprogram som starter opp i 2018. Programmet vil kunne gi mer skreddersydd opplæring og oppfølging som treffer behovet til fosterforeldre bedre. Bufdir har også satt i gang et arbeid med å utvikle et kartleggings- og matchingsverktøy som vil hjelpe barnevernstjenesten i å finne riktig fosterhjem til barnet. Målet med tiltakene er å gi bedre utviklingsmuligheter for barnet i fosterhjemmet og at fosterforeldre skal føle seg bedre ivaretatt.

Tiltakene inngår i oppfølgingen av [stortingsmeldingen Meld. St. 17 \(2015-2016\) Trygghet og omsorg – Fosterhjem til barns beste](#) (O 5.1.1), som ble lagt fram i 2016. Meldingen legger grunnlaget for videreutvikling og kvalitetsheving av fosterhjemsomsorgen blant annet når det gjelder rekruttering, veiledning, oppfølging og rammebetingelser til fosterforeldre.

Stabilitet og god omsorg for barn som bor i fosterhjem

Barn er i en sårbar situasjon når de flytter i fosterhjem. For å gi mest mulig forutsigbarhet for barnet og fosterfamilien, har Bufdir utviklet et forslag til et [samhandlingsforløp for flytting til fosterhjem](#) (O 5.2.5) etter modell av pakkeforløp i helsesektoren. Når relevante aktører samarbeider forpliktende om fosterbarns behov, vil både barnet og fosterforeldrene oppleve en sammenhengende tjeneste hvor barnets behov for ulike tjenester blir ivaretatt. Forslag til samhandlingsforløpet har vært på høring hos kommuner, KS, fylkesmenn og brukerorganisasjoner, og vi ser at det er behov for å utarbeide en justert versjon. Vi tar sikte på å ferdigstille og starte implementering av samhandlingsforløpet i første halvdel av 2018. Bufdir anbefaler at det også utarbeides samhandlingsforløp på andre områder i barnevernet hvor barnet er i en sårbar overgang.

Fosterfamilier som opplever utfordringer med å være fosterforeldre samtidig som de har omsorgen for sine biologiske barn kan øke faren for brudd. Mer kunnskap og bedre tiltak på dette området kan føre til mer stabilitet for fosterbarnet og bedre ivaretagelse av fosterforeldrenes biologiske barn. I 2017 har vi igangsatt forskning på hvordan biologiske barn opplever å være fostersøsken, i tråd med vedtak i [stortingsmeldingen om fosterhjem](#). Bufetat har også utviklet en ny modell for veilednings- og oppfølgingsgrupper rettet mot biologiske barn i fosterfamilien. Modellen prøves ut for å se om den ivaretar behovet for veiledning og oppfølging.

Fosterhjem tilknyttet private leverandører

Departementet presiserte i brev til Bufdir i 2017 (med kopi til fylkesmennene og kommunene), hvordan kommunene kan bruke private aktører på barnevernsfeltet. Bufdir vil nå vurdere hvilke konsekvenser departementets presiseringer vil få for etatens praksis knyttet til kjøp av fosterhjemtjenester. Vi vil også se dette i sammenheng med andre pågående prosesser, herunder kvalitets- og utviklingsreformen og Stortingets arbeid med forslag til lovendring.

I 2017 sa Bufdir opp rammeavtalen med den private leverandøren Fyrlykta som et resultat av revisjon av selskapet. Les mer om årsaker og konsekvenser for Fyrlyktasaken under del IV. Fyrlykta stod for nesten en femtedel av alalle plasseringene i fosterhjem tilknyttet private leverandører. I etterkant av oppsigelsen har Bufetat og kommunene hatt stort fokus på at omsorgssituasjonen rundt de barna som fremdeles var plassert i disse tiltakene. Målet har vært å sikre en stabil og forsvarlig situasjon, og forhindre brudd i disse plasseringene. Bufdir har også iverksatt tiltak for å sikre bedre kvalifisering og oppfølging av ideelle aktører for å forhindre lignende situasjoner i framtiden.

* Statlige familie- og beredskapshjem går i oppdragskontrakt med Bufetat som regulerer godtgjøring, oppfølging, opplæring og veiledning. Kommunale fosterhjem har kontrakt med kommunens barnevernstjeneste.

**Styringsparameter knyttet til ventetid på fosterhjem er antall barn som venter i midlertidig tiltak. I rapporteringen til Bufetat måles ventetid fra ønsket oppstart. Rapporteringen ble endret f.o.m. januar 2017 slik at vi ikke har sammenlignbare tall for 2016. Bufetat har jobbet med å øke kvaliteten på data for ventetid som fremover vil gi et godt grunnlag for å vurdere vårt arbeid på området.

***Søsken bør få flytte inn i samme fosterhjem, med mindre dette ikke er til barnets beste. På bakgrunn av en ny rapport fra NOVA og annen eksisterende kunnskap, har direktoratet justert eksisterende anbefalinger om søsken i fosterhjem. Direktoratet anbefaler at det gjøres en mer grundig utredning av tiltak som kan tilrettelegge for at fosterfamilier i større grad kan ta imot søsken.

****PRIDE er et opplæringsprogram som gir potensielle fosterforeldre en mulighet til å vurdere om det kan være aktuelt å bli fosterhjem. Familier som blir fosterhjem for barn fra slekt eller nettverk får tilpasset opplæring fra Bufetat gjennom slekt- og nettverks PRIDE-kurs.

Bufetats ivaretagelse av bistandsplikten

Bistandsplikt er Bufetats plikt til å bistå den kommunale barnevernstjenesten med plasseringer utenfor hjemmet. Bufetat har ansvaret for at det i hver region finnes et nødvendig antall institusjonsplasser som er tilstrekkelig differensiert etter barnas behov. Institusjonene skal dekke alle formålene i barnevernloven og være tilgjengelige i alle deler av landet. Bistandsplikten innebærer også at det til enhver tid finnes et tilstrekkelig antall fosterhjem som kan ivareta barn med ulike behov. Bufetat formidler fosterhjem til den kommunale barnevernstjenesten etter søknad om hjem til konkrete barn.

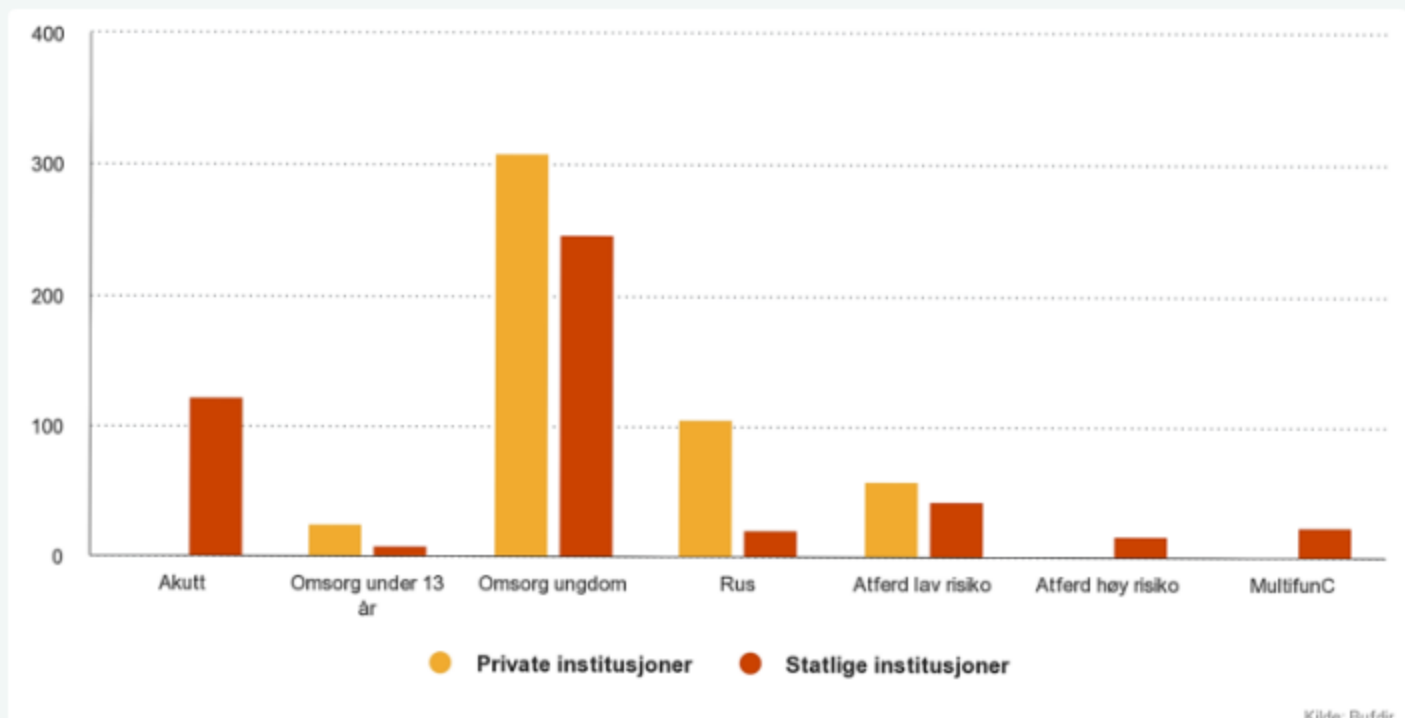
Det var ni brudd på bistandsplikten i 2017. Årsakene til brudd har vært at det har tatt for lang tid å finne egnet fosterhjem eller at fosterhjemmet som har vært tilbudt har ligget for langt unna hjemkommunen (for nærmere omtale se tema om fosterhjem). Videre har det vært manglende medvirkning ved institusjonsplassering og for lang tid til tilbud om enetiltak kom på plass. Fylkesmannen har hatt tilsyn med Bufetats bistandsplikt i 2017, og merknadene er i hovedsak knyttet til medvirkning og dokumentasjon ved tiltaksvalg. Direktoratet vil jobbe med oppfølging av rapporten i 2018.

Bufetats regioner gjør årlige vurderinger for kapasitetsbehov basert på analyser av trender og situasjonen i regioner og justerer kapasiteten i henhold til dette. Behovet for plasser dekkes enten gjennom statlige plasser eller gjennom rammeavtaler med private eller ideelle leverandører. Totalt var det 1 126* plasser i statlige- og private barneverninstitusjoner med rammeavtale ved utgangen av 2017. Det er samlet sett få institusjoner i Norge, noe som begrenser mulighet til å velge løsninger i nærheten av der hvor barnet bor.

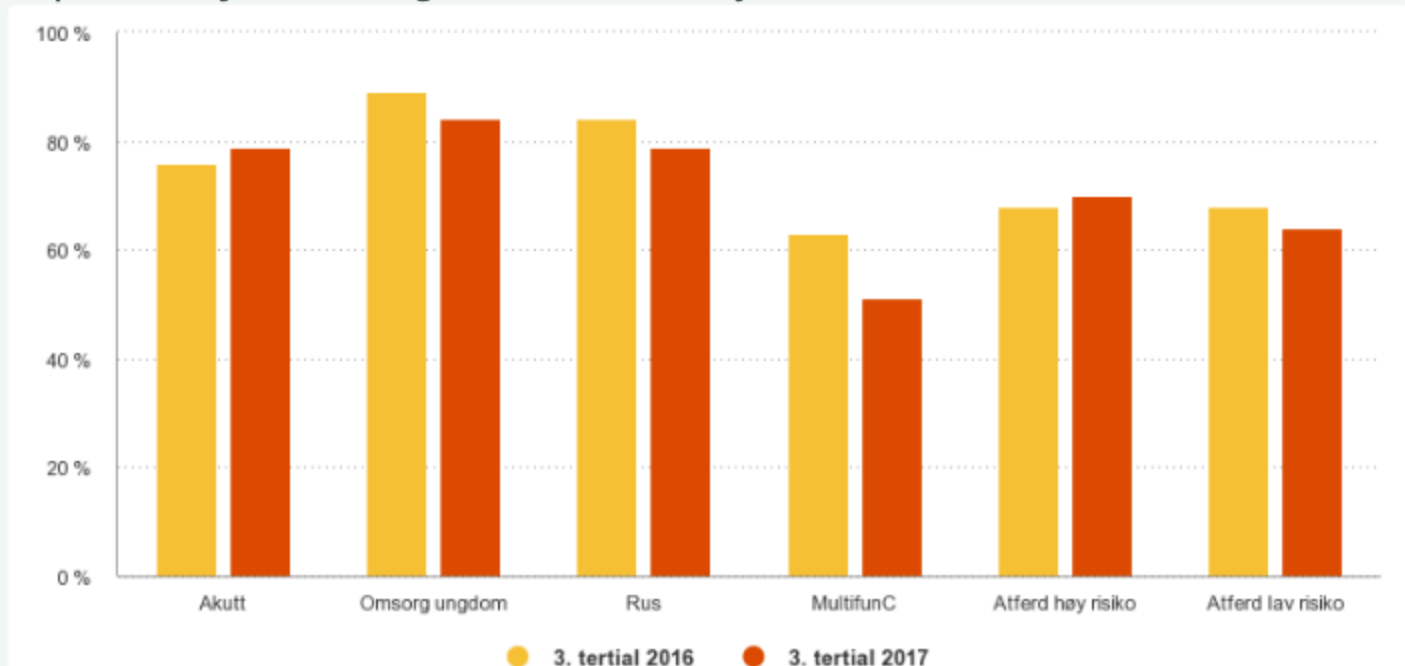
Når barns behov for institusjonsplass av ulike årsaker ikke kan dekkes innenfor disse plassene gjøres det enkeltkjøp for plassering i et institusjonstiltak**. Det ble gjort 236 enkeltkjøp av institusjonsplasser i 2017. Enhet for inntakstøtte (EIS) kvalitetssikrer alle enkeltkjøp. Se nærmere omtale under del IV.

Figur 5:

Antall plasser i statlige og private institusjoner (rammeavtale)

Kapasitetsutnyttelse i statlige barnevernsinstitusjoner

Kapasitetsutnyttelse i statlige barneverninstitusjoner og i rammeavtaler med private leverandører

Akuttinstitusjonene skal kunne ta imot barn som har vært utsatt for store og ofte traumatiserende opplevelser, på svært kort varsel. Bufetat må sikre et tilgjengelig tjenestetilbud som er differensiert og geografisk fordelt slik at barn får et tiltak som er tilpasset sitt behov. Å gi et akutttilbud i nærheten av der barnet bor, er særlig utfordrende for regioner som dekker store geografiske områder. Dette er ofte årsaken til at regionene kjøper plasser fra private leverandører, selv om de har ledig kapasitet i egne institusjoner. Regionene gjør løpende vurderinger av antall plasser gjennom året, og både i Region nord og Region øst ble antall akuttplasser økt for å møte etterspørselen fra kommunene i 2017. Det er også nødvendig å ha noe ledig kapasitet i tiltakene for at barna får et tilbud når de har behov for det, og ikke må vente. En kapasitetsutnyttelse på om lag 80 prosent vurderes dermed som tilfredsstillende.

I omsorgs- og atferdsinstitusjoner har kapasitetsutnyttelsen gått ned sammenlignet med utgangen av 2016, med unntak av institusjoner for målgruppen «atferd - høy risiko». Økning i antall barn med store og komplekse behov har ført til lavere kapasitetsutnyttelse enn ønskelig. Mer krevende barn legger beslag på flere plasser i avdelingene for å sikre forsvarlig omsorg. Driftsmessige utfordringer innenfor målgruppen «atferd - lav risiko» har også redusert kapasiteten i perioder, men det har vært arbeidet systematisk med utfordringene gjennom året. Kapasiteten økte igjen ved inngangen til 2018. Innenfor målgruppen «atferd - høy risiko» skal plasseringer i hovedsak gjøres i statlige tiltak eller innenfor private rammeavtaleplasser. Vi mener derfor at det er positivt at det har vært en økning i kapasitetsutnyttelsen i disse institusjonene.

For MultifunC-institusjonene har både lav innsøking fra kommunene og driftsutfordringer ved en institusjon vært utfordrende i 2017, og vi vurderer at kapasitetsutnyttelsen er lavere enn ønskelig.

Gjennomsnittlig kapasitetsutnyttelse i private institusjoner, hvor direktoratet har rammeavtale med kjøpsgaranti, var 96 prosent ved utgangen av 2017. Det er et mål om å benytte alle plassene innenfor rammeavtalen, og regionene vurderer dermed fortløpende behov for justering av antall plasser med kjøpsgaranti.

Barn og unge som bor i Bufetats barnevernstiltak med hjemmel i barnevernloven

For å vurdere utviklingen i antall barn som bor i statlige barnevernstiltak, er det i tabellen under gitt en oversikt over hvordan barna er fordelt på de ulike tiltakene i Bufetat etter hvilken hjemmel i barnevernloven som er brukt. Totalt bodde 2 286 barn i tiltak utenfor hjemmet ved utgangen av 2017, en økning på 2 prosent sammenlignet med 2016.

Tabell 8 Antall barn utenfor hjemmet fordelt på plasseringshjemmel og tiltakstype ved utgangen av året

	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2017
--	------------	------------	------------	------------

Totalt	2 304	2 304	2 243	2 286
Akutthjemler	491	512	491	507
■ Statlige institusjoner	84	93	89	95
■ Private institusjoner	59	50	55	55
■ Statlige beredskapshjem	238	225	245	305
■ Statlige familiehjem	13	9	9	14
■ Private fosterhjem	97	135	93	38
Atferdshjemler	201	184	173	164
■ Statlige institusjoner	70	69	64	57
■ Private institusjoner	123	107	104	97
■ Statlige beredskapshjem	0	0	0	0
■ Statlige familiehjem	3	3	0	3
■ Private fosterhjem	5	5	5	7
Omsorgshjemler	1 553	1 598	1 575	1 611
■ Statlige institusjoner	236	232	213	233
■ Private institusjoner	335	346	345	384
■ Statlige beredskapshjem	138	149	133	134
■ Statlige familiehjem	447	444	429	444
■ Private fosterhjem	397	427	455	416
Hjemmel ikke registrert	59	10	4	4

Akutt

Akutthjemmel var brukt for 507 barn ved utgangen av 2017. Nye akutt plasseringer utgjorde 55 prosent av alle nye plasseringer i institusjon og 66 prosent av alle nye fosterhjems plasseringer i 2017.

Bufetat vil i størst mulig grad ivareta akutt plasseringene i egne tiltak, blant annet for å sikre tilstrekkelig forsvarlighet og kvaliteten i tilbudet. *HandleKraft* er ett av våre viktigste kompetansehevingstiltak, og skal bidra til at tiltakene er trygge og sikre både for barn og ansatte. Alle statlige akuttinstitusjoner og beredskapshjem har gjennomført opplæring i Handlekraft. Vi ønsker at Handlekraftprogrammet også skal gjennomføres i private institusjoner, og RVTS sør har drevet opplæring høsten 2017. Bufetats regioner skal dermed være godt rustet for å imøtekomme etterspørsel av Traumebevisst omsorg (TBO) også fra private i 2018. Vi er fornøyd med at om lag 3 500 ansatte har vært igjennom Handlekraftprogrammet. Spisskompetansemiljøet for akutt har ansvaret for å koordinere implementeringsarbeidet med faglig veileder i etaten. Den faglige veilederen ligger til grunn for arbeidet både i de statlige hjemmene og institusjonene. I 2017 har vi arbeidet med å utvikle et nasjonalt system som skal sikre at veilederen blir fulgt og et rapporteringssystem som skal gi oversikt over akuttforløpet til hvert enkelt barn. I 2017 har skjemaet vært under utprøving i Region sør, og alle regioner starter rapportering fra 1. april 2018.

Det beste for barna mener vi er å bo i de statlige beredskapshjemmene som er spesialiserte for barn i akuttsituasjoner. Tidspress ved akutt plasseringer utgjør også en risiko for at fosterhjem tilknyttet private tiltak ikke er godt nok kvalitetssikret før barnet flytter inn. Direktoratet har utarbeidet en ny rutine for kjøp av akutt tiltak i fosterhjem tilknyttet private leverandører for å redusere denne risikoen (se del IV om innkjøp). At antall barn i statlige beredskapshjem øker, og barn i private fosterhjem går ned, er derfor en ønsket utvikling. Nedgangen i bruk av private fosterhjem er også et resultat av at regionene har gjennomgått enkeltkjøpsavtalene for bedre å oppnå riktig dimensjonering av tjenestene i tråd med barnas behov.

For mange barn blir oppholdstiden i akutt tiltakene for lang før barnet blir plassert videre i egnet tiltak. Dette gjør at situasjonen for barnet blir uavklart. Utfordringer med å finne riktig fosterhjem er en av årsakene (se omtale av fosterhjem over). I tillegg bidrar lang behandlingstid i fylkesnemnda, lang ventetid for plass i ønsket institusjon, og manglende framdrift fra kommunene til at oppholdstiden blir lenger enn ønskelig.

Den viktigste årsaken til at barn bor i private tiltak er at det ikke finnes tilgjengelig statlige plasser innenfor ønsket geografisk område. En kartlegging av hvor langt unna hjemkommunen barna er plassert på en akuttinstitusjon viser at om lag en tredjedel av barna bor mer enn 15 mil fra hjemkommunen. Per 31. august 2017 var det kun to barn i Region øst som hadde reiseavstand på mer enn 15 mil fra hjemkommunen. Enkelte regioner dekker store geografiske områder hvor det er mer utfordrende å gi barn et tilbud i institusjon innenfor ønsket geografisk område. I Region nord bor om lag 50 prosent av barna i akuttinstitusjon mer enn 25 mil fra hjemstedet. Lengst avstand hadde et barn med institusjonstiltak om lag 75 mil fra hjemkommunen.

Omsorg

Om lag 70 prosent av alle barn og unge i tiltak i Bufetat er plassert på omsorgshjemmel.

Hoveddelen bor statlige eller private fosterhjem. Mange av barna har store og komplekse behov som krever gode tiltak med stor grad av stabilitet. Å gi barn et godt tilbud er en prioritert oppgave i Bufetat. Det har vært jobbet mye med kvalitetsutvikling i omsorgsinstitusjonene, og utarbeidelse av standardisert forløp inklusive systemstøtte for datahåndtering. Implementeringen avhenger av at alle elementer er på plass. Utvikling av dokumentasjonskravene som er stilt for det enkelte barn er noe forsinket. Arbeidet ferdigstilles i 2018, og det arbeides parallelt med pilotering i alle regioner.

Atferd

Av barn og unge på atferdshjemmel bor nesten alle i en statlig eller privat barnevernsinstitusjon. [Nasjonalt inntaksteam \(NIT\)](#) bistår regionene med kartlegging og tiltaksvalg på atferdsplasseringer. Etter vår vurdering har NIT bidratt til økt kvalitet i inntaksarbeidet, og barnet får i større grad tilbudt det beste tiltaket for sitt behov. NIT startet med resultatmålinger i 2016 ved hjelp av kartleggingsverktøyet YLS/CMI ved avslutning av institusjonsoppholdet. Det fortsatt for tidlig å si noe om resultatene, men verktøyet gir en risikovurdering og sammenheng mellom risiko og formulering av en behandlingsplan. Resultatmålingene inngår som en del av videre kvalitetsutvikling av behandlingsinstitusjonene.

En gradvis nedgang i antall barn på atferdshjemmel de siste årene kan henge sammen med en større bevissthet om at barns atferdsuttrykk har sammenheng med omsorgssituasjonen i hjemmet. Dette kan ha ført til at omsorgshjemmel i større grad er benyttet som plasseringsgrunnlag. Bruk av forskningsbaserte hjelpetiltak som MultifunC, FFT, MST og PMTO*** (S 5.1.4) som skal forhindre eller begrense utviklingen av atferdsvansker oppnår svært gode resultater. At tiltakene har hatt den tiltenkte effekten kan også ha bidratt til å redusere antall barn i atferdsinstitusjoner.

Effekt av hjelpetiltak

Barn og unge som bor i MultifunC-institusjon gis behandling for alvorlige atferdsvansker. Ved bruk av verktøyet YLS/CMI ved inntak og ved avslutning måles det om behandlingen har forventet effekt, og risiko for videre problemutvikling av atferdsvansker vurderes. Resultatene etter behandling i MultifunC viser betydelig reduksjon i risiko. Dette indikerer at barna har hatt god effekt av behandlingen. Ved inntak til TFCO rapporterer foresatte og barn om barnas styrker og utfordringer knyttet til emosjoner og atferd. Den samme kartleggingen gjøres ved avslutning av oppholdet. Både foresatte og barn rapporterer vesentlig færre problemer ved avslutning av oppholdet enn ved inntak.

Oppfølgingen av ungdom som har benyttet tiltakene MST og FFT viser at 100 prosent er rusfrie og avstår fra vold 18 måneder etter at tiltaket er avsluttet. Andelen som går på skole/arbeid er over 90 prosent for FFT og 80 prosent for MST. I PMTO-behandling benyttes Eyberg Child Behavior Inventory (ECBI) som er et kartleggingsverktøy for å måle atferdsproblemer før og etter PMTO-behandling. Resultatene viser at PMTO behandlingen er virkningsfull både gjennom reduksjon av problematferd og utvikling av ønsket sosial atferd. Familiemedlemmene forbedrer samhandling seg i mellom, noe som fører til økt sannsynlighet for at familiene kan fungere bedre, og reduserer sannsynligheten for videreutvikling av barnets problematferd.

Ikke-planlagte flyttinger for barn plassert på atferdshjemler

Ikke planlagte flyttinger og gjentatte søknader om institusjonstiltak for barn plassert på atferdshjemler er en utfordring. NIT har våren 2017 gjort en analyse av grunner til «brudd» i atferdsplasseringer. Kartleggingen omfattet 58 ungdommer, og mange har hatt en lang historie med andre typer plasseringer og tiltak. Mange av ungdommene hadde diagnosen ADHD eller PTSD, og hoveddelen var vurdert som kognitivt svake. Mange av ungdommene hadde problemer med rus, og flere hadde diagnose som psykisk utviklingshemmet. Mange ungdommer som har hatt brudd i behandlingsforløpet plasseres i nye atferdstiltak. For mange av ungdommene var det mangelfull registrering på psykiske vansker, diagnoser og behandling, og i mange tilfeller var ikke behovet for helsehjelp tilstrekkelig ivaretatt. Det vurderes som svært bekymringsfullt at ingen av ungdommene har fått registrert en individuell plan. Ungdommene med mange plasseringer har i mange tilfeller endt i enetiltak i privat institusjoner. Direktoratet vil følge opp funnene i rapporten, og vil komme tilbake med tiltak i løpet av 2018.

Barn med sammensatte behov

En stadig større andel av barn og unge som plasseres i statlige barnevernstiltak har sammensatte behov i grenseland mellom psykiatri, kriminalomsorg og barnevern. Dette øker behovet for skreddersydde tiltak for barna i større grad enn tidligere, og det er en økning i antall barn som trenger særskilt tilrettelegging. Dette setter større krav til plasseringene, og for mange blir resultatet ofte ivaretagelse i enetiltak .

Høsten 2017 kartla Region sør bruken av enetiltak i Bufetat. På undersøkelsestidspunktet hadde 117 barn og ungdom vært plassert i enetiltak i 2017. Kun 4 prosent av plasseringene var i statlige tiltak. Hoveddelen var gutter i alderen 13-18 år, men det var forskjeller mellom regionene. Årsakene til at ungdommene bor i enetiltak varierte fra lettere psykisk funksjonshemming og omfattende psykisk sykdom til svært alvorlige kriminelle handlinger og fare for gjentakelse av disse. For mange av barna var det en kombinasjon av flere årsaker som resulterte i enetiltak.

Direktoratet tar med seg funn i rapporten inn i videre utviklingsarbeid, herunder helsesatsingen. Regionene er også bedt om å utarbeide plan og strategi for hvordan de skal håndtere barn som ikke kan eller bør bo i gruppetiltak. Denne skal leveres direktoratet til 1. tertial 2018. For økt kunnskap om hvordan barna selv opplever enetiltakene, viser vi til etableringen av undersøkelser for erfaringsinnhenting som skal implementeres i løpet av 2018.

Hendelse på Sørlandssenteret

Sommeren 2017 skjedde det en svært tragisk hendelse på et kjøpesenter på Sørlandet som har preget mye av arbeidet som har pågått i Bufetat i etterkant. En jente som bodde på en barnevernsinstitusjon gikk til angrep på to unge kvinner der den ene kvinnen døde av skadene hun ble påført, mens den andre ble hardt skadet, men overlevde. Jenta bodde i et enetiltak i en privat institusjon når hendelsen skjedde. I ettertid er gjort analyser og tiltak for å forebygge tilsvarende hendelser i framtiden. Som følge av hendelsen har Fylkesmannen utarbeidet en rapport, *Historien om Stina* , som ble publisert i februar 2018 etter tilsyn med

Kristiansand kommune, Sørlandet sykehus, Bufetat Region sør, Næromsorg Sør og Aleris Ungplan & BOI. Direktoratet vil følge opp rapporten i 2018, og vurdere ytterligere tiltak på bakgrunn av funn gjort av Fylkesmannen.

Etablering av omsorgs – og behandlingsinstitusjoner for barn med store samtidige behov for psykisk helsehjelp og langvarig og/eller spesialisert omsorg utenfor hjemmet

Etableringen av de nye institusjonene (O 5.2.4) har som mål å gi et statlig tilbud til de barna som har et behov for langvarig og/eller spesialisert omsorg utenfor hjemmet, og som samtidig har omfattende og komplekse psykiske vansker og lidelser. Dette er en gruppe barn det i dag ikke finnes et helhetlig tilbud til. Barn som får plassering i de nye institusjonene skal få samtidig hjelp fra barnevernet og psykisk helsevern. Etableringen av de nye institusjonene vil bidra til at barn med store og komplekse behov får et tilbud av høy kvalitet og som kan bidra til at de vil få det bedre.

Våren 2017 ble det opprettet et felles prosjekt på tvers av sektorene, hvor alle nødvendige fagområder er ivaretatt. Prosjektet skal levere nasjonale faglige rammer for målgruppe og målsetting, innhold og organisering i de nye institusjonene. Brukerorganisasjonene bidrar inn i arbeidet for å sikre god involvering av barn og unge.

I 2018 skal det etableres to institusjoner. En institusjon knyttes til Bodø ungdomssenter i Region nord. Den andre institusjonen etableres i Region sør hvor en avdeling ved Agder ungdomshjem i Søgne kommune omstilles. Det er nedsatt regionale prosjektgrupper som har fått i oppdrag å etablere de to nye institusjonene. Arbeidet er godt i gang, og direktoratet følger tett opp med regelmessig rapportering på framdrift, budsjett og risiko. Etableringen av de to nye institusjonene inngår som en del av helsesatsingen i barnevernet som er nærmere omtalt under delmål 5.2.

* Institusjonstilbudet er målgruppedifferensiert for å ivareta hvert enkelt barns behov på en best mulig måte. Dette vil også medvirke til å forhindre negativ påvirkning barna i mellom. Institusjonene er fordelt på akuttinstitusjoner, omsorgsinstitusjoner for ungdom, omsorgsinstitusjoner for barn, institusjoner for ungdom med alvorlige atferdsvansker og lav risiko for videre problemutvikling, institusjon for ungdom med alvorlig atferdsvansker og høy risiko for videre problemutvikling og rusinstitusjoner. Hvor barna gis et tilbud avhenger av barnets alder, plasseringshjemmel og grad av problemkompleks. Noen av tiltakene (MultifunC) har også inklusjons – og eksklusjonskriterier.

**Rammeavtale om kjøp av institusjonsplasser er en avtale som regulerer betingelsene, herunder innhold, kvalitetskrav og betalingsforpliktelser ved plasseringer i en institusjon. Avtalen regulerer også antall plasser som kan benyttes i medhold av avtalen. Avtaleformen innebærer en gjensidig intensjon om kjøp/leveranse og kan også innebære en leveransegaranti og/eller kjøpsgaranti knyttet til av andel av avtaleplassene. Leveransegaranti er det antall plasser leverandør plikter å stille til rådighet for Bufetat til enhver tid. Kjøpsgaranti er det antall oppholdsdager i en definert periode oppdragsgiver forplikter seg til å betale for uavhengig av faktisk belegg.

***Bufetat tilbyr forskningsbaserte hjelpetiltak som skal forhindre eller begrense utviklingen av atferdsvansker. MST (*Multisystemisk terapi*) og FFT (*Funksjonell Familieterapi*) er familie og nærmiljøbasert behandling for ungdom i alderen 12-18 år med alvorlige atferdsproblemer. PMTO (*Parent Management Training Oregon*) er et behandlingstilbud til familier med barn i alderen 3-12 år som viser tydelige tegn på atferdsvansker. TFCO (*Treatment Foster Care Oregon*) er en fosterhjembasert behandlingsmetode for ungdommer i alderen 12-17 år med alvorlige atferdsvansker.

Arbeid med minoriteter i barnevernet

Barnevernet skal gi likeverdige tjenester til barn, unge og deres familier uavhengig av bosted og bakgrunn. Direktoratet har fokus på hvordan vi kan bygge tillit i minoritetsbefolkningen i Norge, og styrke barnevernets omdømme gjennom ulike virkemidler. Mangelfull tillit til barnevernet kan medføre at barn og familier som har behov for hjelp og støtte ikke får dette, eller at de først mottar hjelp når problemene har vokst seg store og vanskelige å håndtere. Bufdir har i 2017 gjennomført flere tiltak fra Handlingsplan for å bedre tillit mellom etniske minoritetsmiljøer og barnevern 2016-2021. Planen møtes med stor interesse i barnevernstjenestene.

Bufdir har fokus på å bedre kunnskapsgrunnlaget om temaet, og har i 2017 fått mer nyansert kunnskap om [barnevernets arbeid med vold i minoritetsfamilier](#) og [innvandreres møter med barnevernet](#) gjennom to nye forskningsrapporter. Sistnevnte rapport og annen relevant kunnskap rundt dette temaet var også utgangspunkt for et av Bufdirs arrangementer under Arendalsuka. Hensikten var å korrigere bildet om at minoritetsfamilier er særlig utsatt, misforstått og urettferdig behandlet av barnevernet. Det var stor medieinteresse og oppmøte rundt dette arrangementet.

For å ivareta og inkludere minoritetsperspektivet i pågående prosesser og overordnede dokumenter på barnevernsfeltet og tilgrensende felter, har Bufdir en egen, ekstern kompetansegruppe som består av fagpersoner som selv har migrasjons- og fluktbakgrunn. Gruppen gir innspill og deltar i diskusjoner om aktuelle problemstillinger som Bufdir arbeider med.

Direktoratet har i tillegg gitt tilskudd til frivillige organisasjoner og prosjekter rettet mot å bedre dialogen mellom barnevernet og minoritetsbefolkningen fordi de frivillige organisasjonene er i en unik posisjon til å nå målgruppa på en annen måte enn det offentlige. For ytterligere omtale av tilskudd på området, se vedlegg 4.

Kapasitet i omsorgssentrene for enslige mindreårige asylsøkere

Alle enslige mindreårige asylsøkere under 15 år har fått plass i omsorgssenter (S 5.1.4) i 2017, og det har vært ledig grunnkapasitet i alle de statlige omsorgssentrene. Det kom kun 44 enslige mindreårige asylsøkere til Norge i 2017, og 286 ble bosatt i løpet av året. Dette har ført til overkapasitet i omsorgssentrene. Grunnkapasitet i de statlige omsorgssentrene har blitt redusert til 89 ordinære plasser. Alle statlige, midlertidige omsorgssentre er utfaset, og det har ikke vært behov for å benytte kriseplasser i 2017.

Det er mange ledige plasser, og vi vil gjerne utnytte disse plassene for å hjelpe de som trenger det.

Det er mange ledige plasser, og vi gjør kontinuerlig vurderinger på hvorvidt avdelinger bør stenges. Det ble inngått nye rammeavtaler med private leverandører i 2017 for å ha tilgjengelig kapasitet dersom ankomstene skulle øke. Med fortsatt lave ankomster vil det være uvisst hvor lenge de private leverandørene vil kunne opprettholde tilbudet om omsorgssenterplasser. Ved årsskiftet bodde det fem enslige mindreårige i private omsorgssentre. Så lenge ankomstene er lave vil nye barn få plass i statlige omsorgssentre.

Gjennomsnittsalderen til de enslige mindreårige asylsøkere har gått ned til 13 år. En årsak kan være at utlendingspolitiet gjør en mer grundig vurdering av barnets alder ved registrering av asylsøknad. Det er fortsatt flest gutter som kommer, og hoveddelen kommer fra Afghanistan.

Ved utgangen av 2017 var det fem barn i omsorgssentrene med begrenset oppholdstillatelse til fylte 18 år. En økende andel barn i omsorgssentrene med avslag, eller begrenset oppholdstillatelse, stiller særskilte krav til kompetanse og evne til å tilrettelegge omsorgstilbudet. Det stiller også krav til det terapeutiske arbeidet ved retur til hjemlandet. Det har vært gjennomført kompetansehevende tiltak på retur i 2017, og arbeidet vil bli videreført i 2018.

Fortsatt er det enslige mindreårige asylsøkere under 15 år som har behov som strekker seg langt utover rammene for et omsorgssenter. Som følge av dette har både private og statlige omsorgssentre tilrettelagt med forsterkede tiltak, som bl.a. skjerming av plasser og økt bemanning. Ved årsskiftet var det tre barn med behov for særskilt tilrettelegging i omsorgssentre, hvorav ett i privat omsorgssenter. I flere av sakene med forsterkning er det sendt bekymringsmeldinger til lokal barnevernstjeneste. I de fleste tilfellene har barnevernstjenestene vurdert at det ikke har vært behov for tiltak etter barnevernlovens kapittel 4 og har henlagt meldingen, eller avsluttet undersøkelsessaken uten videre tiltak. Ved årsslutt var det to barn som hadde tiltak etter barnevernlovens kapittel 4.

Bosetting av enslige mindreårige flyktninger

Regionene jobber godt med bosetting, og Bufetat har samlet bosatt 286 enslige mindreårige flyktninger. I lys av dagens bosettingsbehov er det tilstrekkelig ledig kapasitet i Bufetats bosettingskommuner, og vi vurderer at bosettingsbehovet er godt dekket så lenge vi har et stabilt antall ankomster. Ved utgangen av året var det ingen barn i omsorgssentrene som ventet på bosetting.

Gjennomsnittlig ventetid fra vedtak om opphold til bosetting var 4,4 måneder. At gjennomsnittlig ventetid ikke går ned, henger blant annet sammen med flere utfordrende og tidkrevende bosettingssaker. Det er særlig vanskelig å få kommuner til å påta seg bosettingsansvaret for barn med omfattende og sammensatte behov. Avvikling av refusjonsordningen kan også ha bidratt til at kommunene i større grad enn tidligere ser seg nødt til å si nei til å ta i mot særlig ressurskrevende barn. I tillegg hevder kommunene at de har manglende kompetanse på og skoletilbud til disse barna.

Bufetat har et godt samarbeid med IMDi. Region øst har vært involvert i arbeidet med å utvikle IMDi-nett som er IMDis plattform for samhandling med kommunene og frivillige organisasjoner. Her ligger ulike digitale verktøy som brukes i bosettings- og integreringsarbeidet. Region øst har fått opplæring i bruk av verktøyet, og har planlagt

opplæring for øvrige regioner i 2018. Region øst leder nasjonalt nettverk bestående av bosettingsrådgivere for alle regioner. Formålet med nettverket er å dele erfaringer, diskutere felles utfordringer og tilstrebe mest mulig enhetlig praksis i regionene.

Bufdir har bidratt inn i arbeidet med å revidere innholdet i [En håndbok for kommunene](#) som IMDi har hatt ansvar for (O 5.2.1) og forøvrig fulgt opp sitt ansvarsområde i samarbeidsavtalen mellom KS, BLD, KMD og JD (O 5.2.2).

Delmål 5.2 Helhetlige og samordnede tilbud og tjenester

Barn som trenger bistand og tjenester fra barnevernet, har ofte sammensatte behov. Det er nødvendig med koordinerte innsatser både mellom kommunalt og statlig barnevern, og på tvers av sektorer for å gi barna gode og helhetlige tilbud. Myndighetene stiller tydelige krav til økt samarbeid, og forskning viser et stort forbedringspotensial når det gjelder samarbeid og samordning mellom tjenester. Dette er noe av det viktigste direktoratet har arbeidet med i 2017, og det vil kreve betydelig innsats i årene som kommer.

Vi har fortsatt vår målrettede innsats for at barn og unge på barnevernsinstitusjon skal få nødvendige og forsvarlige helsetjenester. Blant annet etablerer vi barneverninstitusjoner i samarbeid med helseforetakene hvor barn og unge med psykiske helseutfordringer kan få behandling (se omtale under delmål 5.1). For at barn med barnevernstiltak i større grad skal gjennomføre skolegangen, trengs det systematisk oppfølging og godt samarbeid mellom barnevern og skole. Vi har i 2017 fortsatt arbeidet med å utvikle tiltak som skal hjelpe tjenestene med å følge opp dette viktige området i barnas oppvekst.

Disse to satsingene framstår som svært sentrale for direktoratet, ettersom både god helse og mestring av skole er svært viktige beskyttelsesfaktorer for å hindre marginalisering i voksen alder. I tillegg har vi utviklet et samhandlingsforløp for barn som flytter i fosterhjem (O 5.2.5) (les mer under tema fosterhjem).

Under dette delmålet omtales arbeid med psykisk helse, skole og opplæring for barn i barnevernet, samhandlingsforløp og nasjonal plan for hjelpetiltak. Omtale av enslige mindreårige flyktninger og ofre for menneskehandel er også lagt inn under dette delmålet

Tabell 9 Styringsparametere for delmål 5.2

Styringsparameter 2017	Resultatkrav 2017	Resultat 2017
S 5.2.1 Barn i plasseringstiltak hos Bufetat som benytter seg av et fulltids grunnskoletilbud.	R 5.2.1 Alle barn.	Nesten alle barn i plasseringstiltak i Bufetat benytter seg av et skoletilbud i grunnskolen. Det er usikkerhet knyttet til rapporteringen, men det jobbes med å få bedre datakvalitet.

Bedre psykisk helsehjelp til barn i barnevernet

God psykisk helse er grunnleggende for alle barn og unge. Forskning viser høy forekomst av psykiske vansker og lidelser hos barn i barnevernet. Barn med tiltak fra barnevernet har samme rett til nødvendig helsehjelp som andre barn, og både Bufdir og Helsedirektoratet

prioriterer derfor utvikling av tiltak som skal bidra til bedre psykisk helsehjelp (O 5.2.4). Direktoratene har fokus på å bedre kunnskapsgrunnlaget, styrke samarbeidsstrukturer og bidra til tjenesteutvikling på området. Arbeidet foretas i nært samarbeid med brukerorganisasjoner og tjenestene, og vi erfarer at dette bidrar til å styrke samarbeidet mellom tjenestene.

Direktoratene har de foregående årene hatt fokus på tiltak som skal bidra til at barn i barnevernsinstitusjoner får nødvendig psykisk helsehjelp, noe som har fortsatt i 2017. I tillegg har vi i 2017 utvidet fokusområdet til å omfatte alle barn i barnevernet gjennom utviklingen av et samhandlingsforløp (se fokusområder nedenfor). Målet er at dette piloteres i 2019, og skal bidra til å sikre at barn blir utredet og kartlagt så tidlig som mulig for psykiske plager og lidelser. Slik kan rett tjeneste tilbys tidligere og dermed redusere behov for tiltak utenfor hjemmet.

Andre viktige fokusområder i 2017 med høy prioritet har vært:

- Utarbeidelse av beskrivelser og rutiner for barnevernansvarlige i psykisk helsevern for barn og unge. Disse supplerer retningslinjer om helseansvarlig i barneverninstitusjon og omsorgssenter for enslige mindreårige asylsøkere, som Bufdir tidligere har utarbeidet.
- Utarbeidelse av nasjonale føringer for innhold i samarbeidsavtaler mellom barneverns- og helsetjenestene for å stimulere til bruk av samarbeidsavtaler både på statlig, kommunalt og privat nivå. Disse vil foreligge medio 2018.
- Utredning og planlegging for bruk av digitale verktøy ved oppfølging og behandling av barn i barnevernsinstitusjon med psykiske vansker og lidelser. Målet med dette er å øke tilgjengeligheten til psykiske helsetjenester, bedre kontinuiteten i behandlingen og hindre brudd i behandlingsrelasjoner.

Skole og opplæring

Det å mestre skolen og fullføre opplæringsløpet er en sterk beskyttelsesfaktor mot utenforskap i voksen alder. Det er derfor bekymringsverdig at en stor andel av barn og unge i barnevernet opplever store utfordringer knyttet til skole. De har i snitt langt lavere grunnskolekarakterer og gjennomfører i mindre grad videregående opplæring enn annen ungdom. En viktig oppgave barnevernet har, er derfor å legge til rette for at barn og unge med tiltak fra barnevernet kan gjennomføre sin skolegang på en god måte. Direktoratet har de siste årene nedlagt betydelig innsats for å skape holdnings- og handlingsendring, slik at barn og unge i barnevernet får god oppfølging, et godt utbytte av sin skolegang, og fullfører videregående opplæring. Viktig arbeid i 2017 har vært:

- Utvikling av to digitale kurs for ansatte i skole og barnevern. Kursene skal gi kunnskap om tilrettelegging og oppfølging av skolegangen til barn med tiltak i barnevernet. De retter seg mot hhv. ansatte i skolen og barnevernet, og ansatte på institusjon. Kursene lanseres i 2018.
- Utredning av tiltakene Familiekonsulenter, Sammen for læring og The Letterbox Club. Viser til notat til departementet av 29. mai 2017, med vurdering av tiltakene. I tillegg har Comte Bureau, på oppdrag fra Bufdir, utviklet og ferdigstilt Skoleelos. Dette er et nytt hjelpetiltak for det kommunale barnevernet, som skal øke skolegjennomføring blant

ungdom med barnevernstiltak i hjemmet. Utvalgte kommuner skal involveres i arbeidet med å prøve ut og videreutvikle Skolelos. Comte Bureau skal på oppdrag fra Bufdir utarbeide implementering- og organiseringsplan, utvikle opplegg for opplæring og oppfølging av skolelose, samt innhente erfaringer med skolelostiltaket.

- Framstilling av statistikk for å få økt kunnskap om skolerestultater, progresjon gjennom utdanningsløpet og situasjon etter endt utdanning for unge som mottar hjelp fra barnevernet. Statistikken, bestilt fra Statistisk sentralbyrå på oppdrag fra Bufdir, [er lansert på Bufdirs nettsider](#), og vil oppdateres årlig framover.

Kvalitet på skoletilbudet til barn og unge i statlige og private institusjoner og fosterhjem

Bufetats regioner har rapportert om skole- og opplærings situasjonen for barn og unge i fosterhjem og institusjoner. Det er usikkerhet om kvaliteten, slik at resultatene må tolkes med forsiktighet. En oppsummering av resultatene er å finne i vedlegg 10. Flertallet av barn som bor i tiltak i Bufetat har et skoletilbud, og benytter seg av det. Det er noe lavere skoledeltagelse hos unge som går på videregående skole, sammenlignet med barn som går på grunnskolen. Barn på institusjon har noe større skolefravær enn barn i fosterhjem. Dette kan skyldes at mange av disse barna har store utfordringer knyttet til rusmisbruk og/eller psykiske vansker, noe som gjør det krevende å nyttiggjøre seg opplæring. Det forsøkes å gi tilpasset opplæring så langt som mulig. For ungdom som ikke går i ordinær skole benyttes SMI, praksisplasser mv. Det tilstrebes å få til et tilpasset opplegg for hver enkelt som kvalifiserer til å bidra til struktur og aktivitet i hverdagen. Den største utfordringen er knyttet til flyttinger i løpet av skoleåret, og da særlig ved bytte av videregående skole. Ofte blir ungdommen plassert der det er ledig plass som gir mindre muligheter for tilpasning av skoletilbudet midt i året.

Alle barnevernsinstitusjoner skal ha en skoleansvarlig. Ledelsen ved barnevernsinstitusjonen har, sammen med skoleansvarlige og ansatte, ansvaret for å følge opp opplæringen til det enkelte barn.

Fra 2. tertial 2017 er Bufetats fagsystem BiRK benyttet til rapportering på skole for barn og ungdom i tiltak i Bufetat. Det er fortsatt utfordringer med datakvaliteten, og det jobbes i direktoratet og Bufetat for bedre registrering på skole for alle tiltakstyper.

Nasjonal plan for hjelpetiltak

For å kunne gi familier og barn god støtte og hjelp, og for å styrke barnas omsorgsbetingelser, er det viktig at hjelpen og de tiltakene som barnevernet tilbyr er kvalitetssikret. Det er også avgjørende at samhandlingen mellom ulike tjenester fungerer til barns beste, slik at barn og familier får en koordinert og helhetlig støtte og hjelp. For å styrke framtidig kvalitet og systematikk rundt det faglige arbeidet med hjelpetiltak i barnevernet, har direktoratet utarbeidet en nasjonal plan for hjelpetiltak. Planen er et langsiktig fagutviklingsprogram for hjelpetiltak som også inkluderer ettervern (O 5.1.9).

- Planen er del av barnevernsreformen som beskrives i [Prop 73 L](#), der kommuner gis økt økonomisk handlingsrom og incentiver til å bygge opp gode lokale tilbud slik at barn og familier skal få god hjelp der de bor

rammer skal gi god hjelp der de bør.

- Planen er gjeldende i perioden 2018-2024, og legger opp til at det utvikles en grunnmodell for hjelpetiltak inkludert foreldreveiledning i barnevernet, en grunnmodell for ettervern, samt implementering av flere kunnskapsbaserte hjelpetiltak i kommunene.
- Planen innebærer et betydelig kompetanseløft for det kommunale barnevernet på hjelpetiltaksområdet, og skal utvikles som en helhetlig satsing. Den vil ta i bruk strukturene og mulighetene som ligger i kompetansestrategien for det kommunale barnevernet og Foreldrestøttestrategien*. Arbeidet vil også skje i sammenheng med satsinger på kvalitetssystem i barnevernet og helsesatsingen (omtalt under delmål 5.2).

Forsøksordningen med økt kommunalt oppgave- og finansieringsansvar for barnevernet

Kommunene Nøtterøy/Tjøme, Røyken og Alta har siden 1. april 2016 vært med i forsøksordningen med økt kommunalt oppgave- og finansieringsansvar. Bufdir har som prosjektleder ansvar for å innhente informasjon og rapportere dette videre til departementet hvert tertial. Rapporteringen til årsrapport baserer seg på rapportering fra forsøkskommunene, respektive fylkesmenn og Bufetat, samt samhandlingsmøter med forsøkskommunene og ekstra dialog med Alta og Fylkesmannen i Finnmark. I den videre vurderingen av utviklingen i de enkelte forsøksprosjektene blir følgeevalueringen en vesentlig kilde.

Røyken har fortsatt fokus på fosterhjemsarbeidet, men på tross av ulike innsatser gir det lite effekt på rekrutteringen av nye hjem. Fylkesmannen har tidligere meldt at det kan forklares med at området har mange konkurrenter på fosterhjemsfeltet. Røyken har dermed løst fosterhjemsbehovet ved å kjøpe fra Bufetat. Røyken har bistandsavtale på akutttiltak, og Bufetat framhever at det er en ekstra utfordring når Røyken ikke får rekruttert hjem til barn i beredskapshjem, da oppholdstiden blir for lang. I én sak har det ført til at Bufetat må bistå med å finne kommunalt fosterhjem for å frigi beredskapshjemmet. rapporterer om et godt samarbeid med forsøksprosjektet, men har også erfart at det er for liten kjennskap til prosjektet hos saksbehandlere i barnevernstjenesten. Vi vurderer at Røyken går sakte, men sikkert fram i oppgave- og ansvarsovertakelsen. De er opptatt av erfaringsutveksling, som for eksempel når det gjelder vurdering av institusjonsetablering.

Nøtterøy og Tjøme (Færder kommune fra 2018) viser framdrift etter planen. De rapporterer at forsøket gir dem handlingsrom og muligheter. De har for eksempel opprettet nettverkskontakter som et forebyggende tiltak, og har bedret oppfølgingen av fosterhjem, noe som gjør at de unngår brudd og utilsiktede flyttinger. Flertallet av barn som må hasteflytte flytter til hjem i eget nettverk. Hvis nettverksplassering ikke er aktuelt, fungerer barnevernstjenestens eget beredskapshjem godt, og ungdommene som har vært på den kommunale akuttinstitusjonen uttrykker at de er fornøyd med tilbudet.

Barnevernstjenesten evaluerer likevel at flertallet av ungdommene i institusjonen like gjerne kunne bodd i beredskapshjem. De vil derfor vurdere om institusjonen skal opprettholdes eller om ressursene heller skal brukes til mobile team og flere beredskapshjem. Bufetat melder at de har et godt samarbeid med Nøtterøy/Tjøme, og fylkesmannen har ingen bekymringer. Kommunen har lyktes i rekruttering av nødvendig kompetanse for å ta over de ulike ansvarssoppgavene. Tross høyt arbeidstempo viser de til stabilitet i tjenesten og svært få

ansvar oppgaver. Press på arbeidstemp, viser de til stabilitet i tjenesten og styrke i sykmeldinger. Direktoratet vurderer at barnevernstjenesten er proaktiv med kontinuerlige evalueringer av seg selv, og at de ved behov gjennomfører hensiktsmessige organisatoriske endringer. I tillegg er de den forsøkskommunen som tar ekstra initiativ til samhandling med øvrige forsøksaktører, inkludert direktoratet.

Alta opplever fortsatt store utfordringer knyttet til sykemeldinger og vakante stillinger. Ved forrige rapportering fra direktoratet (tilleggsrapportering av 29.11.17) ble for dårlig oppfølging av nyansatte identifisert som en av de største utfordringene. Det er iverksatt tiltak for å bedre dette, og etter overtidsarbeid og innleid bistand fra privat aktør, har de redusert andelen fristbrudd i undersøkelsessaker fra 70 prosent første halvår til 57 prosent andre halvår 2017. Fylkesmannen understreker fortsatt betydelige avvik. De rapporterer at økonomi er en risikofaktor i forsøket. På kompetanse har de også betydelige avvik fra øvrige tjenester som krever ekstra oppfølging.

Direktoratet er bekymret for at de iverksatte tiltakene foreløpig ser ut til å ha hatt lite effekt, og ønsker fortsatt hyppig oppdatering og vurdering fra fylkesmannen. Risikoområdene i forsøket er også de samme som var kjent før kommunen ble med i forsøksordningen. På grunn av utfordringene i tjenesten har det så langt vært liten kapasitet i tjenesten til å komme i gang med de største oppgave- og ansvarsområdene som skal overtas. Vi anser det som viktig at de definerte risikoene følges med gode nok tiltak, slik at kommunen kommer i gang med de oppgavene som følger av forsøket. Både kommunen selv og fylkesmannen har meldt at fosterhjemsarbeidet ikke har fått prioritet før nå. De har løst behovet for fosterhjemstiltak ved å kjøpe fra de private leverandørene som finnes i regionen (Aleris ungplan & BOI og Fyrlykta). Denne typen kjøp krever en særskilt kompetanse, og det vurderes derfor som et nyttig tiltak at det for forsøkskommunene er etablert samarbeid med Enhet for inntaksstøtte knyttet til enkeltkjøp. Bufetat og Alta rapporterer at de har et jevnlig og godt samarbeid, og et positivt samarbeid om fosterhjemrekruttering.

*Utgis av Barne- og likestillingsdepartementet tidlig i 2018.

Delmål 5.3: Rettssikkerhet for barn, ungdom og familiene deres

Norge har et lowerk som gir gode rammer for ivaretagelse av rettssikkerheten for barn, unge og familiene deres. Det er likevel en utfordring at lowerket ikke alltid blir forstått og praktisert på rett måte. Direktoratet har derfor i 2017 fortsatt arbeidet med å etablere seg som et juridisk kompetansemiljø, og samarbeider tett med fylkesmannsembetene for å sikre at regelverket blir forstått og praktisert riktig i tjenestene.

Under dette delmålet omtales arbeid med tolkningsuttalelser og regelverksavklaringer, rundskriv og retningslinjer, medvirkning og bruk av tvang i barnevernsinstitusjoner.

Tabell 10 Styringsparametere for delmål 5.3

Styringsparameter 2017	Resultatkrav 2017	Resultat 2017
S 5.3.1: Mulighet til å	R 5.3.1.a) Dokumenterte	Det ble i 2017 jobbet med å

medvirke for barn ved inntak til, og på statlige, ideelle og private institusjoner og statlige fosterhjem.	R 5.3.1.b) Gjennomførte brukerundersøkelser der medvirkning i inntaksfasen og under oppholdet inkluderes.	presisere medvirkning i rutinene for inntak. Rutinene implementeres i 2018. I 2017 ble det utarbeidet brukerundersøkelse for alle statlige og private institusjoner. Brukerundersøkelsene implementeres i 2018.
S 5.3.2 Lukking av avvik etter Fylkesmannens tilsyn i Bufetat.	R 5.3.2 Avvik lukkes i henhold til plan, jf. Helsetilsynets retningslinjer for oppfølging og avslutning av tilsyn ved lovbrudd i virksomheter.	Alle brudd på bistandsplikt og forsvarlig omsorg og behandling er lukket innen fristen.

Tolkningsuttalelser og regelverksavklaringer

En lik forståelse av regelverket og klarhet i hvilke krav fylkesmannsembetene kan stille til kommunene vil bidra til å styrke rettsikkerheten til barn og deres familier, og sikre likeverdig behandling uavhengig av bosted. Direktoratet ser det derfor som en sentral oppgave å gjøre regelverket mer kjent og tilgjengelig, og har prioritert å avklare henvendelser om uklarheter i regelverket fra landets fylkesmannsambeter, barnevernstjenester og statlig barnevern. I 2017 har direktoratet avgitt 23 tolkningsuttalelser og tilbakemeldingene har vært gode. Uttalelsene har både blitt tilgjengeliggjort digitalt i [direktoratets regelverksportal](#), og sendt direkte til sentrale aktører med ansvar i norsk barnevern. Antall henvendelser og tilbakemeldingene viser at det er et stort behov for et sterkt juridisk kompetansemiljø som kan bidra med raske avklaringer av høy kvalitet. Direktoratet har også samarbeidet tett med departementet for å kunne gi avklaringer i prinsipielle problemstillinger.

Rundskriv og retningslinjer

Et av de viktigste pedagogiske virkemidler direktoratet har for å gi felles kunnskap og forståelse i barnevernstjenesten er rundskriv og retningslinjer. Av arbeider i 2017 med særlig relevans for barns rettssikkerhet vil vi trekke fram følgende:

- Direktoratet har i 2017 revidert og videreutviklet [retningslinjer for saksbehandling i barnevernstjenesten](#). Det er brukt mye ressurser på implementering, og retningslinjene vil være et sentralt bidrag til å styrke kvaliteten i saksbehandlingen og rettssikkerheten til barn, unge og deres familier.
- Direktoratet har samarbeidet med Politidirektoratet om føringer for samhandling når vold eller seksuelle overgrep oppdages eller mistenkes. Retningslinjene skal gi en anbefaling av hva som er god praksis i slike saker, og senke terskelen for samarbeid mellom politi og barnevernstjenesten. Anbefalingene vil ha stor betydning for Fylkesmannens tilsyn og kravet til en forsvarlig saksbehandling. Retningslinjene sendes på høring våren 2018.

Medvirkning og bruk av familieråd

For å gi et godt og forsvarlig tilbud til alle barn og unge, er det en forutsetning at barn og

For å gi et godt og forsvarlig tilbud til alle barn og unge, er det en forutsetning at barn og unges rett til medvirkning inngår som en integrert del av tjenestene i både kommunalt og statlig barnevern. I fortsettelsen av arbeidet etter Ida-rapporten, andre tilsynsrapporter og i samarbeid med brukerorganisasjonene, er det i Bufetat iverksatt tiltak for å bedre reell medvirkning for barn og unge. I standardisert forløp for omsorgsinstitusjoner som implementeres i alle regioner, legges det føringer på involvering og dokumentering av barnets stemmer fortløpende gjennom ukentlige omsorgssamtaler, og månedlig gjennomgang og registrering av brukermedvirkning. Direktoratet har i 2017 gitt tilskudd til Forandringsfabrikkens prosjekt *Mitt liv*, med utviklingsarbeider rettet mot kommunale barnevernstjenester og mot institusjon. Sistnevnte prøves ut i flere av Bufetats regioner.

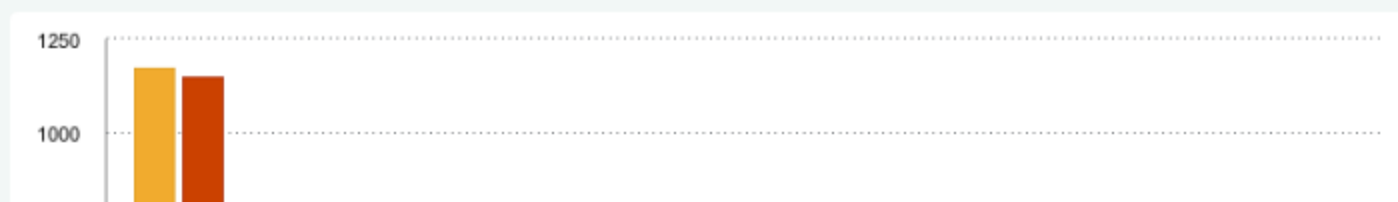
Familieråd er et virkemiddel for å mobilisere ressurser i barnets nettverk for å finne gode løsninger når et barn har behov for hjelp. Bufetat har ansvaret for å gi kommunene opplæring i bruk av familieråd, og tilbyr familierådscoordinatorer for å bistå i arbeidet. Familieråd bidrar til medvirkning på en god måte, og det er Bufetats ambisjon at familieråd skal være en sentral metode i arbeidet med å finne gode løsninger for hvert enkelt barn. I 2017 ble familieråd i størst grad benyttet i arbeidet med å finne fosterhjem i slekt og nettverk, men familieråd blir også mer og mer utbredt i akuttsaker og i videreføringsarbeidet fra institusjon. Fosterhjemstjenesten har etablert et tett samarbeid med kommunene i mange regioner for å bruke familieråd i rekrutteringen. Fra høsten 2017 har regionene startet arbeidet med å prøve ut familieråd i familievernet i arbeidet med familier med fastlåst høyt konfliktnivå. Det vil være en prioritert oppgave å videreutvikle kvalitetssikringen av familierådsarbeidet i 2018, spesielt med tanke på koordinators rolle. I tillegg vil det utarbeides mer presise rapporteringskrav som kan synliggjøre effekten av familierådsarbeidet i aktiviteten og sikre medvirkning og deltakelse for barn og ungdom.

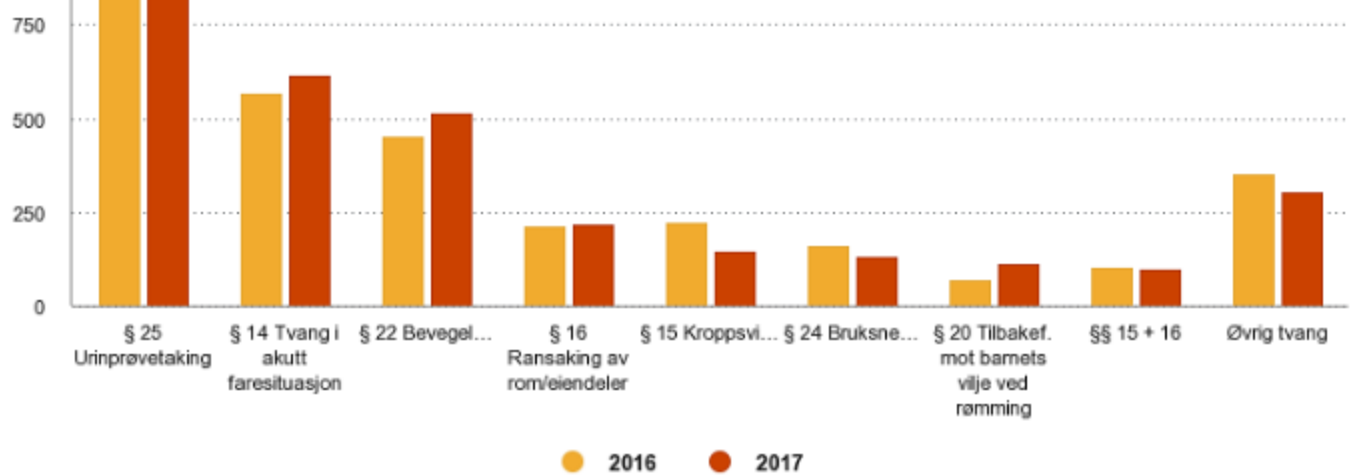
Bruk av tvang i barnevernsinstitusjoner

I de tilfeller hvor institusjonsansatte anvender tvang overfor beboere skal vedtaket protokollføres, begrunnes og forelegges Fylkesmannen.

Totalt var det en reduksjon i antall tvangsprotokoller i de statlige institusjoner siste året, men det er store variasjoner mellom regionene. Nær 35 prosent av tvangsprotokollene var knyttet til urinprøvetaking. Den mest inngripende form for tvang er i akutt faresituasjon, jf. § 14 i rettighetsforskriften, og antallet protokoller har økt sammenlignet med 2016. Flere ungdommer som plasseres i barnevernsinstitusjoner har atferdsuttrykk der aggresjon og vold er en del av handlingsmønsteret. For Bufetat samlet hadde 33 barn i statlige institusjoner fem eller flere tvangsprotokoller etter § 14 i 2017, noe som er på samme nivå som 2016. Barn med mange tvangsprotokoller blir fulgt opp særskilt, og regionene rapporterer til direktoratet hvert tertial. For barn som bor i private institusjoner startet registrering av bruk av tvangsprotokoller i BiRK først fra i 2. tertial 2017. Dette er dermed usikkerhet knyttet til datakvaliteten.

Figur 6 Tvangsprotokoller i statlige institusjoner

Kilde: Bufdir

Institusjonene må ha oppmerksomheten rettet mot forhold som fremmer trygghet og sikkerhet. Spisskompetansemiljøet for trygghet og sikkerhet er etablert i Region øst og har ansvaret for innhold og struktur i grunnopplæring til samtlige statlige institusjoner og omsorgssentre i Bufetat. Grunnopplæringen handler i stor grad om å forebygge og å bruke tvang på en korrekt og god måte. Risikovurderinger, forebygging av tvang og håndtering av tvang når det er nødvendig er sentralt i opplæringen. Det er utviklet et digitalt opplærings- og undervisningsopplegg for å styrke ansattes kompetanse slik at konflikthfulle situasjoner kan forutses, forebygges og håndteres på en god måte. Spisskompetansemiljøet har også videreutviklet fysiske metoder og teknikker for beskyttelse, og hvor prinsippet om minste inngripende tiltak er lagt til grunn. Implementeringsarbeidet skal foregå over en tre-årsperiode, og er godt i gang i alle regioner.

Til tross for at Bufetat har høy oppmerksomhet på å kartlegge uønsket tvang og tilrettelegge for kunnskap blant de ansatte i private institusjoner de senere år, gjenstår det fortsatt arbeid knyttet til implementering av rutiner for rapportering/tilbakemelding og systemoppfølging av private leverandører på dette området.

Det pågår også et arbeid med å forenkle maler for vedtak og protokoll ved bruk av tvang (O 5.3.1) som vil bli ferdigstilt innen utløpet av februar 2018.

Sentralmyndighet for Haagkonvensjonen 1996

Sentralmyndighetens hovedmål er å styrke håndteringen av internasjonale sivilrettslige saker om beskyttelse av barn, samt å bidra til godt samarbeidsklima med utenlandske myndigheter i internasjonale barnevernssaker. Vi skal være tilgjengelige og gi god og rask bistand og veiledning i konvensjonssaker og i internasjonale barnevernssaker med tilknytning til land som ikke er konvensjonsmedlemmer (ikke-konvensjonssaker).

Direktoratet vurderer å ha god måloppnåelse gjennom håndtering av en stor mengde saker, med hovedvekt på barnevern over landegrensene. Konvensjonen og håndtering av sakene styrker rettssikkerheten for barn i tilfeller der en tidligere ikke hadde noe internasjonalt regelverk eller koordinerende enhet som kunne bistå. Direktoratet gir god bistand og omfattende veiledning i sakene vi håndterer. Tilgjengelighet og kvalitet på bistanden har vært høyt prioritert og er viktig som en nyetablert sentralmyndighet. Den største utfordringen i 2017 har vært for lang saksbehandlingstid på grunn av det høye sakstallet og det omfattende veiledningsbehovet vi erfarer.

Tabell 11 Oversikt over nye saker

Oversikt over nye saker	Totalt 2017
Konvensjonssaker fra Norge til utlandet	89
Konvensjonssaker fra utlandet til Norge	38
Totalt antall konvensjonssaker:	127
Ikke-konvensjonssaker fra Norge til utlandet	14
Ikke-konvensjonssaker fra utlandet til Norge	3
Totalt antall ikke-konvensjonssaker:	17
Totalt antall nye saker 2017	144

Sentralmyndigheten har i 2017 mottatt totalt 144 nye saker. Dette inkluderer både saker med land som er tilsluttet, og som ikke er tilsluttet, konvensjonen. Konvensjonssakene utgjør totalt 127 saker. Av samtlige saker mottatt i 2017 utgjør 103 saker fra Norge til utlandet, mens 41 er saker fra utlandet til Norge. Veiledning utgjør en betydelig del av den totale arbeidsmengden, men rene veiledningssaker registreres ikke i statistikken.

Tabell 12 Oversikt over sakstyper

Overordnet sakstype blant saker mottatt hos sentralmyndigheten	Totalt 2017
Barnevern	130
Barnelov	8
Barnebortføring	3
Vergemål eller beskyttelse av barns eiendom	3
Totalt 2017	144

Som det framgår av tabellen over, utgjør barnevernssakene over 90 prosent av saksmengden.

For at konvensjonen skal ha den ønskede effekten å styrke barns rettssikkerhet, er kunnskap om konvensjonen avgjørende. Sentralmyndigheten har derfor jobbet aktivt for å bidra til økt kunnskap om konvensjonen hos ulike offentlige myndigheter som fylkesmenn, domstoler, fylkesnemnder og barnevernstjenester.

Videre er godt samarbeid med utenlandske myndigheter svært viktig i vårt arbeid. Vi har jobbet aktivt for et godt samarbeid i saker som gjelder barnevern over landegrensene ved en rekke møter med utenlandske myndigheter, enten med vedkommende lands sentralmyndighet eller med ulike lands ambassader i Oslo. Spania skiller seg ut som det enkeltlandet vi har flest saker med, og det er til enhver tid et høyt antall nordmenn som er bosatt eller oppholder seg i Spania. Vi har derfor jobbet særskilt mot dette området i år, gjennom flere møter med spanske barnevernsmyndigheter på departementsnivå og regionalt nivå, i tillegg til møter med norske skoler i Spania og med Sjømannskirken.

Når det gjelder det pågående arbeidet med revidering av rundskriv Q-42/2015 (Tildelingsbrev 2016 tillegg nr. 6), er arbeidet forsinket. Vi viser til tidligere rapporteringer og dialog med departementet.

Annet sentralt og tverrgående arbeid

Bufdir har en del sentrale og tverrgående oppgaver og oppdrag som ikke naturlig sorterer under ett av hovedmålene fra Tildelingsbrevet. Slike områder som har med Bufdirs faglige arbeid å gjøre omtales her, mens styringsoppgavene omtales under del 4. For oversikt over gjennomførte brukerundersøkelser, se vedlegg 8.

Statistikk- og kunnskapsutvikling

Som fagdirektorat skal Bufdir bidra til kunnskapsutvikling på fagområdene våre, og gjøre denne kunnskapen tilgjengelig for tjenesteytere, beslutningstagere og allmennheten. Kunnskapsutvikling innebærer å skaffe relevant kunnskap, gi råd, informere og å veilede på fagområdene våre. Vi har lagt vekt på utvikling av statistikk i 2017, da vi ser at dette er viktig for kunnskapsutviklingen på våre områder. Les også mer om kunnskapsutviklingen i Bufdir under temaet forskning og utvikling.

Arbeid med statistikk og analyse har hatt høy prioritet i 2017. I arbeidet har vi særlig prioritert å utvide statistikk om tjenesteapparatet, diskrimineringsgrunnlagene, utvikling av kommunestatistikk og videreutvikling av Bufdirs datavarehus. I tillegg til utvikling, har formidling av statistikk stått sentralt.

Hovedmålgruppen for Bufdirs statistikkutviklings- og formidlingsarbeid er beslutningstakere, og da særlig i kommunene. Representanter fra kommunesektoren har uttrykt til Bufdir at de ønsker indikatorer brutt ned på kommunenivå, slik at de får et overordnet bilde av status i egen kommune, og kan sammenligne både med andre kommuner og seg selv over tid. Statistikk og indikatorer på kommunenivå er derfor et viktig satsingsområde for Bufdirs statistikkarbeid. I 2017 lanserte vi [kommunemonitor på barnevernsfeltet](#) som inneholder relevante indikatorer med tall for alle landets barnevernstjenester. Indikatorene dekker temaområdene kapasitet, kvalitet og økonomi i barnevernet i tillegg til relevante bakgrunnsvariabler om situasjonen i kommunen. Vi har fått tilbakemeldinger om at monitoren er nyttig og brukervennlig. I 2018 fortsetter vi å utvikle kommuneindikatorer på områdene nedsatt funksjonsevne og oppvekst, og kommunemonitoren for barnevern vil bli videreutviklet. Kommunemonitorene skal tilgjengeliggjøre styringsdata, og slik bidra til at kommunene kan ta velinformerte valg og beslutninger. Les mer om dette under delmål 3.1, under nedsatt funksjonsevne.

I 2017 har vi lansert nasjonale [indikatorer om kjønnslikestilling](#) og statistikk og indikatorer om [universell utforming i bolig og bygg](#). Vi har også digitalisert rapporteringen fra [krisesentrene og sentrene mot incest og seksuelle overgrep](#). Vi har et godt samarbeid med andre myndigheter om å utvide statistikkgrunnlaget for Bufdirs fagområder. SSB er en særlig viktig samarbeidspartner for direktoratet på dette området, og vi samarbeider med dem gjennom flere fora som relasjonsmøtene, KOSTRA-arbeidsgrupper og deltakelse i samordningsrådet. Bufdir bidrar også med finansiering til en likestillingskoordinator hos SSB.

Utviklingen av Bufdirs datavarehus fortsetter, og i 2017 har vi tilrettelagt flere fagsystemer og datakilder for datavarehuset, blant annet personaldata (SAP) og kommunenes halvårsrapportering. Data og statistikk fra kommunenes halvårsrapportering er nå tilgjengelig i en egen rapporteringsbank for kommuner og fylkesmenn. Innføring av datavarehus skal bidra til å redusere manuelt arbeid med sammenstilling av statistikk og redusere bruken av «skyggesystemer». Datavarehuset er spesielt egnet til å systematisere historiske data og generere faste rapporter på bakgrunn av disse. Datavarehuset skal være den foretrukne datakilden i direktoratet og i regionene ved faste rapporteringer. Økt bruk og eksponering av data vil på sikt bidra til å bedre datakvaliteten i fagsystemene.

I 2017 startet opplæring og kursing i bruk av datavarehuset. Etaten skal gis god teknisk støtte fra Bufdir til å utvikle egne rapporter. Dette arbeidet vil fortsette i 2018. Data fra barnevernssystemet BiRK skal være på plass i 2018 og antallet brukere av datavarehuset vil da øke betydelig.

Kunnskaps- og kompetanseformidling innen hvert av direktoratets fagområder

Direktoratet er et nasjonalt kompetansemiljø og en faglig premissleverandør for utviklingen på våre fagområder. Det innebærer å gjøre relevant og aktuell informasjon og kunnskap tilgjengelig. Våre nettsider er en viktig kanal for formidling av kunnskap, både på de ulike fagområdenes temaside og gjennom Nettbiblioteket. Her formidles blant annet faglige anbefalinger og retningslinjer, regelverksfortolkninger og forskningsrapporter. Formidling av kunnskap gjennom tall og statistikk står også sentralt, noe som er nærmere omtalt i avsnittet over. Direktoratet formidler nyheter, relevant kunnskap og informasjon om kommende aktiviteter gjennom egne Facebook-sider på fagområdene våre. Det sendes også ut jevnlig nyhetsbrev om barnevern, nedsatt funksjonsevne og universell utforming til relevante interessenter. Familievernstjenesten mottar også nyhetsbrev fra direktoratet.

Direktoratet formidler innhold og retning på sentralt arbeid i ulike fora og på ulike møtearenaer (se også omtale under de ulike målene). På barnevernsområdet har informasjon om tiltak innenfor satsinger som kompetansesatsingen og helsesatsingen, arbeidet med et kvalitetssystem, ulike retningslinjer og veiledere, samt sentralmyndighetens rolle og oppgaver vært viktig i formidlingen. Sentrale aktører og samarbeidspartnere som KS, NOBO, Fylkesmannen, bruker- og fagorganisasjoner, kompetansesentre, samt i stadig sterkere grad UH-sektoren, er eksempler på noen slike formidlingsarenaer for direktoratet.

Direktoratet har også arrangert større konferanser for å formidle kunnskap på våre områder. I 2017 arrangerte Bufdir en større konferanse om akuttarbeid i kommunalt barnevern, for å fremme samarbeid og heve kunnskap om tilgrensende tjenesters utfordringer og kompetanse. På oppvekstkonferansen i 2017 var barnefattigdom, og effekten av økende økonomiske forskjeller på unges liv, tema. Under Arendalsuka markerte direktoratet seg med et oppfølgende arrangement til oppvekstkonferansen om konsekvenser av økende barnefattigdom. I tillegg hadde vi et arrangement om minoriteter i barnevernet, der hensikten var å få en mer faktabasert debatt omkring tematikken. Dette var arrangementer med stor medieoppmerksomhet som bidrar til å øke kunnskapen om aktuelle og betydningsfulle temaer. Gjennom slike arrangementer er ambisjonen å formidle kunnskap og bli mer synlig

som fagdirektorat på våre områder.

Samarbeid med kommunene, andre sektorer og mellom tjenester

Bufdirs fagområder dekker et bredt spekter av tjenester og sektorer, og samarbeid med andre myndigheter, kommuner og tjenesteytere er derfor sentralt. For eksempel er Bufdir fagdirektorat på oppvekstfeltet, og sektorer som helse, utdanning osv. er sentrale samarbeidspartnere. Bufdir bidrar i 0-24-samarbeidet sammen med andre relevante myndigheter. Målet med 0-24-programmet er økt samordning mellom tjenestene for bedre å hjelpe unge som faller utenfor. Les mer om dette under delmål 4.1. På barnevernsområdet er det også behov for koordinert innsats på tvers av sektorer. I 2017 har vi derfor jobbet for å forbedre samordningen mellom barnevern, skole og helse. Les mer om dette under delmål 5.2.

Direktoratet forvalter tilskudd til systematisk identifikasjon og oppfølging av utsatte barn. Formålet med tilskuddsordningen er å stimulere kommunene til å utvikle gode verktøy for tidlig innsats og helhetlig hjelp til barn som lever i familier med utfordringer knyttet til psykisk helse, rus, vold og andre risikofaktorer. Utvikling av tverrsektorielle modeller skal bidra til å systematisere, forankre og samordne kommunenes arbeid med barn på tvers av tjenester og nivåer. Barn med behov for hjelp skal fanges opp tidlig og sikres riktig, koordinert og langsiktig oppfølging. Samhandling til beste for det enkelte barn står i sentrum. Modellen skal gi ansatte og ledere gode verktøy i arbeidet, og bidra til systematisk og langsiktig innsats på tvers av sektorer for å bedre barns oppvekst i kommunen. Kommuner som mottar tilskudd får faglig veiledning fra Bufdir underveis i prosjektperioden i form av nettverkssamlinger og individuell veiledning. Totalt 60 kommuner har mottatt støtte under tilskuddsordningen siden oppstart høsten 2015.

Tilbakemeldinger fra kommunene viser at tilskuddsordningen har bidratt positivt til arbeid med målgruppen. Gjennom modellutviklingen har kommunene fått oversikt over rutiner og verktøy som brukes i tjenestene, og mange kommuner har evaluert praksis og metoder i arbeidet med utsatte barn. Flere kommuner har gjennomført felles kompetanseheving, og opplever at dette har vært nyttig og viktig for å øke samhandlingskompetansen. En rekke kommuner har også videreutviklet eller etablert tverrfaglige møteplasser for å styrke samhandlingen. I kommuner der øverste ledelse har vært engasjert i prosjektet, har dette bidratt til bedre måloppnåelse og forankring av planer for videreføring. Modellarbeidet har også bidratt til å avdekke behov og mangler i kommunens eksisterende arbeid.

Forskning og utvikling

Direktoratet vurderer kontinuerlig behovet for å sette i gang nødvendig kunnskapsutvikling for å ivareta fagdirektoratsrollen innenfor alle våre ansvarsområder. Vi setter også i gang forskning og evalueringer som grunnlag for tjenesteutvikling, jobber med fag- og metodeutvikling og evaluerer effekter av tiltak og virkemidler.

For å sikre at departementet når sine mål for forskningsarbeidet på barnevernsområdet har Bufdir prioritert og igangsatt forskningsoppdrag rettet mot å utvikle kvaliteten i barnevernet, samt at forskning i et minoritetsperspektiv har stått sentralt. Bufdir har de siste årene også bidratt til å styrke kunnskapsgrunnlaget når det gjelder foreldreveiledning og andre

foreldrestøttende tiltak, og bygget kunnskapsgrunnlaget om hatefulle ytringer.

I 2017 har vi satset på å dreie forskningen mot større og mer langsiktige studier. For å arbeide bedre og mer helhetlig med FoU-arbeidet, har vi påbegynt et arbeid med å samle direktoratets årlige FoU-planer og forsøke å standardisere og forbedre hvordan vi arbeider med slike planer.

Bufdir er opptatt av at resultatene fra FoU- og evalueringsprosjekter blir tatt i bruk. Vi utvikler derfor faglige anbefalinger og retningslinjer og formidler kunnskapen til relevante interne og eksterne parter. Dette gjøres blant annet gjennom Bufdir.no, elektroniske nyhetsbrev, fagartikler i tidsskrifter og seminarer.

Tilskuddsordninger

På flere av våre områder er det utfordrende å vurdere om aktiviteter og tiltak har ønskede bruker- og samfunnseffekter. Direktoratet har utarbeidet en rapport på effekt og måloppnåelse til departementet på familie- og oppvekstområdet, herunder vurdering av syv tilskuddsordninger. Vi mener at rapporten, sammen med annen erfaringskunnskap og kunnskap fra forskning på feltet, gir oss god informasjon om effekt, og vi kan foreløpig si at tilskuddsordningene i stor grad har effekt for målgruppene.

Forenklinger og effektivisering for brukerne og forvaltningen er et løpende arbeid, og vi har i 2017 vurdert og gitt flere innspill på mulige forenklinger. Det er gjort tilpasninger av en rekke tilskuddsordninger, og krav og regelverk til tilskuddsmottakerne er standardisert.

I tillegg til videre standardisering, har direktoratet effektivisert tilskuddsforvaltningen ved hjelp av digitalisering. Videreutvikling av Insights grants (digitalt system for søknader, saksbehandling og rapportering) var en sentral del av dette. Forbedret funksjonalitet for brukeren (tilskuddsmottaker/-søker) er viet spesiell oppmerksomhet. Direktoratet mener at vårt system for å håndtere tilskuddsforvaltningen er funksjonelt, fleksibelt og robust. Kombinert med et sterkt fagmiljø på tilskudd vil dette framover gi en kostnadseffektiv tilskuddsforvaltning som ivaretar lover og reglement på området.

Interessen for tildelinger av tilskudd, og eksempler på gode tiltak og prosjekter, har fortsatt å øke i 2017. Direktoratet utarbeider flere oversikter og eksempler til departementet enn tidligere på tilskuddsområdet. Vi produserer også flere oversikter og faktaopplysninger til bruk i ulike prosesser og utredninger hos en rekke aktører. I 2017 har dette krevd mer ressurser enn tidligere i direktoratet. Når antall søkere på ulike tilskuddsordninger samtidig øker, har dette til tider vært krevende å håndtere.

Implementering av digitalt saksbehandlingssystem medvirket til at tildelingen på enkelte tilskuddsordninger ble senere enn ønsket i 2017. Flere søkere gir tydelig tilbakemelding om at de ønsker midler utbetalt tidligere, en tilbakemelding vi har forståelse for. Bufdir har i løpet av 2017 tatt grep for å forbedre situasjonen i 2018. Direktoratet vil også anbefale at tilskuddsordninger med høyt antall søkere gjøres flerårige. Dette vil redusere det årlige saksbehandlingsvolumet, men også gi tilskuddsmottakere en større grad av forutsigbarhet.

Se vedlegg 4 for utkwittering av øvrige rapporteringskrav fra tildelingsbrevet.

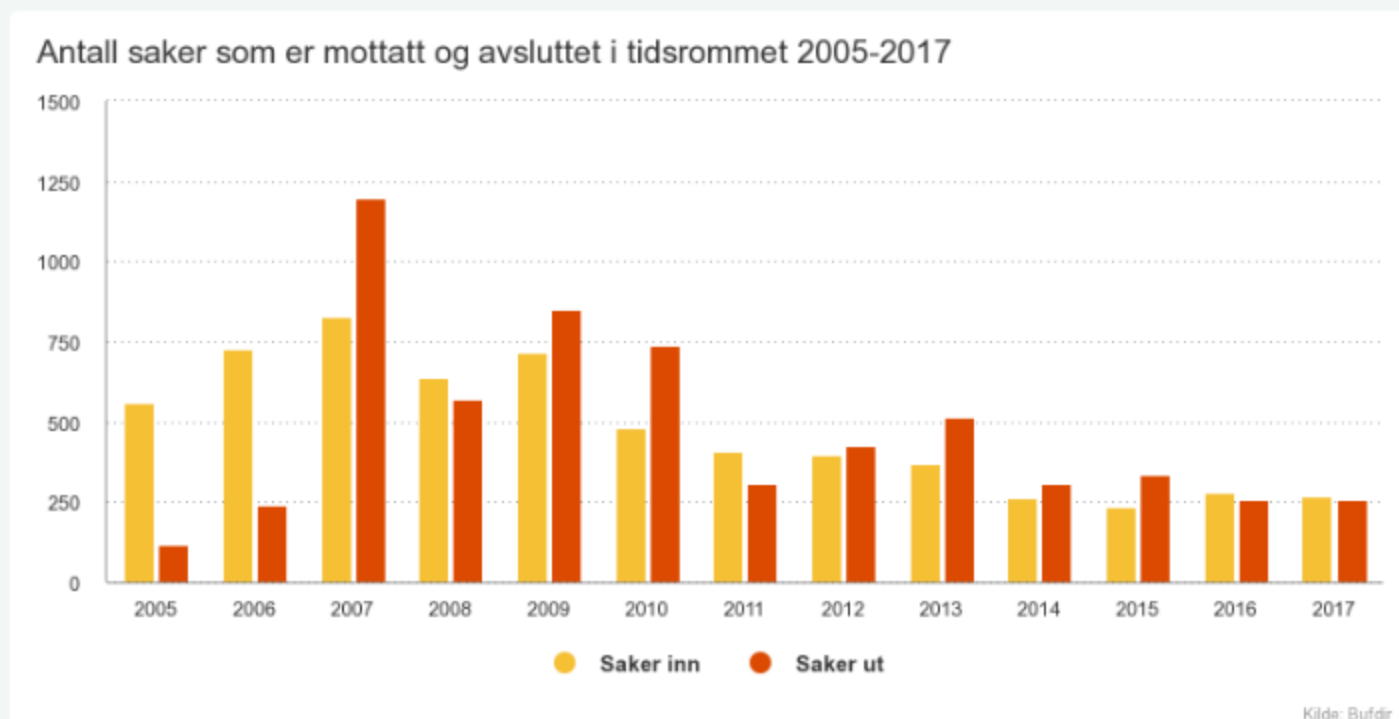
Rettsferdsvederlag

Bufdir forbereder og gir anbefalinger i saker om rettsferdsvederlag som gjelder barnevern, adopsjon og familievern. Barnevern er tema i flertallet av sakene. [Les mer om rettsferdsvederlag.](#)

I 2017 mottok Bufdir til sammen 267 nye saker om rettsferdsvederlag, og ferdigbehandlet 259. Målet har vært å behandle alle saker innenfor 12-13 måneder. Ved utgangen av 2017 hadde vi 263 saker i restanse og kun 12 av restansene var eldre enn ett år. Vi er fornøyd med at økningen er mindre enn vi varslet tidligere i år, og med en gjennomsnittlig saksbehandlingstid på 12,9 måneder er vi innenfor målsettingen.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for saker etter [Stortingsmelding nr. 24 \(2004-2005\)](#) var 11,3 måneder i 2017. Det er innenfor målet om 12 måneder, men nesten en dobling fra 2016-nivå. Hovedårsaken til at saksbehandlingstiden har gått opp er at vi i 2017 ikke har prioritert disse sakene foran andre. I og med at det nå er få saker av denne typen, gir hver sak også et stort utslag på gjennomsnittlig saksbehandlingstid. Vi er derfor fornøyde med at saksbehandlingstiden er innenfor 12 måneder.

Figur 7 - Antall rettsferdsvederlagssaker som er mottatt og avsluttet i tidsrommet 2005-2017

Våre erfaringer

Basert på vår behandling av rettsferdsvederlagssakene, ser vi at det er noen forhold som er viktig at er til stede i barnevernets arbeid. Barnevernets tilsyn i hjem, og fylkesmannens tilsyn på institusjon, må sikre barn og ungdom en mulighet til å varsle om kritikkverdige forhold. Det er viktig at det er lagt til rette for gode og trygge samtaler med barn og sikre at de deltar i egen sak. Ansatte på institusjon må kjenne til lov og rettighetsforskrift for å unngå nye overtramp mot sårbar ungdom. Vi mener det har vært en utvikling i positiv retning for barns muligheter til medvirkning, og kjennskap til lov og rettigheter blant institusjonsansatte, særlig de siste ti årene.

Tendensen fra tidligere år har vært at de fleste sakene omhandler påstander om at barnevernet ikke har gjort nok, eller kom for sent inn med hjelp. Denne tendensen har

fortsett i 2017. Vi ser at barnevernet har vært for passive, selv etter det er meldt om alvorlige bekymringer knyttet til søkers omsorgssituasjon. I tillegg går det igjen at barnevernet i mange saker har for stor tillit til foreldre, og barna dermed blir boende for lenge i hjemmet under skadelige forhold. Det er fortsatt få søknader som dreier seg om at barnevernet har grepet inn i omsorgssituasjonen uten tilstrekkelig grunnlag.

De nyere sakene har utfyllende dokumentasjon, og vi kan slik se at kravet til skriftlighet og etterprøvnbarhet i barnevernet har økt det siste tiåret. Vi mener også at kvaliteten i barnevernets arbeid generelt er blitt høyere. Dette ser vi blant annet ved at barnet i større grad kommer i fokus, det er økt kunnskap om skadene av ulike former for omsorgssvikt og ved at bredden av tilbud er blitt større. Vi ser også at innvilgelsesprosenten er noe lavere i de nyere sakene.

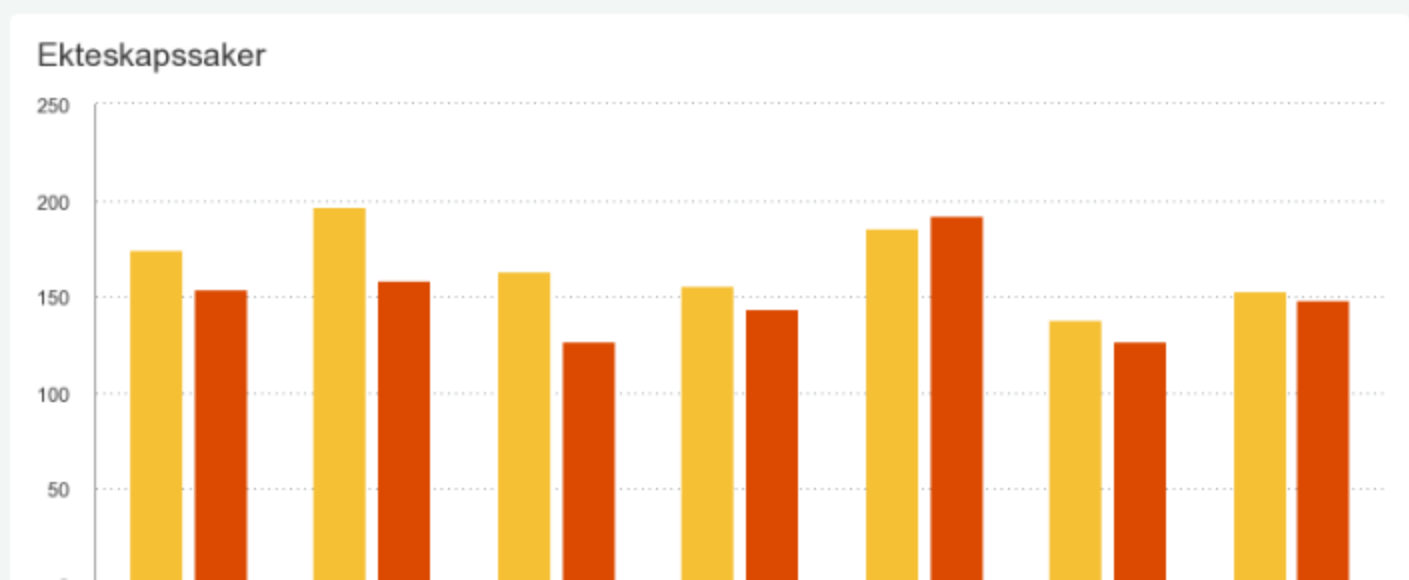
Kritikken mot institusjonene er svært variert, fra de som har opplevd for strenge regimer med krenkende behandling, isolering og ulovlig tvangsbruk til de som mener det var mangelfull kontroll, grensesetting og oppfølging. I de få sakene fra etter 2004 hvor det er innvilget vederlag, har grunnlaget vært ulovlig tvangsbruk og isolering av ungdommer. I disse sakene har også forholdene ungdommene har påpekt vært dokumentert og kritisert i tilsynsrapporter fra Fylkesmannen.

Sakene med kritikk knyttet til opphold i fosterhjem etter 2004 inneholder ulike påstander. Søkere kritiserer fosterhjemmet for blant annet manglende omsorg og kjærlighet, alkoholmisbruk, forskjellsbehandling i forhold til biologiske barn, og ulike psykiske overgrep. Noen mener penger som var ment for dem ble tatt av fosterforeldrene, og at fosterforeldrene kun hadde søker hos seg av økonomiske grunner. Bufdir har ikke anbefalt vederlag for forhold i fosterhjem etter 2004.

Ekteskapsfeltet

Bufdir behandler enkeltsaker etter ekteskapslov, brudvigjingslov og anerkjennelseslov på vegne av departementet. Bufdir har også en rolle som nasjonalt kompetansemiljø på ekteskapsloven. Mye av utviklingsarbeidet i 2017 har vært relatert til overføringen av vigselsrett til kommunene, samt å gi faglig bistand til digitaliseringsprosesser på ekteskapsfeltet.

Figur 8 - Antall ekteskapsaker som er mottatt og avsluttet hvert år i perioden 2011-2017

Saker inn

Saker ut

I 2017 mottok vi blant annet

- 53 søknader om ekteskapsattest for inngåelse av ekteskap i Tyskland
- 82 klagesaker om separasjon og skilsmisse, inkludert anerkjennelse av skilsmisse
- 5 klagesaker om anerkjennelse av utenlandske ekteskap etter el § 18a.

Informasjon om andre lands ekteskaps- og skilsmiseregler på nett

Bufdir lanserte en [informasjonsbase](#) i 2017 som gir opplysninger om andre lands ekteskaps- og skilsmiseregler, samt hvilke dokumenter som kan kreves fremlagt fra de enkelte landene. Vi venter på opplysninger fra ca. 20 land før vi kan ferdigstille basen. Informasjonsbasen har fått god mottakelse fra brukerne, som i hovedsak er saksbehandlere hos fylkesmennene, og nettsidene er godt besøkt.

Digitalisering av separasjons- og skilsmisessøknader

Når det gjelder separasjons- og skilsmisessøknader, gjenstår det fremdeles å digitalisere enkelte komponenter i løsningen. I 2017 ble blant annet vitneerklæringen (tidligere «atskillelsererklæring») digital. For separasjonsprosessen gjenstår at også meklingsattestene blir digitalisert, før søknadsprosessen kan kalles heldigital. Vi har foreløpig ikke tall på landsbasis over hvor mange som benytter seg av digitale separasjons- og skilsmisessøknader, men tall fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus viser at over 60 prosent av deres søkere benytter digital søknad. Vi er fornøyd med økningen i bruk av tjenesten.

Søknader om fritak fra taushetsplikt for forskere

I 2017 mottok Bufdir seks nye søknader om innsyn i barnevernsopplysninger. Av disse ble to søknader, etter samtykke fra Rådet for forskning og taushetsplikt, innvilget. To søknader ble avslått og to søknader er fortsatt under behandling. Åtte søknader er ferdigbehandlet i 2017. En vanlig problemstilling i flere av disse sakene har vært grensen mellom hva som kan gi fritak etter forvaltningsloven og hva som krever samtykke, samt hvem som kan samtykke på vegne av barn under omsorg av barnevernet.

Del IV styring og kontroll i virksomheten

Bufdir forvalter betydelige ressurser på vegne av det offentlige, og har ansvaret for tjenester som har stor betydning både for den enkelte og for samfunnet. For å kunne ivareta vårt samfunnsoppdrag på en god måte er det derfor helt avgjørende at vi har etablert en styring og kontroll som både sikrer at vi når fastsatte mål og resultatkrav, og at driften er effektiv og gjennomføres i henhold til lov- og regelverk.

Samlet sett er vi fornøyd med resultatene for 2017, og vi vurderer at vi har tilfredsstillende styring og kontroll med driften vår. Vi har allikevel noen utfordringer knyttet til ivaretagelse av bistandsplikten og rekruttering av tilstrekkelig antall tilpassede fosterhjem. Se omtale under delmål 5.1. I tillegg har det vært økte forventninger til effektivisering og digitalisering de siste årene, noe som gjør at vi må omstille oss, tenke nytt og gjøre nye strategiske valg.

I del IV redegjør vi for vårt arbeid med styring og kontroll i direktoratet og etaten med særlig vekt på strategisk utviklingsarbeid for å møte nye krav til virksomheten. Del IV omfatter kort omtale av oppfølging av riksrevisjonsmerknader, felles statlige føringer, personellmessige og administrative forhold.

God styring og kontroll i direktoratet og etaten

Bufdir baserer sin styring av Bufetat på prinsippet om mål- og resultatstyring. De årlige disponeringsbrev til Bufetats regioner og til BSA fastsetter mål, resultatkrav, oppdrag og tildelinger. I gjennomføringen velger regionene virkemidler som i størst mulig grad bidrar til måloppnåelse og kostnadseffektiv drift. Direktoratet følger opp underliggende etat gjennom

tertial- og årsrapporter, og gjennom formelle virksomhetsstyringsamtaler. Vi har etablert porteføljestyring som et aktivt styringsinstrument i hele virksomheten i 2017 for å sikre best mulig utnyttelse av ressurser og påse at prosjektene er i tråd med våre strategiske mål.

Risikovurderinger er en integrert del av virksomhetsstyringen i direktoratet, og gjennomføres som ledd i den interne virksomhetsplanleggingen. Direktoratet foretar også risikovurderinger av målene i tildelingsbrev, større endringsprosesser, satsinger og prosjekter, og ellers når risiko og vesentlighet tilsier det. Styringen av etaten baserer seg på risiko og vesentlighet. Etaten er pålagt å risikovurdere hovedmål i disponeringsbrevet og driften på enhetsnivå, og vi har gjennomført løpende oppfølging og tilpasning av aktiviteter slik at etaten samlet har hatt god utviklingen de siste årene. For å sikre høy kvalitet i tjenestene, stabil drift og god ressursutnyttelse har direktoratet i samarbeid med etaten utviklet indikatorer for å fange opp risiko for driftsutfordringer på et tidlig tidspunkt i de statlige barnevernsinstitusjonene. Dette skal føre til at riktige tiltak blir satt inn tidlig nok, slik at utviklingen kan snus og driftsstans forhindres. For omtale av utviklingen på barnevernsområdet, se mål 5.

For å bidra til at regionene ivaretar bistandsplikten gjennomfører de hvert år en behovs- og kapasitetsvurdering. Med utgangspunkt i denne lager regionene en plan for ivaretagelse av bistandsplikten, dimensjonering og behovsvurdering som skal sikre riktig kapasitet i tjenestetilbudet. Planen inneholder en vurdering av behovet for institusjonsplasser fordelt på målgrupper, en redegjørelse for hvordan bistandsplikten på akutt skal oppfylles, og behovet for fosterhjem.

For å sikre god internkontroll i etaten, har vi gjennom Kvalitetsutviklingsprogrammet etablert tjenestebeskrivelser og standardiserte prosessbeskrivelser som fastsetter krav til våre sentrale prosesser. Vi arbeider med å innføre forløp som standard for kjernevirksomheten. Standardisering av forløp er nødvendig for å kunne digitalisere arbeidsprosessene, sammenligne kvaliteten og det er viktig for å danne grunnlag for god styring og internkontroll. Forløp er innført for akuttforløpet, inntaksforløpet og fosterhjem i barnevernet, og for meklingsforløpet i familievernet.

Vi har jobbet med å tilrettelegge for effektmålinger og erfaringsinnhenting i statlige og private institusjoner i 2017. Dette skal sikre god kvalitet i tjenestene og skal testes og implementeres i 2018. Resultatene av effektmålingene og erfaringsinnhentingene blir viktige i arbeidet med styring og oppfølging av regionene for å sikre god kvalitet i tjenestene.

Sammen med nasjonale rutiner og tydelig ansvarsdeling, vurderer vi at styringen av og kontrollen i etaten er tilfredsstillende. Allikevel har vi avdekket et forbedringspotensiale som vi vil følge opp i 2018. I 2016 gjennomførte Bufdir en større risikokartlegging som oppsummerte flere forbedringsområder i etatens internkontrollrutiner. På bakgrunn av dette gjennomførte etaten et prosjekt med bistand fra en ekstern konsulent for å bedre internkontrollen i Bufetat. Målet var å avklare ansvarsforhold og sikre etterlevelse av rutiner og standarder. Flere tiltak er slutført i 2017, og resterende tiltak på viktige områder fortsetter i 2018. Både Riksrevisjonen og Helsetilsynet har dessuten hatt landsomfattende revisjoner/tilsyn i 2017. Gjennomgangene vil gi grunnlag for fortløpende implementering av forbedringer i styringen av virksomheten.

Vi har også gjennomført et internkontrollprosjekt knyttet til godkjenning, kvalitetssikring og etterkontroll av barnevernsinstitusjoner. Direktoratet har blant annet besluttet å

etterkontroll av informasjonssikkerheten. Direktoratet har blant annet besluttet å implementere lik kontrollmetodikk i alle godkjenningsmyndighetene i Bufetat. I 2018 vil vi avgrense dette til etterfølgende kontroller av barnevernsinstitusjoner (uavhengig av eierskap), og metodikk og dokumentasjon knyttet til godkjenninger og kvalitetssikringer.

For å systematisere etatens arbeid med internkontrollen har vi også etablert en policy for interkontroll som blant annet beskriver roller og ansvar i direktoratet, BSA og regionene. Policyen fastsetter dessuten krav til periodiske interkontrollaktiviteter. I forbindelse med implementering vil Bufdir etablere et kvalitetssystem som skal gi en strukturert oversikt over de viktigste arbeidsprosessene som direktoratet og etaten har ansvaret for, dokumentere de ulike prosessene og koble disse til styrende dokumenter, rutiner og retningslinjer. Beskrivelsen av etatens arbeidsprosesser er også et viktig grunnlag i implementeringen av ny organisasjonsstruktur i Bufdir. Ivaretagelse av krav til informasjonssikkerhet

Ivaretagelse av krav til informasjonssikkerhet

Ivaretagelse av informasjonssikkerheten har vært, og fortsetter å være et satsingsområde for Bufdir. Tiltaksområder for informasjonssikkerheten har vært organisert inn i internkontrollprosjektet, og det har også i løpet av året blitt utført et betydelig arbeid med å komplettere og videreutvikle styringssystemet for informasjonssikkerheten. Dette arbeidet vil videreføres i 2018, med fortsatt fokus på periodisk rapportering internt i Bufetat, samt forankring av prosesseierskap i samsvar med ny policy for internkontroll. Utfordringsbildet for videre arbeid med informasjonssikkerheten er å få hele etaten til å ha samsvarende kvalitetsmål og rutiner for oppfølging. Det krever både tid og ressurser for å implementere endringer i en stor etat, og direktoratet er i ferd med å bygge opp dedikerte fagressurser på området. Fagkompetansen må forsterkes om vi skal lykkes med en god ivaretagelse av informasjonssikkerheten.

Det er også en utfordring og prioritert oppgave å sikre god tilgang til informasjon gjennom stabil drift og tilgjengelige informasjonssystemer. Flere situasjoner med nedetid på sentrale systemer viser at vi må forbedre oss betydelig på dette området.

Beredskapsøvelse på informasjonssikkerhet som ble gjennomført i 2017 viste at Bufetat har en god forståelse av ivaretagelse av informasjonssikkerhet og personvern, gjør gode vurderinger og evner å iverksette relevante tiltak.

Bufdir og Bufetat behandler personsensitiv informasjon som lagres i tilgangsstyrte arkivsystemer samt i fag- og støttesystemer. I tråd med kravene i personopplysningsloven har direktoratet i 2017 utviklet og etablert rutiner som fastsetter krav til håndtering og oppbevaring av informasjon, og som tydeliggjør ansvar for å følge opp at kravene etterleves. Følgende tiltak er iverksatt:

- Styrking av kompetansen og utøvelsen av rollen som systemeier. Dette arbeidet vil videreføres i 2018. Vi vil også arbeide med videre klassifisering av informasjon og legger opp til et godt samarbeid med Datatilsynet når det gjelder behandling av personsensitiv informasjon i kommende digitale tjenester
- Det er gjennomført et opplæringstilbud for ledelsen i den enkelte region for å gjøre virksomheten bedre rustet til å dokumentere informasjonssikkerhetsarbeidet på en tilfredsstillende måte

- Avvikshåndteringssystemet TQM er i 2017 utvidet til å håndtere både HMS og informasjonssikkerhet, og Bufdir vil i 2018 utrede muligheten for et komplett avvikssystem for alle deler av virksomheten.
- Arbeid med styringssystemet for informasjonssikkerhet, med fokus på krav til opplæring, kompetanse, etterlevelse og oppfølging hos den enkelte region
- Videreutvikling og utvidelse av styringssystemet for informasjonssikkerheten er gjennomført, med et større utvalg av styringsdokumenter og hjelpemidler for gjennomføring og kontroll av informasjonssikkerhetsarbeidet. Dette utvidede styringssystemet vil implementeres i hele virksomheten i 2018

I 2017 fikk vi i oppdrag å etablere et sentralt kontaktpunkt for cyberhendelser i BLD sin sektor. Etter en overordnet kostnadsutredning fra Bufdir er oppdraget nå utsatt. Bufdir opprettholder eksisterende kontakt med NSM og Norcert, og overvåker området nøye for å sikre egen drift og beredskap ved hendelser.

Hensiktsmessig organisering

Direktoratet og etaten har gjennomført store omstillinger de siste årene. Vi tydeliggjorde ansvaret mellom de ulike funksjonene i etaten etter Prop 106 L, og har reorganisert driften i regionene. Dette førte blant annet til utfasing av oppgaver og omlegging av hele inntaksfunksjonen. Allikevel er vi ikke helt i mål.

I Bufdir har vi startet en prosess for å vurdere hvordan vi kan tilpasse egen organisasjon for å understøtte strategiens ambisjoner og mål. Organiseringen er ett av flere virkemidler som vi bruker for å gjennomføre endringer i tråd med strategien og i tråd med de utfordringer som organisasjonen møter framover. Organisasjonsendringen skal, sammen med andre aktiviteter, bidra til nye måter å jobbe på som sikrer større gjennomføringskraft, utvikling av framtidig kompetanse, god innretning og organisering av sentrale områder for Bufdir, samt økt strategisk kapasitet og utviklingskapasitet. En organisering av styringsarbeidet som gir enda bedre dynamikk og samspill mellom fagdirektoratsrollen og etatsstyrerrollen er en viktig del av dette arbeidet.

Det er mange hensyn som skal balanseres i valg av organisasjonskart. Vi skal etablere en struktur som muliggjør større gjennomføringsevne av mange prosjekter og som styrker kompetanse, kapasitet og gjennomføringsevne innen digitalisering. Vi skal ha god brukerorientering og helhetlig dialog med eksterne aktører. Organiseringen skal sikre effektiv og innovativ tjenesteproduksjon til borgere og kommuner og samtidig ha sterk faglig kompetanse knyttet til fagdirektoratoppgaver og styring av underliggende etat. Vi skal bruke våre eksisterende ressurser på best mulig måte gjennom å sørge for effektive interne prosesser, tilrettelegge for helhetlig oppgaveløsning og bidra til samhandling og standardisering mellom funksjoner. Den endelige organiseringen av direktoratet vil bli besluttet og etablert i 2018.

Strategisk utviklingsarbeid

Strategiene våre skal sikre at vi er rustet til å møte økte krav og forventninger til forvaltningen innenfor strammere budsjetter. Vi må være mer effektive og øke den digitale kompetansen i virksomheten. Brukerorientert utvikling og digitalt førstevalg er strategisk forankret i

strategien for Bufdir, i Kvalitetsutviklingsprogrammet for Bufetat og i etatens IKT-strategi. Vi jobber hele tiden for bedre utnyttelse av ressurser og produktivitetsvekst i tråd med regjeringenes felles statlige føringer.

Vi har hatt fokus på å effektivisere gjennom å standardisere og digitalisere arbeidsprosesser. Dette er et viktig bidrag til å redusere tidstyver. Prosjekter som digital post til borgere og virksomheter, nytt intranett med tilhørende ny samhandlingsløsning og digital tjenesteutvikling er eksempler på slikt effektiviseringsarbeid. Se omtale under utnyttelse av teknologi og digitalt førstevalg.

Vi fikk i november et tilleggsoppdrag (tillegg 9) knyttet til fellesføringen for 2017. Oppdraget gjaldt en vurdering av potensialet for digitalisering av tjenester der dette ikke allerede er iverksatt eller planlagt. Vi har omfattende planer og ambisjoner for digitalisering av våre tjenester. Vi har i utstrakt grad digitalisert arkiv, postgang, fagsystemer, støttesystemer og informasjonsvirksomhet mot sektoren og samfunnet forøvrig. Ytterligere utvikling og digital effektivisering på alle fag- og tjenesteområder er planlagt eller under planlegging, som bl. annet utvikling av sikre, digitale tjenester til innbyggere og tjenestemottakere. En analyse av mulige ytterlige tiltak for digitalisering bør etter vår vurdering vente til ny organisering og nye ansvarsområder er på plass i direktoratet. Vi ser hele tiden etter mulige områder for digitalisering, holder departementet fortløpende orientert, og spiller inn forslag til potensielle satsinger i budsjettprosessene som ledd i vår ordinære virksomhetsstyring.

Det er i løpet av året etablert porteføljestyring for hele virksomheten, og med dette har direktoratet en felles rapportering og arena for prioritering av ressurskrevende initiativer og prosjekter. Vi vil bygge videre på dette for å sikre en fortsatt effektiv ressursutnyttelse og sikre gevinstrealisering.

Utnyttelse av teknologi og digitalt førstevalg

Digitalisering av våre sentrale arbeidsprosesser og bedre utnyttelse av teknologi er en forutsetning for å realisere Bufdirs langsiktige mål. Både bemanning og utviklingstakt på IKT-området har gjennom flere år ligget for lavt, og virksomheten er ikke rustet til å påta seg alle forpliktelser og kompleksitet som følger av regjeringens digitale strategi og målsettinger. Vi har gjennom de siste årene gjort store grep for å sikre en god utvikling på teknologi og digitalisering, men vil framover trenge å styrke organisasjonen på flere strategiske fagområder innen IKT og digitalisering.

Bufdir har i 2017 prioritert etablering av digitale grunnstrukturer, herunder systemer for håndtering av master data, etablering av integrasjonsplattform og utredning av felles borgerplattform for sikre, innloggede innbyggertjenester. Med disse strukturene på plass vil vi være i stand til å betjene innbyggere og tjenestemottakere på en sikker digital måte. Dette vil gi gode muligheter for en helhetlig tjenesteutvikling i etaten. Vi har også lagt stor vekt på digital samhandling, og har i tråd med nasjonal strategi for skytjenester utredet og planlagt for bruk av skybaserte plattformer som kan støtte både virksomhetens nye intranett og digital samhandling med andre virksomheter. Se også oversikt over digitaliseringsprosjekter i Bufdir oversendt BLD 27.7 2017.

Avtaleforpliktelser mellom Fylkesnemndene og BSA/Bufdir har i 2017 vært gjenstand for diskusjoner og gjensidig forventningsavklaring. Dette har resultert i en god avklaring og dialog

rundt driftsmessige forhold. Fylkesnemndene er avhengig av utvikling av digitale grunnstrukturer i Bufdir for å realisere sine egne planer for digitalt førstevalg for sine tjenestebrukere og -mottakere.

Arbeidet med å samordne og heve IKT-kompetansen i direktoratet og etaten har krevet mye ressurser i 2017. Vi har prioritert å få på plass en IKT-strategi for virksomheten, og det bygges nå opp strategiske handlingsplaner som skal understøtte god IKT-styring, økt tilgjengelighet og stabil drift, styring av utviklingsarbeidet og tilgang på kritisk kompetanse for å støtte kjernevirksomheten på IKT-området.

God håndtering av endringer og implementering av nye digitale tjenester vil bli viktig framover. I dette ligger en god overlevering fra prosjekt til drift og forvaltning, samt stabil drift og tilgjengelige systemer. Fordeling og styring av oppgaver mellom Bufdir og BSA vil få et særlig fokus. I tillegg pågår en rekke digitaliseringsprosjekter i regi av BSA hvor målsettingen er å tilrettelegge for mer effektive administrative tjenester.

Bufdir deltar aktivt i ulike fora for digitalisering av offentlig forvaltning, og har også etablert IKT-utvikling som et tema i samarbeidsmøter med andre offentlige virksomheter.

DigiBarnevern

Bufdir har i 2017 brukt betydelige ressurser på deltakelse i prosjektet DigiBarnevern. Prosjektet er en felles satsing mellom stat og kommune, og målsettingen er å etablere et barnevernsfaglig kvalitetssystem med digital systemstøtte, mulighet for meldingsutveksling og automatisert rapportering og styringsinformasjon for kommunalt barnevern. Prosjektet er krevende og med stort gevinstpotensial, og vi er svært fornøyd med et godt samarbeid med KS og kommunene som deltar i prosjektet. DigiBarnevern vil levere løsninger og muligheter tett knyttet til Bufdirs datavarehus og løsning for kommunenes halvårsrapportering.

Prosjektet leverte en konseptrapport i 2017, og er ved inngangen til 2018 godt i gang med planleggingsfasen. Bufdir har ansvaret for nasjonale komponenter, herunder kodeverk, meldingsformater og struktur for prosess- og informasjonsflyt. Vi presenterte prosjektet for regjeringens digitaliseringsråd, og mottok en rapport med anbefalinger for veien videre i desember. Rapporten vil følges opp i 2018.

Nettsatsing

Det var over 50 prosent økning* i trafikken til bufdir.no fra 2016 til 2017, og hele 185 prosent økning i trafikk fra sosiale medier. Trafikk fra sosiale medier sto for 33 prosent av trafikken i 2017, mot 17 prosent i 2016. Vi ser også økt lojalitet blant våre besøkende ved at andelen returnerende besøkende har gått opp. Dette er en veldig positiv utvikling som blant annet viser betydningen av satsingen vår på sosiale medier.

Endringene henger i stor grad sammen med lanseringen av Foreldrehverdag, som i 2017 hadde over 800 000 sidevisninger. Men også andre områder har hatt markante økninger i antall sidevisninger, som f.eks. statistikkene som økte med nesten 60 prosent og nettbiblioteket med 50 prosent. Fosterhjemssidene er fortsatt mest besøkt, og sto for om lag 40 prosent av all trafikk i 2017.

Det har gått noen år siden bufdir.no ble lansert. Vi jobber kontinuerlig med å forbedre nettstedet som har vokst raskt og mye. Når et nettsted vokser så raskt, kan kvaliteten lett

nettstedet som nå vokst raskt og mye. Når et nettsted vokser så raskt, kan kvaliteten i nettforringes. Det er derfor behov for å gjøre en større gjennomgang av nettstedet for å sikre fortsatt høy brukervennlighet og ytelse. Dette arbeidet ble påstartet i 2017.

Eksempler på innhold som ble lansert i 2017:

- Familieråd - en håndbok for kommunal barnevernstjeneste
- Faglige anbefalinger for forebygging og håndtering av konfliktfylte situasjoner i barneverninstitusjon
- Kommunemonitor barnevern
- Krisesenter- og incestsenterstatistikk
- Kompetansesatsingen på barnevern
- Hattytringer.no
- Temaside for barnefattigdom

Profesjonalisering av innkjøp

Det legges føringer for effektivisering og profesjonalisering av offentlige anskaffelser fra regjeringen og kompetansemiljøer for innkjøp. Dette innebærer at direktoratet må profesjonalisere innkjøpsarbeidet i direktoratet og etaten og arbeide strategisk med innkjøp for å styrke kjernevirksomheten og imøtekomme eksterne krav. Direktoratets prioriteringer og valg av tiltak på innkjøpsområdet i 2017 har hatt til hensikt å ivareta de overordnede politiske føringene og møte utfordringene som er et resultat av både den generelle samfunnsutviklingen og bransjespesifikke endringer.

Kjøp av barnevernstjenester er like viktig som etatens egen tjenesteproduksjon, og det er noen særlige utfordringer og risikoer ved disse kjøpene som har preget etatens prioriteringer på dette området:

- Økende markedskonsentrasjon og ujevn, men økende profesjonalitet på leverandørsiden
- Informasjonsasymmetri – at leverandørene har inngående kunnskap om barnets utvikling og behov, og dermed stor innflytelse på omfanget av tjenester de selv skal yte
- Flere barn med omfattende behov som det er vanskelig å finne egnede tiltak til
- Særlige utfordringer og risikoer ved kjøp av tjenester i akutsituasjon
- Tilgangen på fosterhjem er lavere enn etterspørselen
- Ansvarsdelingen mellom stat og kommune (kommunen bestiller og Bufetat betaler)

Kompetanseheving på innkjøpsområdet

Tilstrekkelig innkjøpskompetanse er en forutsetning for å gjøre gode og riktige innkjøp. Direktoratet har derfor gjennomført opplæring både i det nye anskaffelsesregelverket for direktoratet og etaten, og for avtaleverket som benyttes av regionale inntak ved kjøp av barnevernstjenester. Opplæring av de regionale inntaksenheterne i avtaler og rutiner for kjøp av barnevernstjenester gjennomføres i regi av Enhet for inntaksstøtte** (EIS).

I disponeringsbrev for 2017 ble regionene gitt i oppdrag å kvalitetssikre alle barnevernskjøp

det skal forhandles om pris på med EIS. Dette anses som et viktig tiltak, både når det gjelder kompetanseheving på innkjøpsområdet og på internkontroll. Kvalitetssikringen er også viktig for å avdekke og korrigere eventuell uønsket opptreden fra leverandørenes side, og for å opprettholde en sunn konkurranse gjennom økt forhandlingskompetanse for forutsigbar og enhetlig praksis fra etatens side.

Både opplæring i avtaleverket og kvalitetssikring av kjøp av barnevernstjenester er løpende tiltak som videreføres i 2018.

Leverandør oppfølging

De utfordringene og risikoene som kjennetegner kjøp av barnevernstjenester stiller særlige krav til leverandør oppfølgingen. Dette er blitt ytterligere aktualisert gjennom uønskede hendelser som er blitt gjenstand for medieoppmærksomhet i 2017.

Som en følge av dette har Bufetat planlagt og iverksatt flere tiltak for å øke profesjonaliteten i leverandør oppfølgingen. Flere mediasaker satt fokus på hvordan direktoratet/etaten følger opp private leverandører på barnevernsområdet. Aktuelle problemstillinger var blant annet hvorvidt Bufetat har god nok kontroll på det som leveres, leverandørenes inntjening og etterlevelse av forpliktelser i kontraktene. En av mediasakene omhandlet en ideell aktør, Fyrlykta, som viste seg å ha ført penger ut av stiftelsen gjennom høye lederlønninger og transaksjoner med nærstående. Fyrlykta hadde endret struktur og praksis underveis i avtaleperioden, og var ikke lenger å regne som en ideell aktør. Les mer om saken i rapporten

Direktoratet vurderer at tiltak som etaten allerede hadde planlagt eller iverksatt bidro til en hensiktsmessig håndtering av problemstillingene som kom fram i disse sakene. Dette gjelder blant annet:

- Implementering av rutine for oppfølging av den enkelte private plasseringen. Rutinen er et verktøy for at inntaksenhetene bedre skal kunne følge opp at tilbudet som gis til det enkelte barn er forsvarlig og i tråd med det som er avtalt. Bufetats regioner har rapportert at de er kommet ulikt i arbeidet med implementeringen. Det vil bli vurdert flere tiltak i 2018 som skal sikre implementering og etterlevelse.
- Innføring av risikobasert kontraktsoppfølging. Vi har gjennomført kontraktsoppfølgingsmøter med alle leverandører med rammeavtale eller stort omfang av enkeltkjøpsavtaler. Risikovurderinger ligger til grunn for forberedelse og gjennomføring av møtene og skal sikre relevant oppfølging av leverandørene. Risikovurderingen tok utgangspunkt i rapporter fra godkjenningsmyndigheten og fylkesmannen, tilbakemeldinger fra inntak og EIS, samt informasjon fra fagsystemet BIRK. Spesielt fokus ble viet oppfølging av skole og helse, og medvirkning.
- Utvikling av ny rutine og kontraktsmal for kjøp av akutt tiltak i fosterhjem tilknyttet private leverandører. Vi identifiserte særlige risikoer knyttet til kvalitetssikring av fosterhjem i akuttsaker med kort frist for å finne et egnet tiltak. Den nye rutinen skal sikre forsvarlige tiltaksvalg og innkjøpsprosesser. Både Bufetats regioner og leverandører av barnevernstjenester har deltatt i opplæring i bruk av den nye rutinen og den nye kontraktsmalen.

Kontroll av lønns- og arbeidsvilkår i barnevernskontrakter

Det har over tid vært høy oppmerksomhet knyttet til lønns- og arbeidsvilkår hos private barnevernsleverandører, og dette sees også ofte i sammenheng med høy inntjening hos enkelte leverandører. Bufetat stiller derfor krav om lønns- og arbeidsvilkår i alle sine tjenestekontrakter. EIS har i år opprettet en egen kontrollgruppe for lønns- og arbeidsvilkår. Direktoratet har videre investert mye ressurser til kompetanseheving for dette arbeidet. Kontrollgruppen gjennomførte en omfattende risikovurdering i mars, som resulterte i kontroll av ni leverandører i 2017.

Direktoratet avdekket funn av varierende alvorlighetsgrad hos alle leverandørene. De mest vanlige funnene var mangelfulle systemer for å holde oversikt over faktisk arbeidstid, og manglende samtykke fra de ansatte til arbeidstid som avviker fra arbeidsmiljølovens bestemmelser. EIS har dialog med Arbeidstilsynet og aktuelle arbeidstakerorganisasjoner. I tillegg samarbeider EIS med direktoratet, inntaksenhetene og godkjenningsmyndighetene i alle Bufetats regioner.

Kontroll av lønns- og arbeidsvilkår videreføres i 2018, både som en metode, og i form av konkrete oppfølgingstiltak rettet mot de private leverandørene som har vært til kontroll i år. Kontroll av lønns- og arbeidsvilkår er et viktig ledd i motvirkning av arbeidskriminalitet i offentlige anskaffelser.

Annet sentralt utviklingsarbeid for å profesjonalisere innkjøpsfunksjonen

Innkjøpspolitikken er det sentrale styringsdokumentet på innkjøp og definerer ledelsesfokus, roller og ansvar i innkjøpsarbeidet. Som følge av nye krav og regelverk på innkjøpsområdet er det satt i gang arbeid med å revidere politikken. Arbeidet vil bli sluttført i 2018. Målet med innkjøpspolitikken er å tydeliggjøre rammene for felles innkjøpspraksis med utgangspunkt i gjeldende regelverk og kategoristyring som metode. Det legges særlig vekt på å tydeliggjøre ansvaret for internkontroll og sikre kvalitets- og kostnadseffektivitet på innkjøpsområdet. Direktoratet arbeider med å forberede implementering av kategoristyring.

Den 1. desember sluttet direktoratet og etaten seg til statens innkjøpscenters fellesavtale for kjøp av forbruksmateriell. Dette var den første fellesavtalen som ble inngått av statens innkjøpscenter. Det er for tidlig å si noe om direktoratets og etatens erfaringer med bruk av fellesavtaler. Generelt oppleves det at det tar lang tid å få avtaler på plass.

Nytt anskaffelsesregelverk trådte i kraft 1. januar 2017. Det nye anskaffelsesregelverket inneholder flere bestemmelser som pålegger offentlige innkjøpere å ta hensyn til miljø, arbeidsforhold og sosiale forhold ved gjennomføringen av sine anskaffelser, samt bruk av elektronisk kommunikasjon i gjennomføringen av offentlige anskaffelser fra og med 1. januar 2018.

- Kravet om sosiale hensyn og miljøhensyn er nedfelt i Bufetats standard avtalevilkår for kjøp av varer og tjenester. I anskaffelser som omhandler såkalte høyrisikoprodukter, som f.eks. i direktoratets konkurranse om rammeavtale for kjøp av kontormøbler, er det stilt krav om at leverandøren må signere egenerklæring om etiske kontraktsvilkår (ILOs kjernekonvensjoner) og at leverandøren må signere egenerklæring om standarder for miljø og klima.
- Det sentrale innkjøpsmiljøet i direktoratet har gått til innkjøp av, og tatt i bruk, et

elektronisk konkurranse gjennomføringsverktøy (KGV). Det er gjort klart for å gjennomføre opplæring i bruk av dette verktøyet i direktoratets avdelinger i 2018.

Samfunnssikkerhet og beredskap

Det er viktig for etaten og direktoratet å ha høy oppmerksomhet på vårt arbeid med sikkerhet og beredskap, inklusive informasjonssikkerhet. Etaten behandler sensitiv informasjon, har ansatte med en utsatt arbeidssituasjon (institusjonene) og håndterer mange uforutsette hendelser. Direktoratet gjennomførte i 2017 en risiko og sårbarhetsanalyse (ROS-analyse) for virksomheten. Vi utarbeidet også en policy for arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap for Bufetat. ROS-analysen og policydokumentet vil ligge til grunn for direktoratets videre prioriteringer i sikkerhets- og beredskapsarbeidet.

For å håndtere kritiske situasjoner på en god måte, er det avgjørende til enhver tid å ha oppdaterte planer og rutiner for direktoratets og etatens beredskapsarbeid. Bufdir deltok i beredskapsøvelse i regi av BLD i første kvartal 2017. Vi vurderer at øvelsen ga deltakerne relevant erfaring og god læring. Direktoratet har også gjennomført en beredskapsøvelse for kriseledelsen i regionene, BSA og Bufdir i fjerde kvartal 2017 innen området informasjonssikkerhet (O2 Samfunnssikkerhet og beredskap). Evaluering av øvelsen er vedlagt årsrapporten. Samlet sett oppfatter vi at etaten er godt forberedt til å håndtere uforutsette hendelser innen sine ansvarsområder.

Embetsstyring av fylkesmannen

Et godt samarbeid med fylkesmennene er sentralt i utviklingen av fagområder som direktoratet har ansvar for, og i gjennomføringen av nasjonale mål. Vi har i 2017 bistått departementet med embetsstyringen av Fylkesmannen, blant annet gjennom arbeidet med styringsdokumentene. Fylkesmennenes kunnskap og kompetanse om kommunene er viktig for at nasjonale satsningsområder skal treffe målgruppene og virke etter intensjonen. Særlig gjelder dette på barnevernsområdet. Direktoratet har et særlig fokus på å framstå som samordnet og koordinert overfor fylkesmennene og å etablere gode arenaer for samhandling på ledernivå. I 2017 hadde vi møter med alle embetene (syv embeter), enten styringsmøter, fagmøter eller besøk/dialogmøter. I tillegg har vi også vært med på å gjennomføre styringsdialogmøter i samarbeid med de andre velferdsdirektoratene og Helsetilsynet. Vi mener det samarbeidet og den møtestrukturen som er etablert de senere år har bidratt til en god dialog med fylkesmennene, og gir direktoratet nyttig kunnskap om utfordringer og behov i landets kommuner.

*Fra 1,9 millioner til 2,9 millioner økter/besøk, og fra drøyt 7 til 8,4 millioner sidevisninger.

**Enhet for inntaksstøtte ble etablert i 2015 som støttefunksjon til Bufetats inntaksarbeid. EIS skal gi på innkjøpsfaglig og barnevernjuridiske råd og veiledning, samt bistå og følge opp avtaler ved kjøp av private barnevernstiltak ved behov.

Vi vurderer at Riksrevisjonens merknader er gode korleksjoner og bidrar til nødvendig forbedring og utvikling. Vi legger vekt på høy kvalitet i vårt arbeid med oppfølging av Riksrevisjonssaker. En god vurdering av merknadene og en treffsikker oppfølging av revisjoner er sentralt for et godt styrings- og forbedringsarbeid.

Riksrevisjonen reviderte i 2017 følgende saksforhold på vårt område:

- **Forvaltningsrevisjon i 2017/2018: Riksrevisjonens undersøkelse av Bufetats bistandsplikt ved akutt plassering i barnevernet.** Riksrevisjonen oversendte utkast til hovedanalyserapport til departementet ved årsskiftet, og Bufdir har i den forbindelse gitt innspill til departementet. Vi viser for øvrig til omtale i første og andre tertialrapport 2017.
- **Riksrevisjonens etterlevelsesrevisjon av kvalitetssikring av omsorgssentre.** Riksrevisjonen har igangsatt en revisjon om kvalitetssikring av omsorgssentre og har i 2017 intervjuet regionene. Riksrevisjonen vil intervju Bufdir i løpet av januar 2018 og planlegger å ferdigstille rapport innen 1. mai 2018.
- **Selskapskontroll i 2017 - tilskudd til forskningsselskaper under Kunnskapsdepartementet, herunder oppbygging av egenkapital og oppfølging av dette.** Etter at utkast til Riksrevisjonens rapport ble lagt fram for Bufdir sommeren 2017, gjorde Bufdir en rekke endringer for å sikre et mer koordinert arbeid knyttet til arbeidet med de øremerkede tilskuddene som Bufdir forvalter. Vi samlet blant annet arbeidet med tilskuddsmidlene under én avdelingsdirektør, og etablerte et bedre samarbeid på tvers av avdelinger internt i direktoratet. Bufdir vil få bedre kontroll på bruken av tilskuddsmidlene ved å utvikle rapporteringsløsningene. Vi har også flere tiltak som vil iverksettes framover. For eksempel vil vi ha fokus på risiko for eller forekomst av krysssubsidiering i vår styringsdialog med tilskuddsmottakerne og de fire regionale kompetansesentrene for barn og unges psykiske helse. I tillegg vil direktoratet nå ha dialog med tilskuddsmottakerne om å bygge opp egenkapital og sikre at midlene blir brukt til det formålet de er tiltenkt. Vi er i dialog med Helsedirektoratet om dette, blant annet gjennom samarbeidet om tilskuddsbrevet.

Oppfølging av tidligere revisjoner

- **Manglende skriftlige avtaler ved kjøp av private barnevernstjenester.** Direktoratet viser til omtale i andre tertialrapport. På grunn av usikkerhet om i hvilken grad nåværende internkontroll var tilstrekkelig, har vi brukt mye ressurser og lederfokus på å sikre at Bufetat har en fungerende internkontroll. Vi har i løpet av tredje tertial bedt regionene vurdere internkontroll i forbindelse med skriftlige avtaler. Direktoratets oppfatning er at dette er svart ut på en tilfredsstillende måte av regionene. Etter bestilling fra Riksrevisjonen i forbindelse med regnskapsrevisjonen for 2017 har vi i tillegg bedt regionene gjennomgå og underbygge grunnlaget for utvalgte utbetalinger. Også her anser direktoratet at regionenes tilbakemeldinger gir et bilde av akseptabel internkontroll, men vi vurderer at det likevel vil være viktig å følge med på etterlevelse framover. Basert på dette anser direktoratet at saken kan kvitteres ut.
- **Oppfølging av Dokument 3:2011 (2013-2014) Riksrevisjonens undersøkelse av barnefattigdom.** Gjennomførte forvaltningsrevisjoner følges normalt opp etter tre år etter at dokumentet er behandlet av Stortinget. Riksrevisjonen har derfor i brev av 13. februar 2018 bedt departementet om vurdering for hvilke tiltak som er innledet for å følge opp

2018 bedt departementet om redegjøre for hvilke tiltak som er iverksatt for å følge opp Riksrevisjonens anbefalinger og kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader. Bufdir har gitt tekstlig innspill til departementet om iverksatte tiltak på området.

Kommunikasjon

Bufdir bruker kommunikasjon som et sentralt virkemiddel for å nå målene våre. Vi skal være en faglig premissleverandør, delta aktivt i samfunnsdebatten på våre ansvarsområder og styrke tilliten til tjenestene. Digitalisering er høyt prioritert, og brukerne skal være i sentrum når vi utvikler digitale tjenester.

I 2015 lanserte regjeringen strategien Barn som lever i fattigdom (2015-2017), en strategi som skal forebygge at fattigdom går i arv og dempe negative konsekvenser av å vokse opp i familier med vedvarende lavinntekt. Bufdir har fulgt opp strategien og jobbet målrettet med kunnskap og å skaffe interesse i befolkningen om barnefattigdomsfeltet. For å sette temaet på dagsorden, hadde vi barnefattigdom som tema både i Bufdirs store oppvekstkonferanse og under Arendalsuka. Vi utga også Oppvekstrapporten i fjor. Den siteres og brukes ofte, sammen med tall og fakta fra statistikksidene på bufdir.no.

Et annet satsingsområde i år har vært kampanjen for å øke fosterhjemsrekrutteringen. Vi utviklet i 2017 en strategi for kampanjer og markedsføringstiltak for å sikre koordinert og langsiktig innsats med mål om at færre barn skal vente på fosterhjem. Spesielt har det vært prioritert å finne fosterhjem i barnas nære nettverk og nærmiljø, noe blant annet kampanjefilmen «Matboksen» ([LINK](#)) skulle bidra til. Se 5.1 for ytterligere omtale av innsats på fosterhjemsområdet.

Tillit og barnevernet

I løpet av 2017 har Bufdir sett en sterk økning i antall mediehenvelser. En medieanalyse viser at Bufdir ble nevnt i hele 2983 artikler i 2017. I nærmere 500 av disse sakene siteres Bufdirs ledelse. Barnevernsfeltet har fått større oppmerksomhet i pressen, og flere redaksjoner jobber målrettet for å lage saker. Det har gjennom året vært flere store mediasaker blant annet om barnevern og minoriteter, og statens bruk av ideelle/private aktører i barnevernsmarkedet har fått mye oppmerksomhet.

Barnevernet er avhengig av høy tillit og et godt omdømme. Vi ser en positiv utvikling, men dette er et område vi må ha fokus på i årene som kommer. Undersøkelser* viser at 62 prosent har tillit til barnevernet som institusjon. Det er blant innvandrerbefolkningen tilliten er lavest, selv om det varierer etter befolkningsgrupper. Utfordringen er at blant dem som ikke har tillit til barnevernet, så vil tre av ti sannsynligvis ikke melde fra til barnevernet om de er bekymret for et barn. Konsekvensene ved manglende tillit kan derfor være svært alvorlige for barna. Undersøkelsene vil bli fulgt opp videre. I 2018 vil vi styrke kommunikasjonsarbeidet for å øke tilliten til barnevernet.

Satsing på sosiale medier

Bufdir har satset redt på sosiale medier i 2017 og ser gode resultater av satsingen gjennom blant annet økning i antall følgere, større engasjement, økt trafikk til bufdir.no og påmelding til møter.

Facebook-siden *Foreldrehverdag – tips til deg som har barn*, hadde over 50 000 følgere ved utgangen av året, et resultat vi er svært fornøyd med. Den gode starten fra 2016 er dermed fulgt opp med et høyt engasjement blant følgerne gjennom året. Vi ser også at Facebook-siden genererer mesteparten av trafikken til nettstedet foreldrehverdag.no.

Flere av de andre sosiale kanalene har også hatt en positiv utvikling i 2017. Vi er spesielt fornøyd med at Bufdirs offisielle Facebook-side *Bufdir – Oppvekst*** økte antall følgere på siden fra over 700 til over 7 000 i løpet av året.

YouTube er en kanal Bufdir har tatt i bruk i større grad i 2017. Her kan vi treffe en yngre målgruppe, noe vi har satset på ved blant annet å inngå samarbeid med utvalgte Youtubere som har mange unge seere. I løpet av året ble Bufdirs egne videoer sett totalt ca. 1, 8 mill. ganger, med matboksfilmene på toppen.

*IPSOS Norsk Monitor, 2015; Sentio Research Norge Befolkningenes holdninger til barnevernet, 2017.

**På Bufdir – oppvekst deler vi fakta, kunnskap, relevante arrangementer, aktuelle saker og lignende til personer som jobber med barn og unge i Norge.

Personellmessige forhold

I 2017 har vi satset på utvikling av lederskap i etaten gjennom Bufetat lederskole, og alle ledere i etaten har deltatt på felles ledersamlinger. Dette betyr at vi nå opplever mer felles kunnskap og ser mer enhetlig utøvelse av ledelse på flere viktige områder for etaten. Ledelsesdimensjonen er mer framtrødende i etatens diskusjon av ulike fagområder, noe vi mener vil bidra til mer åpenhet og bedre ledelse.

Det har vært økning i rapporterte skader og avvik i 2017. Vi har drevet omfattende opplæring innen trygghet og sikkerhet på våre institusjoner og i bruken av vårt avvikssystem i 2017. Dette har ført til økt fokus på rapportering av alle typer avvik og kan sannsynligvis forklare hoveddelen av økningen. Vi vil foreta en særlig oppfølging av disse forholdene i 2018. Det samlede sykefraværet viser en liten nedgang i 2017. Vi har jobbet systematisk med å redusere sykefraværet og forventer å se ytterligere effekter av innsatsen på sikt.

På de kommende sidene omtaler vi blant annet arbeidet vi gjør med kompetanseheving, HMS, internkontroll på personellområdet, samt presenterer statistikk på sykefravær og redegjør for vårt arbeid for likestilling og mangfold på arbeidsplassen.

Kompetanse

Kompetanse er sentralt i strategiene både for etaten og direktoratet. Vi skal ha en strukturert tilnærming til kompetanse for å sikre at virksomheten har rett kompetanse til å levere sine

tjenester. Vi må være rigget for å kunne møte utfordringer og vite hvor kompetansen er kritisk og sårbar. Strategiene våre gir føringer for systematisk og konkret kompetansearbeid, og er viktig for å prioritere og planlegge kompetanseutviklingen i direktoratet.

Regionene vil i 2018 utvikle og implementere en overordnet strategisk plan for kompetanseutvikling. Planen vil knyttes tett opp mot målene i etatens strategi. Alle regionene har utviklet egne kompetanseplaner i 2017. Det gjennomføres kurs i arbeidsrettslige problemstillinger og kurs tilknyttet etatens administrative systemer som ePhorte og SAP. Det tilrettelegges også for erfaringsutveksling gjennom ulike fagnettverk.

Ledelse i form av trygge og kompetente ledere er et langsiktig og prioritert mål i virksomhetens strategier. Vi jobber med forståelse av lederrollen og styrker solid lokal ledelse gjennom utvikling av ferdigheter og kompetanse lederne har behov for. I 2017 fokuserte vi på ledernes ansvar for oppfølging av strategiene, etisk ledelse og ledelse av internkontroll i Bufetat lederskole, etatens sentrale lederutviklingsprogram. HR i regionene gjennomfører lokale lederutviklingsaktiviteter, og etaten planlegger ytterligere koordinering mellom lokale og sentrale tiltak for å sikre en helhetlig ledelsesutvikling. Direktoratet gjennomfører lokale lederutviklingsaktiviteter for avdelingsdirektører og seksjonssjefer gjennom regelmessige ledermøter og samlinger for alle direktoratets ledere.

Bemanning

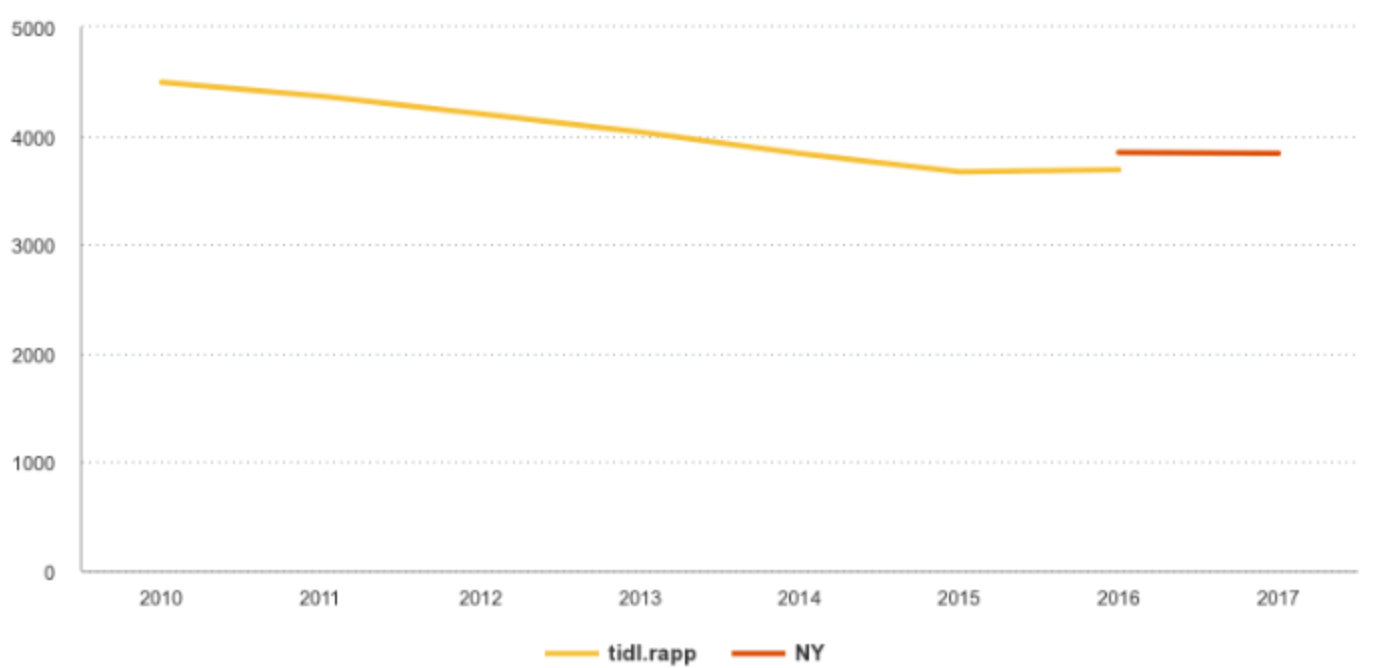
Vi har hatt en betydelig nedgang i antall årsverk de siste årene. I perioden 2010 til 2016 er antall årsverk redusert med over 800. Det har særlig vært en nedgang i antall årsverk i institusjonene og omsorgssentrene. Videre har bemanningen blitt redusert i inntak (tidligere fagteam), fosterhjemstjenesten og hjelpetiltak, noe som er i samsvar med de føringene som etaten har fått. BSA har over tid effektivisert, og utgiftene og bemanningen til administrative resurser er redusert. Det har vært en styrking av bemanningen i familievernet.

DFØ har utviklet en ny rapport for uttrekk av utførte årsverk fra SAP, noe som har gitt et tidsseriebrudd mellom 2016 og 2017. For å kunne kommentere utviklingen fra 2016 til 2017 har vi tatt ut nye uttrekk for 2016.

Fra 2016 til 2017 er antall årsverk blitt redusert med 7 årsverk. Reduksjonen kommer som følge av en reduksjon i antall statlige omsorgssentre, hvor bemanningen er redusert med over 90 årsverk. Vi ser at effektivisering i administrative funksjoner fortsetter og at antall årsverk i BSA reduseres.

Vi vurderer at vi har god utvikling på bemanningen, og styrker tilbudet vårt samtidig som vi effektiviserer administrative forhold. Bemanningen i barnevernet har økt det siste året, som følge av ønsket vridning mot bedre kvalitet og kompetanse i eget tiltaksapparat. I tillegg har det vært nødvendig å omstille og styrke inntaksfunksjonen over tid for å heve kvaliteten. Behovet for kompetente ansatte vil fortsette å øke. Vi ser at økende antall barn med akuttsaker, og utfordringene vi har med ventetid på fosterhjemsområdet, gjør at vi må satse på disse områdene for å få et godt nok tilbud for barna som trenger det. Vi vil trenge å ruste opp for å løse disse utfordringene på en god måte.

Figur 9 Utvikling i utførte årsverk i Bufetat 2010-2017
11 Grafen viser brudd i tidsserien for årsverk pga. ny rapport i SAP

Kilde:

Etaten har totalt 6400 ansatte hvorav vel 2000 er i midlertidige tilsettingsforhold. Midlertidighet ses i størst grad i institusjonene, hvor både sykefravær og små stillingsbrøker krever fleksibilitet i bemanningen. I tillegg bidrar uforutsette og akutte situasjoner i institusjoner til at vikarer og tilkallingsvakter er en viktig del av bemanningen. Tidligere har vi sett at vikarer og tilkallingsvakter i stor grad har vært ufaglærte. Dette bildet ser nå ut til å endre seg, og andelen ansatte uten fagutdanning er synkende.

I institusjonsdriften er bruk av overtid en vedvarende utfordring. Det er økt bevissthet på bruk av overtid og det arbeides videre med tiltak for å redusere omfanget av overtid i 2018, blant annet gjennom nye særavtaler for arbeidstid. I øvrige deler av tiltaksapparatet er både driften og bemanningen stabil. Som tidligere år ser vi en lav turnover i etaten på under 5 prosent. Dette vurderes som stabilt og et sunt nivå.

Standardkontrakt for familie- og beredskapshjem

Ansvaret for standardkontraktene ble overført fra BLD til direktoratet i juni 2017. Kontraktene skal revideres med involvering fra direktoratet, BSA og regionene med mål om å heve kvaliteten i fosterhjemsomsorgen.

Medbestemmelse

Vi har i 2017 gjennomført en evaluering av medbestemmelsen i etaten. Bufetat har på alle organisatoriske nivåer i virksomheten utøvd medbestemmelse iht. Hovedavtalen, og vi er fornøyd med at vi finner en felles forståelse av medbestemmelsesretten. De ansatte opplever en reell involvering og det synes å være en felles oppfatning at samarbeidet på dette området fungerer svært godt.

Direktoratet bidrar med ressurser til Arbeidsgiverrådet i staten som ble opprettet 21. mars 2017. Rådet består av 15 virksomhetsledere, og HR i Bufdir er en del av rådets sekretariat. Formålet med Arbeidsgiverrådet er å styrke virksomhetenes rolle og ansvar i utviklingen og gjennomføringen av den statlige arbeidsgiverpolitikken, samt å sørge for at den sentrale arbeidsgiverfunksjonen får bedre informasjon og økt kunnskap om virksomhetene.

HMS og internkontroll

Bufdir utarbeidet en HMS-strategi gjeldende fra 1.1.2017. Denne danner grunnlaget for regionenes, enhetenes, BSAs og Bufdirs handlingsplaner for arbeidsmiljøarbeidet hvor inkluderende arbeidsliv er et sentralt område. Samlet sett oppfatter vi at det arbeides godt med HMS i regionene, BSA og Bufdir.

Oppfølging av IA-avtalen

Alle regionene, BSA og Bufdir har undertegnet avtale om inkluderende arbeidsliv med NAV arbeidslivssenter, og har god kontakt med respektive arbeidslivssentre og NAV kontorer. De ulike virksomhetene setter egne mål basert på arbeids- og ansvarsområder.

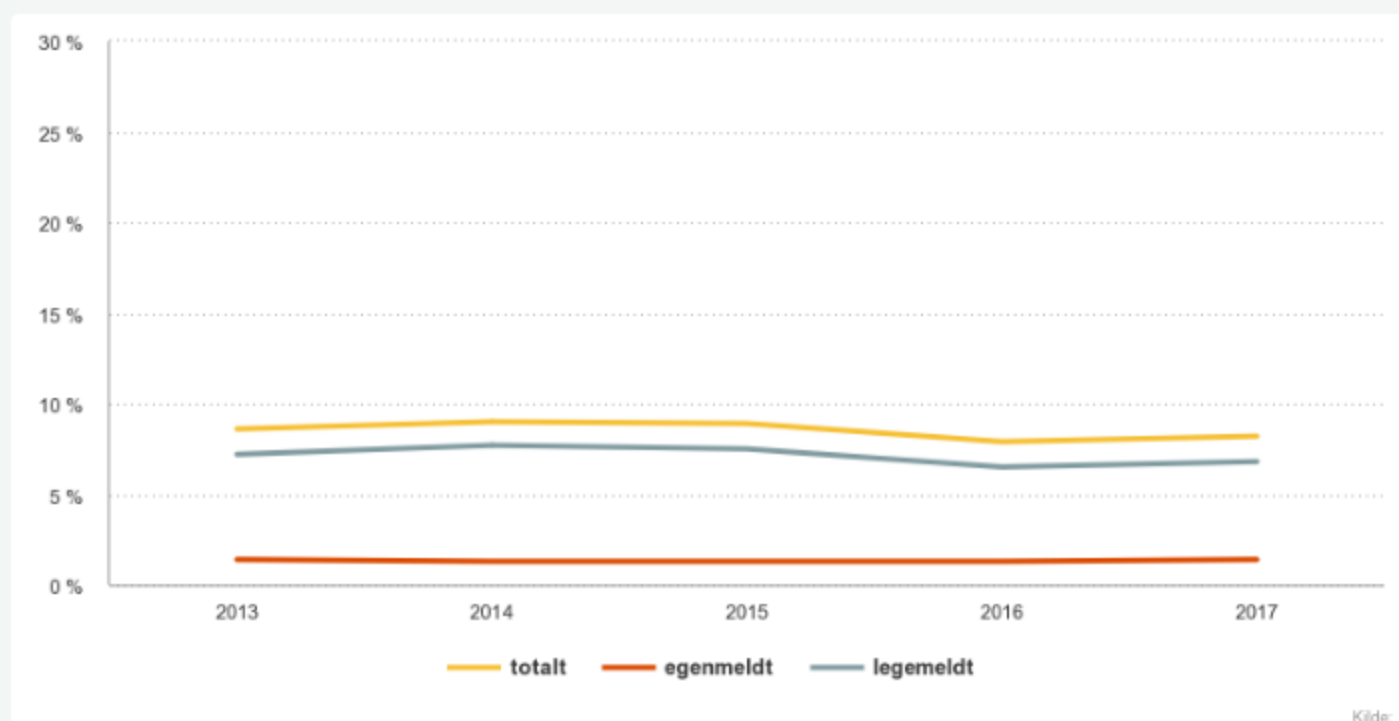
Arbeidet med å redusere sykefraværet

Det samlede sykefraværet for regionene, BSA og Bufdir var på 8,2 prosent i 2017 og holder seg relativt stabilt med svingninger innenfor ett prosentpoeng de siste årene. Vi vurderer sykefraværet som høyt, og det er fortsatt behov for fokus på målrettet arbeid for å redusere sykefraværet i 2018. Det er noen forskjeller i menn og kvinners sykefravær, men det er langtidsfraværet som er den største utfordringen.

Regionene, BSA og Bufdir har i flere år arbeidet systematisk med å redusere sykefraværet. Sentralt i arbeidet har vært fokus på nærvær, kompetanseheving, holdningsendringer og tett samarbeid med NAV og bedriftshelsetjenesten. Dette er et langsiktig arbeid hvor resultatene ikke framkommer umiddelbart.

Regionene, BSA og Bufdir har satt egne måltall og sykefraværet følges opp i regionale arbeidsmiljøutvalg, i sentralt arbeidsmiljøutvalg og i styringsdialogen mellom direktoratet og regionene.

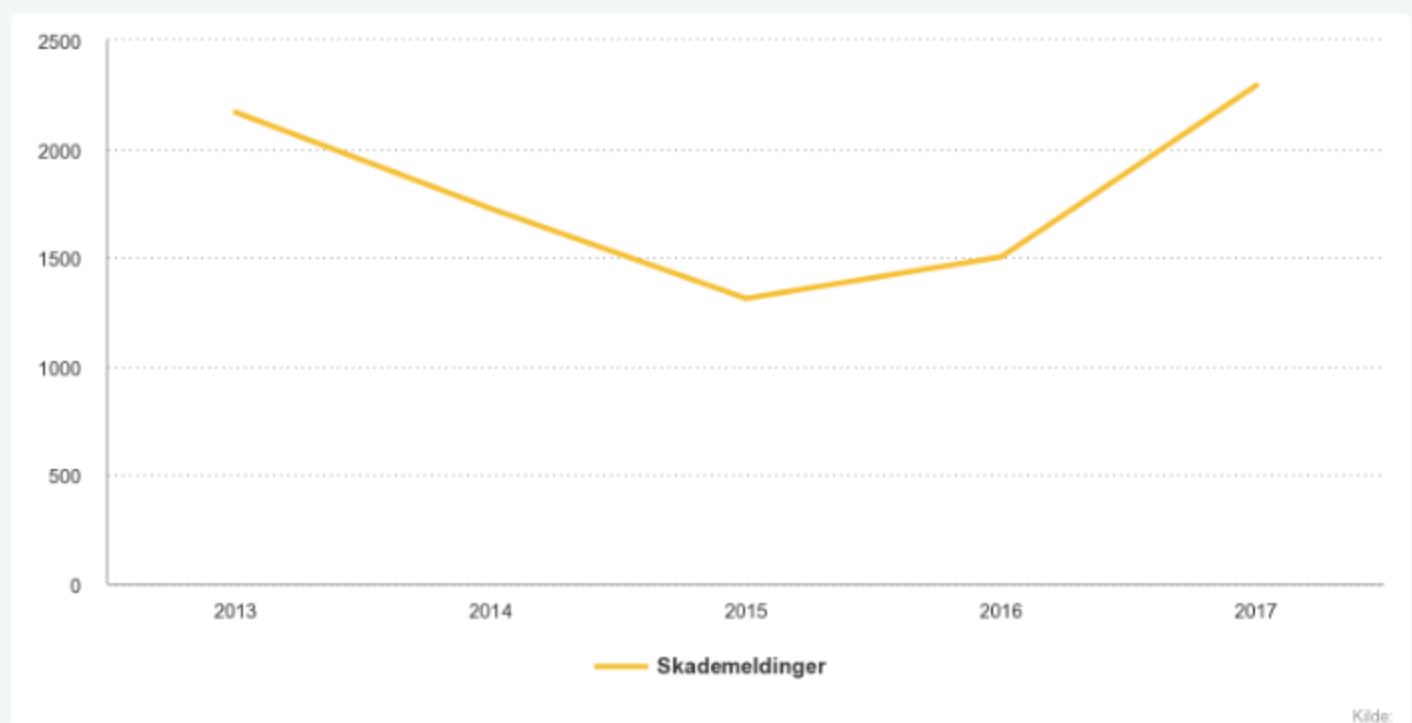
Figur 10 Utvikling sykefravær regionene, BSA og Bufdir 2013-2017

Etaten har hatt fokus på skader og avvik gjennom flere år, og spesielt på forebygging av vold og trusler om vold. I 2017 har vi gjort en kartlegging av forhold ved arbeidssituasjonen som kan medføre at arbeidstaker blir truet eller utsatt for vold for å redusere omfanget. Vi følger også med på oppfølgingen av hendelser, og på hvilke tiltak som settes inn for å hindre gjentakelser.

Som det framkommer av figuren under har det vært en økning i antall registrerte skader hos ansatte i 2017. Vi oppfatter at den viktigste årsaken til dette er at vi i løpet av året har gått over til en mer brukervennlig løsning for å registrere skademeldinger. Håndtering av skader har også vært et eget tema i årets sikkerhetsopplæring på enhetene. Dette betyr at vi vurderer at etaten nå har en mer reell registrering av faktiske skader og avvik. Bufdir ser behov for fortsatt fokus på dette området i 2018.

Figur 11 Utvikling skademeldinger i Bufetat 2013-2017

Hets, sjikane og trusler om vold

I de senere år har vi sett en stadig økning i antall trusler eller trusler om vold, hets og sjikane som framsettes gjennom sosiale medier eller på annen måte mot ansatte i barnevernet og fosterhjem. Se også omtale om hatefulle ytringer mot barn og unge. Rammebetingelser og belastninger som de ansatte i barnevernet og fosterhjem utsettes for vil, foruten å være en påkjenning for dem som hetsen og truslene er rettet mot, kunne påvirke kvaliteten på den tjenesten som ytes. Bufdir arbeider derfor målrettet for å sikre gode rammebetingelser og et forsvarlig arbeidsmiljø.

I samarbeid med Kommunenes Sentralforbund (KS), avholdt Bufdir i april 2017 et rådslag med relevante interessegrupper for å sette temaet på dagsorden. Målet var å få større innblikk i omfanget av problemet, samt berede et grunnlag for diskusjoner om håndtering, forebygging, veien videre og mulighet for felles løsninger og samarbeid. (Tillegg 3, O1).

Av konkrete tiltak som ble iverksatt umiddelbart etter rådslaget er utarbeidelsen av en veileder for hvordan håndtere en konkret hets-/trusselsituasjon, med veiledning til oppfølging av den som rammes. Veilederen retter seg mot ansatte i statlig og kommunalt barnevern, samt fosterhjem, og er utarbeidet i samarbeid med Kommunenes Sentralforbund (KS).

Varslingsrutiner – arbeidsmiljøloven

Arbeidsmiljølovens regler om varsling ble endret med virkning fra 1. juli 2017. For å sikre at lovendringene følges opp i arbeidet, ferdigstilles varslingsveilederen våren 2018.

Aktivitets- og redegjørelsesplikten

I 2017 har likestillings- og ikke-diskrimineringsperspektivet også vært fulgt opp i personal- og rekrutteringsarbeidet i Bufetat, innenfor de rammene som lov- og regelverk setter. Vi ser at det kunne vært behov for mer målrettede tiltak og særordninger for å få opp andelen ansatte innenfor de ulike diskrimineringsgrunnlagene, og for å få et bedre kunnskapsgrunnlag om tilstanden i etaten for disse gruppene ansatte.

Kvalifikasjonsprinsippet ved rekruttering i staten, som har blitt ytterligere styrket i den nye statsansatteloven, kan noen ganger være en utfordring når det gjelder å rekruttere kandidater med nedsatt funksjonsevne, eller med annen etnisk bakgrunn. Det er også begrensede muligheter for særbehandling pga. kjønn ved rekruttering, jf. Likestillingsloven og forskrift om særbehandling av menn. Når det gjelder kartlegging av ansatte med nedsatt funksjonsevne, annen etnisk bakgrunn enn norsk og lhbt-tilhørighet, er dette utfordrende pga. lovverket rundt personvern. Vi har derfor lite systematisk kunnskap om situasjonen for disse gruppene ansatte i Bufetat. Gjennom søkeportalen Jobbnorge kan vi imidlertid si noe om hvor mange ikke-vestlige som er tilsatt i etaten det siste året. I Bufetats regioner er det 6,5 prosent av nytilsatte som har ikke-vestlig bakgrunn. Dette er mindre enn det burde vært for å gjenspeile befolkningen med annen etnisk bakgrunn bosatt i Norge. I fosterhjemtjenesten har vi sett en økning i rekruttering av ikke-vestlige som treffer behovet vi har sett innenfor fosterhjemsområdet bedre.

Direktoratet deltar på vegne av Bufetat i det statlige Mangfoldsnettverket, et uformelt nettverk bestående av ni statlige virksomheter. Nettverket startet i 2016 opp et kartleggingsprosjekt for likestilt rekruttering med kompetansemidler fra KMD og hovedsammenslutningene, hvor Bufdir er en av virksomhetene som ble kartlagt av Fafo. Bufdir vil sammen med de andre virksomhetene vurdere aktuelle tiltak for å følge opp kartleggingen i 2018.

Nedsatt funksjonsevne

Regionene, BSA og Bufdir har som mål å øke andelen yrkesaktive personer med redusert funksjonsevne. Kvalifiserte søkere som oppgir at de har nedsatt, blir innkalt til intervju. En utfordring er at det er få søkere som oppgir at de har nedsatt funksjonsevne. Bufdir deltar som en av 18 virksomheter med én stilling i Traineeprogrammet i staten for personer med nedsatt funksjonsevne og høyere utdanning.

Internt er det fokus på å tilrettelegge arbeidsforholdene for ansatte som har eller får redusert arbeidsevne. Dette arbeidet gjøres i tett samarbeid med den enkelte arbeidstaker, NAV og bedriftshelsetjenesten. Som IA-virksomheter arbeides det også for å kunne gi et tilbud til eksterne om arbeidsutprøving via NAV. Det er noe variasjon mellom regionene, BSA og Bufdir når det gjelder mål og resultater på dette området.

Kjønnsperspektivet

Bufetats fagområder er tradisjonelt kvinnedominerte. Bufdir, regionene og BSA har en overvekt av kvinnelige ansatte med 63 prosent kvinner, og det er tilnærmet likelønn mellom kvinner og menn. Vi ser at kjønnsfordelingen mellom stillingskategorier og – nivåer i Bufetat følger det man kunne forvente utfra kjønnsmønsteret i arbeidslivet og samfunnet forøvrig. Det er en overvekt av jenter som utdanner seg og ønsker en karriere innenfor Bufetats fagområder.

Ved kunngjøring av ledige stillinger vil det underrepresenterte kjønn i en del tilfeller oppfordres til å søke, jf. § 31 i hovedavtalen i staten. På barne- og vernsinstitusjonene er det særlig viktig å ha en så lik kjønnsfordeling som mulig. I og med at det i miljøarbeiderkoden er flere menn enn kvinner, er kjønnsbalansen ved institusjonene totalt sett ganske god. Med økende krav til utdanning for ansatte ved barnevernsinstitusjonene kan denne balansen forrykkes, med tanke på at det er flere kvinner enn menn som tar høyere utdanning innen våre fagområder.

Del V Vurdering av framtidsutsikter

I løpet av det siste halvåret har #metoo-kampanjen stått på for full styrke. Her hjemme har både enkeltpersoner og bransje etter bransje stått fram med utallige historier om seksuell trakassering, overgrep og ukultur. Seksuell trakassering er et likestillingsproblem som angår oss alle. Det er et samfunnsproblem, et arbeidsmiljøproblem og et helseproblem. Det er behov for mer kunnskap om hvorfor ansatte velger ikke å varsle om seksuell trakassering til sine ledere og hvorfor varslinger om seksuell trakassering ofte ikke får konsekvenser. #metoo-kampanjen viser hvor raskt samfunnsdebatten kan endre seg og hvor viktig sosiale medier er for dem som ikke tidligere har hatt mulighet til å påvirke debatten.

Samtidig som vi i Bufdir bruker sosiale medier for å nå ut til befolkningen, blir de også brukt til å stille spørsmål ved arbeidet vi gjør og tjenestene vi tilbyr. Det er et viktig demokratisk prinsipp at befolkningen skal kunne peke på områder der tjenestene kan forbedres. Sosiale medier åpner for dialog mellom myndighetene og befolkningen, og vi må være bevisst på både mulighetene og utfordringene som sosiale medier bringer med seg.

Bruk av ny teknologi, sosiale medier og nye arbeidsmetoder vil i fremtiden kunne åpne opp for en rekke nye muligheter for kontakt, dialog og påvirkning fra tjenestemottakere og andre aktører. Dette er viktig for å få til gode og effektive tjenester. I 2018 vil vi opprette et eget brukerråd for barnevernet som nettopp skal fremme brukerperspektivet i viktige saker. Dette er et eksempel på hvordan vi må jobbe fremover for å få bedre kanaler hvor brukerne kan påvirke kvaliteten i tjenestetilbudet.

Tjenester tilpasset brukernes behov

Brukere forventer og fortjener brukervennlige sømløse tjenester, uavhengig av hvilke sektormyndigheter som er ansvarlige. Tiden for skjemaer på papir, tungvinte systemer og fragmentert hjelpeapparat er i stor grad forbi. Dette stiller krav til oss som offentlig aktør, både når det kommer til digitalisering, men også til samordning. Vi må bygge videre på arbeidet med å samordne offentlig sektor for å tilby helhetlige tjenester der behovet til brukeren er i fokus. Vi vet at utfordringene for dem som bruker tjenestene våre ofte er sammensatte og ikke avgrenset til én sektormyndighet. Det blir derfor nødvendig å utvikle gode samarbeidsrelasjoner med andre sektormyndigheter og forvaltningsnivåer, næringsliv og sivilsamfunn, slik at brukere møter et enhetlig tilbud hvor behovet står først.

Tiden for skjemaer på papir, tungvinte systemer og et fragmentert hjelpeapparat er i stor grad forbi

- Bufdir årsrapport 2017

En høy andel av barn og unge i barnevernet opplever store utfordringer knyttet til skole. I tillegg viser forskning høy forekomst av psykiske vansker og lidelser hos barn i barnevernet. Det er grunn til å tro at dette vil prege utfordringsbildet også i årene som kommer, noe som er bekymringsverdig ettersom både god helse og mestring av skole er svært viktige beskyttelsesfaktorer for å hindre marginalisering i voksen alder. Bufdir har i flere år hatt en målrettet innsats for å få til et bedre samarbeid mellom barnevern, skole og helsevesenet, og dette arbeidet må fortsette. Å utarbeide koordinerte løsninger i offentlig sektor kan være utfordrende, men i det store bildet vil det både være samfunnsøkonomisk lønnsomt og gunstig for enkeltindividene.

Endrede krav til kompetanse

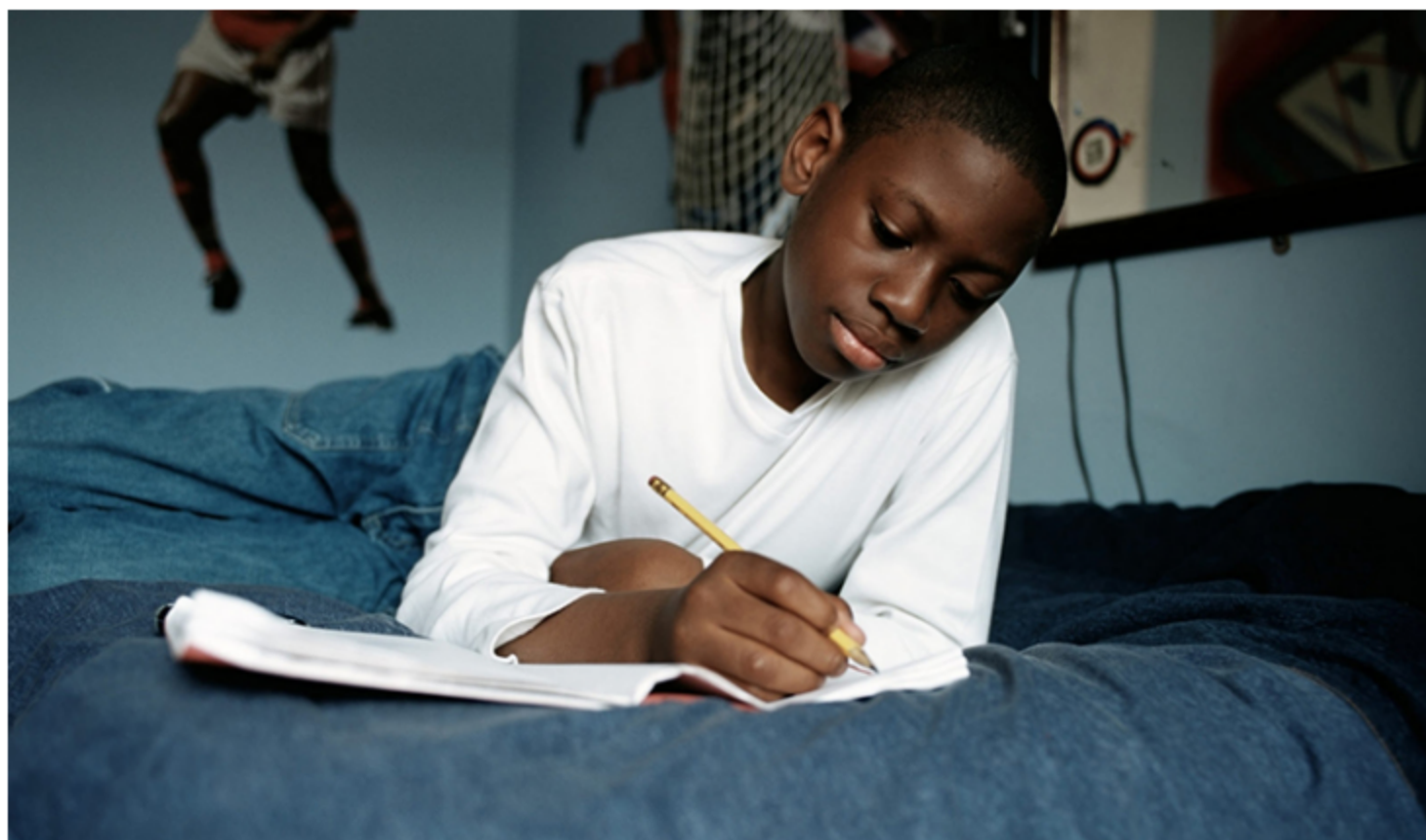
Hvorvidt tjenestene er brukervennlige og effektive kan fort bli en diskusjon om metode. Hvordan kan vi måle om vi har gode tjenester? Det er vanskelig med effektmåling på samfunnsområder hvor helhetsbildet er komplekst og sammensatt, og hvor metodene og modellene som brukes ikke er fullt ut kontrollerbare. Fremover er vi nødt til å fortsette arbeidet med å styre kunnskap og kompetanse basert på analyse og utredninger slik at vi kan gjøre gode, riktige prioriteringer.

Kvaliteten i tjenestetilbudet vil bli en hovedaktivitet for oss fremover. Samfunnet blir stadig mer kunnskapsbasert, og vi er nødt til å ha fokus på kunnskap og kompetanse i alle ledd av tjenestetilbudet. Et eksempel på tiltak er kompetansesatsingen, som er en viktig del av Bufdirs arbeid med kvalitets- og strukturreformen i kommunalt barnevern. En utvikling i samfunnet mot mer digitalisering, økt effektivitet og brukermedvirkning får konsekvenser for hva slags kompetanse de ansatte må ha. Derfor vil vi i årene fremover gjennomføre et kvalitets- og kompetanseløft i de kommunale barnevernstjenestene. Tiltakene skal bidra til at barn, unge og familier møter ansatte med høy faglig kompetanse og tjenester av god kvalitet. Det er viktig at vi i en tid med stort fokus på effektivisering samtidig klarer å opprettholde høy kvalitet. Det er gjennom et kontinuerlig fokus på kvalitet i tjenestene at Bufdir og Bufetat møter fremtidsutviklingen på en best mulig måte.

For å svare ut disse kravene må vi også endre måten vi arbeider på, og hvordan vi organiserer arbeidet vårt. Vår nye strategi legger føringer for hvordan vi kan møte utfordringene, og

omorganiseringen som er i gang retter oppmerksomheten mot økt digital kompetanse, endrede arbeidsmåter og større brukerinvolvering. Med den farten samfunnet endres i, vil omstilling heller bli en regel enn et unntak i årene som kommer. Vi må kontinuerlig se på hva som er den mest hensiktsmessige måten å organisere oss for å løse samfunnsoppdraget vårt best mulig. Det å bli gode på omstilling og endring, blir derfor nødvendig, ikke bare for vår virksomhet, men for hele den offentlige sektor.

Del VI Årsregnskap

Ledelseskommentar

Bufdir er et ordinært statlig forvaltningsorgan som fører regnskap i henhold til kontantprinsippet, slik det framgår av prinsippnoten til årsregnskapet. Bevilgningsrapporteringen viser at Bufdir hadde en samlet tildeling på 9,9 mrd. kroner i 2017. Regnskapet for 2017 viste at Bufdir har utgiftsført 9,8 mrd. kroner. Netto rapportert til bevilgningsregnskapet, det vil si fratrukket inntekter på 1,4 mrd. kroner, ga et resultat på 8,4 mrd. kroner i 2017.

Bekreftelse

Årsregnskapet er avlagt i henhold til bestemmelser om økonomistyring i staten, rundskriv R-115 fra Finansdepartementet (FIN) og krav fra BLD i instruks om økonomistyring. Direktoratet mener regnskapet gir et dekkende bilde av direktoratets disponible bevilgninger, regnskapsførte utgifter, inntekter, eiendeler og gjeld.

Vurderinger av vesentlige forhold

Direktoratet har mottatt tildelinger på 53 inntekts- og utgiftsposter i 2017. I tillegg har direktoratet mottatt belastningsfullmakter på fem poster.

Samlet disponerte direktoratet tildelinger på utgiftssiden på 9,9 mrd. kroner. Det ble mottatt belastningsfullmakter på 0,3 mill. kroner fra Justis- og beredskapsdepartementet, 2,9 mill. kroner fra Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker, og 29,4 mill. kroner fra Helsedirektoratet knyttet til drift av RVTS-Sør og prosjekt Samordning av digitale tjenester for ungdom. Bufdir har avgitt en belastningsfullmakt til Fylkesmannen i Sogn og Fjordane på 0,8 mill. kroner, Fylkesmannen i Troms på 0,8 mill. kroner, Helsedirektoratet på 0,2 mill. kroner, Politidirektoratet 0,8 mill. kroner, Utlendingsdirektoratet 0,8 mill. kroner. Alle fylkesmannsembeter fikk bevilgningsfullmakt på til sammen 11,0 mill. kroner.

Forvaltning og utbetaling av tilskudd skjer i henhold til eget regelverk fastsatt av BLD. Samlet utbetalte Bufdir 2,4 mrd. kroner i tilskudd i 2017. Tilskudd til kommunene utgjorde 61 prosent av tilskuddsutbetalingene, hvor de største tilskuddene var 827 mill. kroner til refusjon av kommunale barnevernsutgifter til enslige mindreårige asylsøkere, og 370 mill. kroner til forsterkning av kommunale fosterhjem. 2017 var siste år med utbetaling av refusjon av kommunale barnevernsutgifter til enslige mindreårige asylsøkere. I overkant av 140 mill. kroner ble utbetalt som tilskudd til barne- og ungdomsorganisasjoner, 219 mill. kroner til bekjempelse av barnefattigdom og 182 mill. kroner til funksjonshemmedes organisasjoner. For øvrige tilskudd vises det til bevilgningsrapporteringen.

Samlet regnskapsresultat, inklusive refusjoner, viste en mindreutgift i forhold til tildeling på 73,4 mill. kroner i 2017. Øvrige inntekter viste merinntekt på 4 mill. kroner slik at samlet resultat for etaten viste en mindreutgift på 77,4 mill. kroner i 2017.

Etter direktoratets vurdering viste regnskapsresultatet kun mindre avvik i forhold til tildelingen. Kapittel 842 Familievernet viste netto mindreutgift på 6,5 mill. kroner, mens det var mindreutgift på 35,6 mill. kroner (korrigert for avgitte belastningsfullmakter) på kapittel 855 Det statlige barnevernet. Inkludert avgitte belastningsfullmakter, viser samlet regnskapsresultat for kapittel 858 Direktoratet mindreutgift på 11,7 mill. kroner. På kapittel 856 Enslige mindreårige asylsøkere viste regnskapet merutgift på 6,9 mill. kroner.

Artskontorrapporteringen viser at rapporterte utgifter til drift eksklusiv utbetalinger av tilskudd var 7,4 mrd. kroner i 2017. Utbetalinger til lønn og sosiale utgifter utgjorde 3,7 mrd. kroner, som tilsvarer om lag 50 prosent av totale driftsutgifter. Andre større driftsutgifter er knyttet til kjøp av barnevernstjenester fra private og ideelle organisasjoner, noe som var 2,4 mrd. kroner i 2017.

Mellomværende med statskassen utgjorde 182,8 mill. kroner per 31.12.17. Det vises til oppstillingen av artskontorrapporteringen for nærmere redegjørelse av hvilke eiendeler og gjeld mellomværende består av. Bufdir har pådratt seg en leverandørgjeld på 159,2 mill. kroner som ikke er betalt, og framkommer dermed ikke som en utgift i årsregnskapet, jf. opplysninger om avregning med statskassen i note 8.

Tilleggsopplysninger

Riksrevisjonen er ekstern revisor og bekrefter årsregnskapet for Bufdir. Årsregnskapet er ikke ferdig revidert per d.d., men revisjonsberetningen vil foreligge senest 30. april og er da ikke

unntatt offentlighet. Beretningen vil bli publisert på Bufdirs nettsider, på samme sted som årsregnskapet blir publisert.

Oslo, 15. mars 2018

Mari Trommald

Direktør

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet

Prinsippnote årsregnskapet

Årsregnskap for Bufdir er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten ("bestemmelsene"), fastsatt 12. desember 2003 med endringer, senest 5. november 2015. Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4.1, nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115, og eventuelle tilleggskrav fastsatt av eget departement.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen og en nedre del som viser beholdninger virksomheten står oppført med i kapitalregnskapet. Oppstillingen av artskontorrapporteringen har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter, og en nedre del som viser grupper av kontoer som inngår i mellomværende med statskassen.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorrapporteringen er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsene punkt 3.4.2 - de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet:

- Regnskapet følger kalenderåret
- Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret
- Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med brutto beløp
- Regnskapet er utarbeidet i tråd med kontantprinsippet

Oppstillingene av bevilgnings- og artskontorrapportering er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Prinsippene korresponderer med krav i bestemmelsene punkt 3.5 til hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet. Sumlinjen "Netto rapportert til bevilgningsregnskapet" er lik i begge oppstillingene.

Alle statlige virksomheter er tilknyttet statens konsernkontoordning i Norges Bank i henhold til krav i bestemmelsene pkt. 3.8.1. Ordinære forvaltningsorgan (bruttobudsjetterte virksomheter) tilføres ikke likviditet gjennom året. Ved årets slutt nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto ved overgang til nytt år.

Oppstilling av bevilgningsrapportering

Bevilgningsrapporteringen viser regnskapstall som Bufetat/Bufdir har rapportert til statsregnskapet. Det stilles opp etter de kapitler og poster i bevilgningsregnskapet som Bufdir har fullmakt til å disponere. Oppstillingen viser alle finansielle eiendeler og forpliktelser Bufdir står oppført med i statens kapitalregnskap. Kolonnen for samlet tildeling viser hva

virksomheten har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrev for hver kombinasjon av kapittel/post.

Mottatte fullmakter til å belaste en annen virksomhets kombinasjon av kapittel/post (belastningsfullmakter) vises ikke i kolonnen for samlet tildeling, men er omtalt i note B til bevilgningsoppstillingen. Utgiftene knyttet til mottatte belastningsfullmakter er bokført og rapportert til statsregnskapet, og vises i kolonnen for regnskap. Avgitte belastningsfullmakter er inkludert i kolonnen for samlet tildeling, men bokføres og rapporteres ikke til statsregnskapet fra virksomheten selv. Avgitte belastningsfullmakter bokføres og rapporteres av virksomheten som har mottatt belastningsfullmakten og vises derfor ikke i kolonnen for regnskap. De avgitte fullmaktene framkommer i note B til bevilgningsrapporteringen.

Oppstilling av artskontorrapportering

Artskontorrapporteringen viser regnskapstall Bufetat har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter. Bufetat har en trekkrettighet for disponible tildelinger på konsernkonto i Norges Bank. Tildelingene skal ikke inntektsføres og vises derfor ikke som inntekt i oppstillingen. Note 8 til artskontorrapporteringen viser forskjeller mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskasse.

Oppstilling av bevilgningsrapporteringen for 2017

[Oppstilling av bevilgningsrapporteringen for 2017](#)

Oppstilling av artskontorrapporteringen for 2017

[Oppstilling av artskontorrapporteringen for 2017](#)

Utgiftsutvikling

Den største utgiftsposten er til kapittel 855: Statlig forvaltning av barnevernet. Det har vært jobbet godt i Bufetat med effektiviseringstiltak som har gitt produktivetsbedringer også i 2017. Dette har gitt utgiftsreduksjon sammenlignet med 2016. Utgiftene på kapittel 856: Omsorgssentre til enslig mindreårige asylsøkere ble halvert i 2017 både som følge av veldig få ankomster av enslige mindreårige asylsøkere, og at de fleste som har bodd på omsorgssentrene har blitt bosatt i kommunene. Betydelig politisk satsing på familievern de senere årene ga økte utgifter på kapittel 842 Familievernet.

Kapittel 842- Familievernet

Utgifter på kapittel 842 dekker driftsutgifter knyttet til offentlig eide familievernkontorer og tilskudd til finansiering av kirkens familievern. Inntektene er diverse kursinntekter mv. Økt bevilgning på kapittel 842 i 2017 ga en reell utgiftsvekst på 5,6 prosent sammenlignet med 2016. Den betydelige politiske satsingen på familievernsområdet har styrket familievernkontorenes behandlingsskapitet, og det har blitt gjennomført flere barnesamtaler ved alle kontorer. I tillegg har kompetansen om vold og seksuelle overgrep økt.

Tabell 13 Utgifter og inntekter kapittel 842/3842. Beløp i 1000 kroner. Faste 2017 kroner

Post	2015	2016	2017	Endring i kroner		Endring i prosent	
				15-16	16-17	15-16	16-17
01 Driftsutgifter	277573	291717	306846	14143	15129	5,1	5,2
21 Spesielle driftsutgifter	28987	30475	33368	1489	2893	5,1	9,5
70 Tilskudd til kirkens familievern mv.	185106	181464	191681	-3642	10217	-2,0	5,6
Sum utgifter	491666	503655	531895	11990	28240	2,4	5,6
01 Diverse inntekter	-292	-209	-255	83	46	28,5	22,2
Sum inntekter	-292	-209	-255	83	46	28,5	22,2

Kapittel 855– Statlig barnevern

De største utgiftspostene på kapittel 855 er driftsutgifter knyttet til det statlige barnevernet, kjøp av private barnevernstiltak og refusjoner av kommunale utgifter til barnevernstiltak som overstiger satsen for kommunale egenandeler til forsterkning av fosterhjem og nærmiljøbaserte tiltak. Den største inntektsposten er kommunale egenandeler som følger av opphold i barnevernsinstitusjon, fosterhjem eller hjelpetiltak i hjemmet.

Samlet var utgiftene 97 mill. kroner lavere enn i 2016, noe som tilsvarte en reell nedgang i utgiftene på 1,4 prosent. Inntektene økte i samme periode med 2 mill. kroner, en reell økning på 0,1 prosent.

Tabell 14 Utgifter og inntekter kap. 855/3855. Beløp i 1 000 kroner. Faste 2017-kroner

Post	2015	2016	2017	Endring i kroner		Endring i prosent	
				15-16	16-17	15-16	17-16
01 Driftsutgifter	3820573	3776838	3749663	-43735	-27175	-1,1	-0,7
22 Kjøp av barnevernstjenester	2456437	2494643	2444333	38206	-50310	1,6	-2,0
60 Tilskudd til kommunene	396971	388775	369754	-8196	-19021	-2,1	-4,9
Sum utgifter	6673981	6660256	6563750	-13725	-96506	-0,2	-1,4
01 - 02 Diverse inntekter	-20558	-16632	-23969	-3926	7337	-19,1	44,1
60 Kommunale egenandeler	-1332069	-1377894	-1372274	45825	-5619	3,4	-0,4

Sum inntekter	-1352627	-1394526	-1396243	41899	1717	3,1	0,1
---------------	----------	----------	----------	-------	------	-----	-----

Tabellen over viser de største endringene i utgiftene. Regionene melder at kommunene i større grad enn tidligere etterspør skreddersydde tiltak for barna. Dette har gitt økning både i antall og andel barn som trenger særskilt tilrettelagte tiltak. I 2016 var det en sterk vekst i utgifter per oppholdsdag i private institusjoner som har fortsatt i 2017 både i statlige og private institusjoner. Dette har resultert i en utgiftsøkning på over 50 mill. kroner i 2017. Redusert aktivitet knyttet til kommuneforsøket ga en nedgang i utgiftene på 13 mill. kroner. Øvrige aktivitetsendringer ga samletingen endring i totale utgifter.

Effektivisering har hatt høy prioritet i etaten, særlig har reforhandling av kontrakter med private leverandører gitt betydelig utgiftsreduksjon i 2017. Bufetat har også framforhandlet priser og tjenester med de private leverandørene som er bedre tilpasset barnets behov. I tillegg har effektivisering i Bufetat senter for administrasjon og utvikling (BSA) gitt en innsparing på om lag 16 mill. kroner i 2017. Samtidig har økt utgift per oppholdsdag i statlige familie- og beredskapshjem økt utgiftene med 22 mill. kroner. Øvrige produktivitsendringer ga en innsparing på om lag 5 mill. kroner.

I 2017 har etaten jobbet videre med å utvikle kompetansemodellen, der spisskompetansemiljøene har en sentral funksjon. I tillegg har det blitt avsatt økte midler til kompetanseutvikling i regionene. Totalt økte dette utgiftene med over 30 mill. kroner sammenlignet med 2016. Inntak innehar en sentral funksjon i tiltaksvalg og oppfølging av det enkelte barn, og det har i 2017 vært nødvendig å styrke bemanningen med om lag 6 mill. kroner. I tråd med økte krav til digitalisering av tjenestene økte investeringene knyttet til digitalisering og IKT i etaten med 5 mill. kroner. Etter en kartlegging av bilparken til Bufetat som avdekket betydelig utskiftningsbehov av biler, investerte etaten i biler for om lag 80 mill. kroner i 2016. Investeringsbehovet ble dermed betydelig redusert i 2017, og reduserte utgiftene med 77 mill. kroner sammenlignet med 2016.

Under opprettelsen av Bufdir i 2004 ble ansvaret for pensjon for tidligere ansatte i det fylkeskommunale barnevernet overført til Bufdir. Engangspremier er knyttet til uttak av tidligpensjon og varierer mye fra år til år. I 2017 var utgifter til reguleringspremier om lag 30 mill. kroner lavere enn i 2016. I 2016 var det engangsutgifter knyttet til pensjonsdom på 3 mill. kroner som ikke påløp i 2017. Avvikling av refusjonsordningen for utgifter til enslige mindreårige asylsøkere førte også til en reduksjon i utgiftene på om lag 2 mill. kroner i 2017.

Tabell 15 Hovedtrekk i utgiftsutviklingen (mill. kroner)

	Mill. kroner ¹
Kommuneforsøk	-13
Økt dagpris institusjoner	53
Sum endringer i aktivitet og tiltaksoppfølging	40

<i>Sum endringer i aktivitet og uttakssammensetning</i>	40
Effektivisering private fosterhjem og kommunale fosterhjem med statlig forsterkning	-66
Effektivisering BSA	-16
Økt dagpris statlige familie- og beredskapshjem	22
Øvrige produktivitetsendringer	-5
<i>Sum produktivitetsendringer</i>	-66
Spisskompetansemiljøer og kompetansemidler	31
Økt bemanning inntak	6
IKT	5
Utskiftning av biler 2016	-77
<i>Sum investeringer og kompetanse</i>	-36
Pensjonsdom 2016	-3
Utbetaling reguleringspremie	-30
Avvikling refusjonsordning EMA og andre endringer	-2
<i>Sum andre endringer</i>	-35
Sum utgiftsendringer 2016-2017	-97

¹Tallene i tabellen er rundet av til nærmeste mill. kroner. Det kan derfor oppstå avvik mellom summen av de enkelte elementer og totalsummen.

Utvikling i aktivitet og utgifter

Tabell 16 Utgifter etter formål i regionene. Faste 2017-kroner. Beløp i 1 000 kroner

	2016	2017	Endringer 2016 -2017	
Formål			kroner	I prosent

690 Sentre for foreldre og barn	199250	194409	-4842	-2,4
691 Statlige familiehjem og beredskapshjem	925871	964686	38815	4,2
691 Fosterhjem tilknyttet private tiltak	773099	636152	-136947	-17,7
691 Forsterkede fosterhjem	386727	368174	-18554	-4,8
692 Statlige institusjoner	1546915	1538884	-8031	-0,5
692 Private institusjoner	1 685641	1771849	86208	5,1
693 Hjelpetiltak i hjemmet	177264	167348	-9916	-5,6
694 Inntak	179990	180569	579	0,3
696 Fosterhjemtjenesten	304272	293183	-11089	-3,6
699 Adopsjon	15385	15804	420	2,7
672 Regionale fellesfunksjoner	197312	201913	4601	2,3
673 Bufetat senter for administrasjon (BSA)	154739	134116	-20623	-13,3
671 Direktoratet ekskl. reguleringspremien	67573	79961	12388	18,3
671 Reguleringspremien	46215	16700	-29515	-63,9
Sum utgifter	6660256	6563750	-96505	-1,4

Tabell 17 Oppholdsdager og utgift per oppholdsdag etter formål. Faste 2017-kroner. Beløp i 1 000 kroner

Formål	Oppholdsdager			Utgift per oppholdsdag		
	2016	2017	Endring i %	2016	2017	Endring i %
690 Sentre for foreldre og barn	26369	27663	4,9	7556	7028	-7,0

691 Statlige familiehem og beredskapshjem	306751	315095	2,7	3018	3062	1,4
691 Fosterhjem tilknyttet private tiltak	213265	186122	-12,7	3625	3418	-5,7
691 Forsterkede fosterhjem ¹	795718	814305	2,3	486	452	-7,0
692 Statlige institusjoner	140396	137194	-2,3	11018	11217	1,8
692 Private institusjoner	182185	187716	3	9252	9439	2,0
693 Hjelpetiltak i hjemmet	160876	152217	-5,4	1102	1099	-0,2
Sum oppholdsdager	1825560	1820312	-0,3			
Sum oppholdsdager ekskl. hjelpetiltak	1664684	1668095	0,2			
Sum oppholdsd. ekskl. hjelpetiltak og forst. fosterhj.	868966	853790	-1,7			

¹Mulig tidsseriebrudd for antall oppholdsdager i kommunale fosterhjem med forsterkning

Økningen i antall oppholdsdager har gitt nedgang i utgift per oppholdsdag til sentre for foreldre og barn i 2017. Dette ga en nedgang i utgiftene på 2 prosent sammenlignet med 2016. Antall oppholdsdager måler antall barn som er i sentrene til enhver tid, og en familie med flere barn vil gi større utslag enn en mindre familie. Utviklingen i antall oppholdsdager gir dermed ikke nødvendigvis et helt riktig bilde av situasjonen på dette formålet.

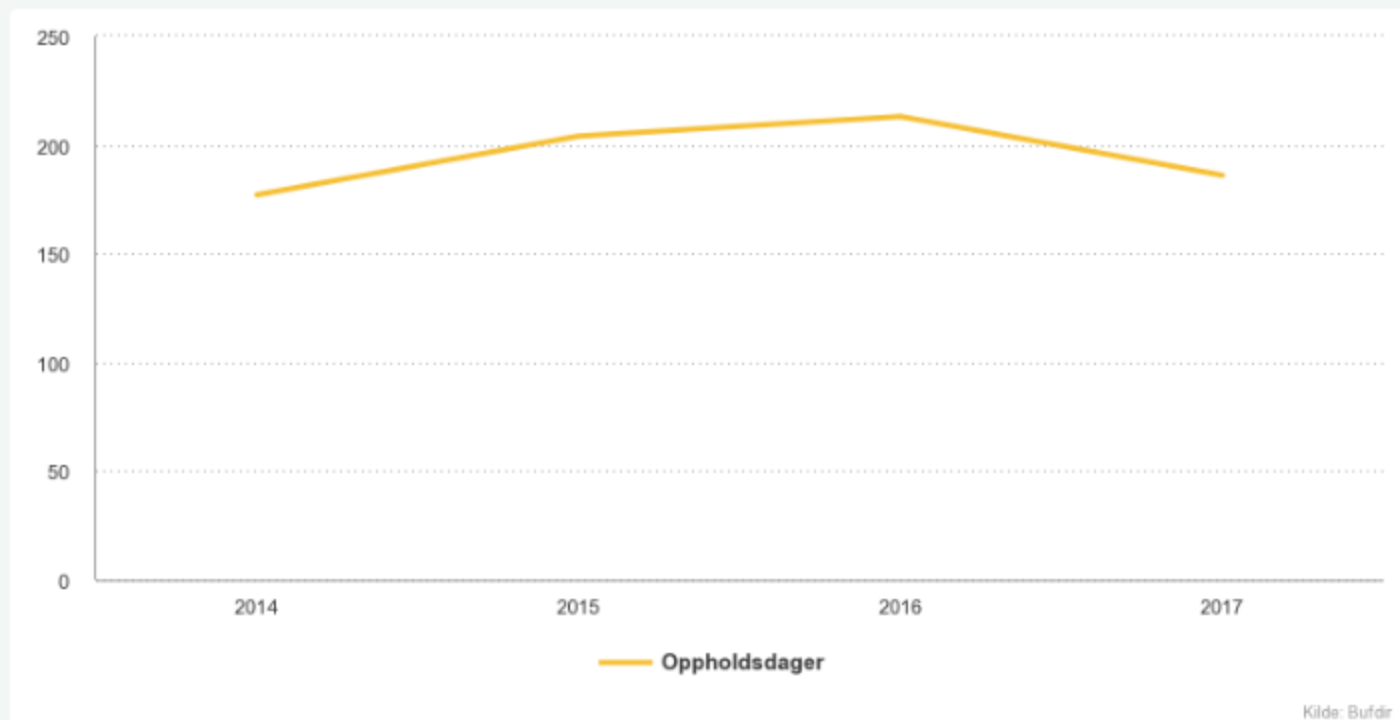
På fosterhjemsfeltet har det vært særlig stor nedgang i utgiftene for fosterhjem knyttet til private tiltak. Etter mange år med aktivitetsvekst ble antall oppholdsdager redusert i 2017, noe som har bidratt til å redusere utgiftene. Reforhandling av avtaler med private leverandører og tjenester som er bedre tilpasset barnas behov har også bidratt til betydelig utgiftsreduksjon. Figur 12 viser at dette har bidratt til at utgift per oppholdsdag har gått ned med 6 prosent sammenlignet med 2016.

Mens private institusjoner har hatt økning i aktivitet og utgifter, var det en nedgang i statlige institusjoner. Produktivitetsøkningen i statlige institusjoner har dermed ikke fortsatt i 2017, og utgiftene per oppholdsdag økte med 2 prosent. Utgift per oppholdsdag i private institusjoner økte også med 2 prosent i 2017. Utviklingen skyldes blant annet økning i antall og andel barn med behov for særskilt tilrettelagte tiltak. Ved å se på utgift per oppholdsdag fordelt på målgrupper i de statlige institusjonene, jf. figur 13, er utgiftene særlige høye for MultifunC institusjoner. I tillegg til å være dyre tiltak har også driftsutfordringer både i 2016 og 2017 gitt høye utgifter per oppholdsdag. Det har også vært noe økning i utgifter per oppholdsdag i omsorgs- og atferdsinstitusjoner, blant annet som følge av flere barn med sammensatte

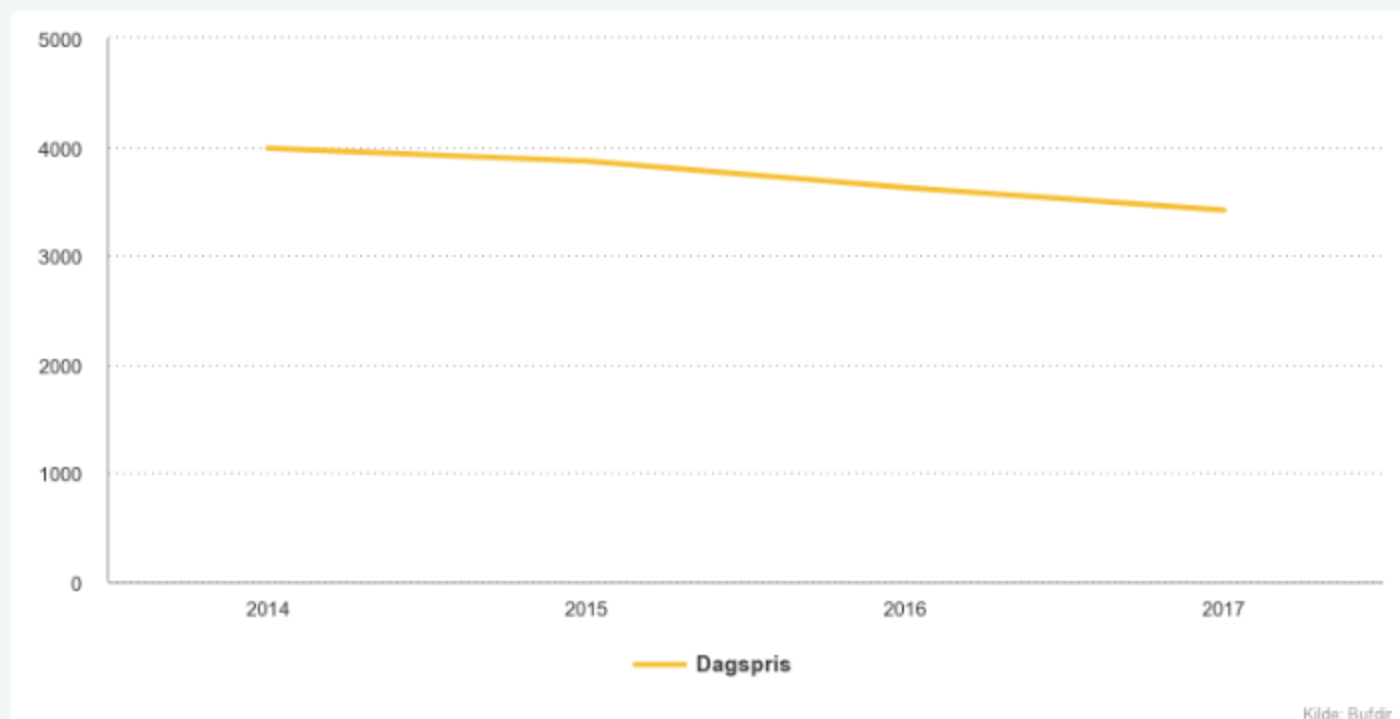
problemer legger beslag på flere plasser og har økt bruk av enetiltak.

Figur 12 Reell utgifts- og aktivitetsutviklingen i private fosterhjem (oppholdsdager i 1000)

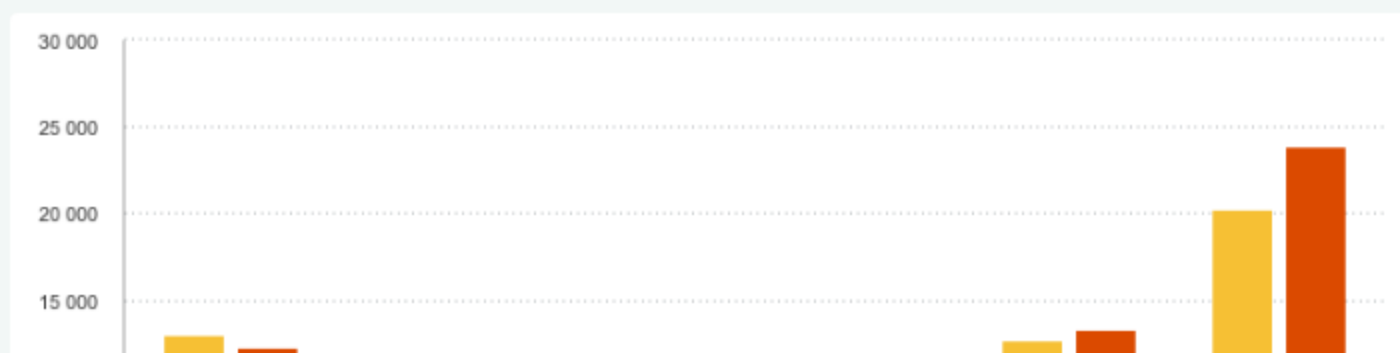
Oppholdsdager i private fosterhjem:

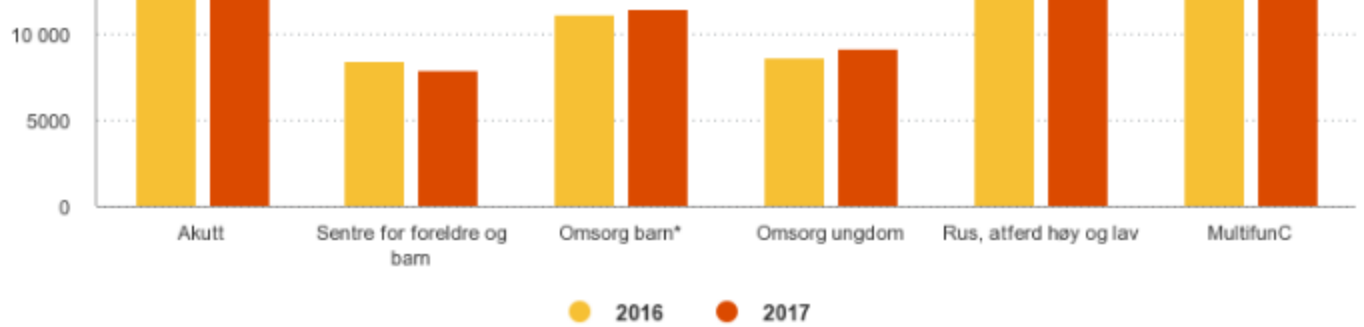

Dagspris i private fosterhjem:

Figur 13 Utgifter per oppholdsdag i statlige institusjoner fordelt på målgruppe (faste 2017-kroner)

Kilde: Bufdir

Kapittel 856- Enslige mindreårige asylsøkere

Kapittel 856 dekker utgifter til drift av statlige omsorgssentre og til kjøp av plasser i private tiltak. I tillegg inngår forvaltningsoppgaver knyttet til omsorgssentrene i utgiftene. Dette er arbeid med godkjenning og etterfølgende kontroll av de private sentrene, kvalitetssikring av de statlige omsorgssentrene, opplæring og oppfølging, arbeid med anskaffelser, administrasjon og arbeidet med bosetting av enslige mindreårige asylsøkere under 15 år.

Utgiftene var 460 mill. kroner i 2017, som er mer enn en halvering av utgiftene sammenlignet med 2016. Dette skyldes veldig få ankomster av enslige mindreårige asylsøkere under 15 år i 2017, samtidig som kommunene har bosatt mange i løpet av året. (Se nærmere omtale i del III, delmål 5.1.) Tildelingen i saldert budsjett forutsatte et litt lavere gjennomsnittlig antall enslige mindreårige asylsøkere i omsorgssentre enn resultatet ble for året som følge av lavere bosetting på slutten av 2017. Dette har medført et merforbruk på syv mill. kroner. I 2017 bodde i gjennomsnitt 184 enslige mindreårige asylsøkere i omsorgssenter, hvorav oppholdsdager tilsvarende 1,5 barn kommer til betaling i 2018. I tillegg ble det betalt for i gjennomsnitt 24 barn i private omsorgssentre i 2016, noe som forfalt til betaling i 2017.

Tabell 18 Utgifter og inntekter kapittel 856/3856 Barnevernets omsorgssenter for enslige mindreårige asylsøkere. Beløp i 1 000 kroner. Faste 2017-kroner

Post	2015	2016	2017	Endring		Endring i prosent	
				14-15	15-16	14-15	15-16
01 Driftsutgifter	416914	1232379	459547	815465	-772832	196	-63
Sum utgifter	416914	1232379	459547	815465	-772832	196	-63
01 Diverse inntekter	-152	-318	-280	167	-38	110	-12
Sum inntekter	-152	-318	-280	167	-38	110	-12

- 1 Rapportering på oppdrag fra tildelingsbrev og tillegg til tildelingsbrev 2017
 - 2 Årsregnskapsrapport 2017. Bevilgningsrapportering og artskontorrapportering med noter
 - 3 Aktivitetsrapport 2017
 - 4 Tilskuddsforvaltning 2017
 - 5 Adopsjon - statistikk over sakstyper
 - 6a Forbruk desentraliserte midler 2017
 - 6b Erasmus+ Statistikk tilskudd og fylkesfordeling 2017
 - 7 Evaluering av beredskapsøvelsen 2017
 - 8 Oversikt over brukerundersøkelser Bufdir 2017
 - 9 Sentralmyndigheten for Haagkonvensjonen 1996
 - 10a Skole og barnevern - kvalitativ rapportering Årsrapport 2017
 - 10b Skole og barnevern desember 2017
 - 11 EMA Årsrapport 2017
-